

**Національна академія державного управління
при Президентові України
Дніпропетровський регіональний інститут державного управління**

МОЛОДІЖНА ПОЛІТИКА ТА МОЛОДІЖНА РОБОТА

*Матеріали IV всеукраїнської науково-практичної конференції
за міжнародною участю
20 грудня 2019 р. м. Дніпро*

Дніпро
2020

УДК 35:329.78

М 75

Схвалено до видання рішенням Вченої ради Дніпропетровського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України від 27 грудня 2019 р., протокол № 10/230.

Редакційна колегія:

*Є. І. Бородін (голов. ред.), д-р іст. наук, проф., Т. М. Тарасенко, канд. держ. упр., доц.,
О. В. Каїнова, магістр держ. служби*

М 75 **Молодіжна політика та молодіжна робота** : матеріали IV Всеукр. наук.-практ. конф. за міжнарод. участю, 20 грудня 2019 р., м. Дніпро / за заг. ред. Є. І. Бородіна. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2020. 110 с.

Збірник матеріалів науково-практичної конференції присвячено розгляду актуальних питань молодіжної політики та молодіжної роботи в Україні. Розглядаються підходи до розвитку державної молодіжної політики, молодіжної роботи, підходи до залучення громадського сектору до молодіжної роботи.

Розрахований на фахівців установ роботи з молоддю, державних службовців, посадових осіб місцевого самоврядування, науковців, викладачів, слухачів, представників молодіжного руху.

Тексти подаються в авторській редакції. Відповідальність за зміст та мовностилістичне редагування матеріалів несуть автори.

Youth Policy and Youth Work: Proceedings of the IV All-Ukrainian scientific and practical conference with international participation, December 20, 2019. Dnipro : DRIPA NAPA, 2020. 110 p.

The collection of materials of the scientific-practical conference is devoted to consideration of topical issues of youth policy and youth work in Ukraine. Approaches to the development of the state youth policy, youth work, approaches to involving the public sector in youth work are considered.

It is designed for specialists of youth work institutions, civil servants, local government officials, scientists, teachers, students, representatives of the youth movement.

The texts are submitted by the author. The authors are responsible for the content and linguistic editing of the materials.

© ДРІДУ НАДУ, 2020

ДОПОВІДІ

Євгеній БОРОДІН

*перший заступник директора ДРІДУ НАДУ,
професор кафедри державного управління
та місцевого самоврядування
доктор історичних наук, професор*

МОЛОДІЖНЕ ВІДОМСТВО НАЦІОНАЛЬНОГО РІВНЯ: ДОСВІД, СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

Питання діяльності відповідального за формування та реалізацію державної молодіжної політики центрального органу виконавчої влади було, є та буде залишатися актуальним для будь-якої країни. Для України гострота зазначеної проблематики підсилюється великим колом нерозв'язаних молодіжних проблем, частими реорганізаціями міністерств, на які покладено питання молодіжної сфери, необґрунтованою відмовою від глибокого аналізу попереднього досвіду.

Молодіжне відомство покликано забезпечити необхідний зв'язок, з одного боку, з міжнародними організаціями, що опікуються проблемами молоді (в першу чергу ООН, Рада Європи) та, з іншого, – з регіональними та місцевими органами влади задля виявлення основних проблем, розроблення загальнонаціональних стратегій та програм, в основі яких має бути позитивний досвід реалізації державної молодіжної політики. Навіть широкомасштабна децентралізація не призведе до відсутності потреби у розробці стратегічних напрямів та реалізації на загальнонаціональному рівні планів дій держави стосовно підтримки молодих громадян.

Сучасне українське законодавство передбачає функціонування молодіжних публічно-управлінських структур на різних рівнях, в тому числі на національному. Так, у Декларації «Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні» у числі перших елементів механізму формування та реалізації державної молодіжної політики визначено «діяльність в органах державної влади та управління всіх рівнів структурних підрозділів, що займаються проблемами молоді» [2]. А в Законі України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» спочатку навіть містилася назва міністерства молоді та спорту, що відповідає практиці законотворення у певний період. Нині в цьому законодавчому акті міститься таке положення: «Координуюча роль щодо проведення державної політики у сфері соціального становлення та розвитку молоді здійснює центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері молоді, фізичної культури та спорту» [3].

Якщо залишити в стороні певну застарілу конкретику наявного в Законі України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» визначення ролі центрального органу виконавчої влади, то залишиться головне: відповідальне за молодіжну політику відомство має виконувати перш за все координуючу роль. А це означає, що з питань молодіжної політики воно є провідним для усіх інших міністерств. Щоправда, склалася практика, відповідно до якої «молодіжні» підрозділи органів влади посідають місце «молодшого партнера», що суттєво ускладнює їх координуючу роль.

Потреба у збереженні визначених в Декларації та Законі України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» положень стосовно координуючої ролі відповідального за молодіжну політику міністерства в новому законопроекті щодо молодіжної сфери, який активно обговорюється вже більше чотирьох років, беззаперечно існує. Підставою для цього є точка зору міжнародних фахівців, що для успішної молодіжної політики має бути конкретно визначений відповідальний за її формування та реалізацію орган влади.

Український досвід реформування системи державного управління характеризується частими та різновекторними реорганізаціями відповідальних за молодіжну політику загальнодержавних відомств. Період стабільності (з 1991 р. існувало міністерство молоді та спорту) змінився у 1996 р. періодом постійних реорганізацій, що проявилось у президентських, парламентських та урядових рішеннях щодо відповідальної за молодіжну політику урядової структури. Мали місце різноманітні форми поєднання напрямів державної політики з молодіжним напрямом. Якщо визначити назву кожного з існуючих у 1996 – 2019 рр. міністерств через формулу «N + молодь», то показник N у різний період буде дорівнювати поняттям «сім'я» (1996 – 2000, 2001 – 2004 рр.), «спорт і туризм» (2000 – 2001 рр.), «сім'я та діти» (2004 – 2005 рр.), «спорт» (2005, 2013 – 2019 рр.), «сім'я та спорт» (2005 – 2010 рр.), «освіта, наука та спорт» (2010 р.). Найдовше супутньою сферою для молодіжної політики був спорт (1991 – 1996, 2000 – 2001, 2005 – 2019 рр.), а найменше – туризм (2000 – 2001 рр.). Період «співіснування» молодіжної політики в межах одного міністерства з сімейною політикою охоплює період з 1996 по 2000 рр., а також 2001 – 2005 рр. Поєднання з освітою і наукою мало місце в 2010 – на початку 2013 р.

Мали місце випадки «пониження» статусу відповідального за державну молодіжну політику центрального органу виконавчої влади. У 1999 – 2004 рр. його визначили як державний комітет, але залишили за ним право виходу на Кабінет Міністрів України безпосередньо. А Міністерство освіти і науки, молоді та спорту (2010 – початок 2013 рр.) навіть у своєму складі не визначило окремого заступника та структурного підрозділу з питань державної молодіжної політики. При цьому було створено Державну службу молоді та спорту, між якою та урядом існував посередник в особі міністра.

Новий етап оптимізації системи центральних органів виконавчої влади призвів до створення 2 вересня 2019 р. Міністерства культури, молоді та спорту на основі трьох раніше існуючих міністерств, які відповідали за інформаційну політику, культуру, молодь та спорт. Відбулося масштабне об'єднання напрямів державної політики в межах одного загальнодержавного відомства, що в черговий раз поставило питання про збереження пріоритетності державної політики щодо молоді. Додамо, що подібної моделі відомства за формулою «N + молодь» не використовувалося в країнах Європи та за її межами.

Розуміння масштабності завдань нового міністерства привело до того, що 4 грудня 2019 р. уряд утворив Державне агентство розвитку молоді та громадянського суспільства України як «центральный орган виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра культури, молоді та спорту і який реалізує державну політику у молодіжній сфері та сприяє розвитку громадянського суспільства» [1].

Поява зазначеного органу влади свідчить про те, що у такий спосіб було враховано пріоритети діяльності молодіжного сектору Ради Європи, який зосереджує увагу на партисипативном аспекті молодіжної політики, участі молоді у суспільному житті. Проте, назва нового державного агентства до ухвалення положення про нього не дає відповіді на запитання про те, яким чином у діяльності відомства буде враховано питання соціально-економічних проблем молоді, які мають розглядатися на національному рівні та бути поштовхом для дій регіональних та місцевих владних структур.

Враховуючи нову розстановку сил, при якій Міністерство культури, молоді та спорту формує політику, а Державне агентство розвитку молоді та громадянського суспільства України лише реалізує її, правомірним кроком буде створення повноправного структурного підрозділу міністерства з питань молоді, який зміг би генерувати нові ідеї. Тут додається питання збереження «інституційної пам'яті» молодіжного відомства, оскільки вітчизняні та зарубіжні фахівці вказували на загрозу втратити найкращі напрацювання в процесі реорганізацій. Не останнім є питання «людського ресурсу» публічного управління, при вирішенні якого потрібно розуміти важливість залучення вже підготовлених фахівців для роботи в нових органах влади. Необхідно зазначити, що Департамент молодіжної політики Міністерства молоді та спорту України у 2014 – 2019 рр. запровадив широкий спектр інновацій, які базуються як на підходах молодіжного сектору Ради Європи, так й позитивного досвіду регіонального та місцевого рівнів.

Нове поєднання напрямів в Міністерстві культури, молоді та спорту потребує знайти шляхи оптимального поєднання «внутрішніх» зв'язків між різними секторами державної політики всередині міністерства. Умовно кажучи, можна перетворити стартовий «мінус» на «плюс», коли молодіжний напрям має доводити свою значущість не тільки перед «спортивним

блоком», а ще й перед багатьма іншими блоками, один тільки перелік яких займе багато місця. «Внутрішня крос-секторальність» полегшується тим, що відтепер на дві одиниці зменшилася кількість міністерств-стейкхолдерів, з якими потрібно погоджувати молодіжні програми та заходи.

Поява Міністерства культури, молоді та спорту потребує нової моделі «зовнішньої» крос-секторальної співпраці, коли нова владна структура має стати координаційним центром для формування та реалізації цілісної молодіжної політики, яка має охоплювати питання освіти, зайнятості, охорони здоров'я, соціального захисту, безпеки тощо. У зв'язку з цим підвищується роль участі керівництва міністерства у цій сфері, тим більше, що в нинішньому уряді посада віце-прем'єр-міністра, відповідального за питання гуманітарного та соціального спрямування, відсутня.

Нові виклики для державної молодіжної політики в Україні, пов'язані з черговою реорганізацією системи центральних органів виконавчої влади, вже отримали першу обнадійливу відповідь у вигляді створення Державного агентства розвитку молоді та громадянського суспільства України як нової державно-управлінської структури на рівні реалізації політики. На порядку денному подальше структурування міністерства, об'єктивна оцінка, застосування вже накопиченого досвіду та запровадження наступних інновацій.

Список використаних джерел

1. Питання утворення деяких центральних органів виконавчої влади : постанова Кабінету Міністрів України від 4 грудня 2019 р. № 995. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995-2019-п>.

2. Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні : декларація від 15 груд. 1992 р. № 2859-ХІІ. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2859-12>.

3. Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні : закон України від 5 лют. 1993 р. № 2998-ХІІ. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2998-12>.

Ірина ПЄША

директор Державного інституту сімейної
та молодіжної політики,
кандидат педагогічних наук

СУЧАСНА МОЛОДІЖНА ПОЛІТИКА В СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

Формування системи управління державної політики у молодіжній сфері за роки незалежності України пройшло декілька періодів, які характеризуються визначенням місця і ролі молодіжної складової у загальній системі державного управління. І, попри задекларовану пріоритетність і визнання потреби організації системної роботи з молоддю на рівні держави та в регіонах, структурні перебудови, що безперервно провадяться на рівні органів державного управління, демонструють відсутність єдиного бачення і розуміння місця молодіжної політики у загальній системі державного управління і державної політики України в цілому [3].

Необхідність формування державної політики у молодіжній сфері визначають такі соціальні та демографічні чинники:

- *молодь специфічна категорія населення*, оскільки це вік «переходу» від дитинства до самостійного життя, побудова власної сім'ї і кар'єри;
- *молодь складає третину населення (30 %) України*, тому створення умов розвитку значної частини населення країни не може залишатися поза системою державного регулювання;
- *молодь демографічний потенціал країни* – понад 85 % дітей народжуються у молодих сім'ях;
- *молодь кадровий потенціал країни* – від якості навчання та професійної підготовки молоді залежить подальший економічний розвиток країни.
- *потенціал реформування країни* – молоді притаманна висока мобільність і знатність до швидких змін і активної участі в їх реалізації.

Врахування особливостей молодіжного віку і молодіжного потенціалу, міжнародного досвіду впровадження молодіжної політики доводить необхідність функціонування центрального органу виконавчої влади з формування та реалізації молодіжної політики, як складової державного розвитку соціальної сфери.

З міжнародного досвіду молодіжна політика має бути спрямована передовсім на *розвиток потенціалу молоді* таким чином, щоб молоді люди могли взяти на себе відповідальність за власний добробут, за власне життя та своє майбутнє, беручи активну участь у розвитку свого потенціалу [4]. Пріоритетним завданням державної молодіжної політики має бути не вирішення молодіжних проблем, а, насамперед, створення умов для формування особистісних і громадянських якостей молодої людини, відповідальності молоді за особисте життя та життя громади, країни.

Ефективність державної молодіжної політики залежить від активності та готовності молоді до партнерства з державною владою, налагодження двостороннього зв'язку, готовності молодого покоління взяти на себе відповідальність за визнання й підтримку цієї політики [1]. Реалізація молодіжної політики як на державному рівні, так і на рівні громади має бути підкріплена відповідними практичними механізмами та умовами впровадження: координаційні молодіжні ради, молодіжні центри, навчання молодіжних працівників і спеціалістів, які працюють з молоддю, об'єднання соціально активної молоді.

Ще один із особливих напрямів молодіжної політики є *профілактика*, попередження потрапляння молодих людей до «складних життєвих обставин, які особистість самотійно не може вирішити». Науково і практично доведено, що попередження неблагополуччя молоді є більш ефективним і доцільним напрямом роботи, ніж боротьба із такими його наслідками, як різні види залежності, злочинність, проституція, безвідповідальне батьківство тощо. Цей напрям державної політики фактично втрачено з 2010 року під час чергового переформовування системи управління у соціальній сфері.

Використовувати міжнародний досвід впровадження державної політики щодо молоді корисно. Але в той же час має бути побудована *українська модель*, що врахує саме національні особливості і сучасні потреби та проблеми молоді. При розбудові національної моделі державної політики у молодіжній сфері необхідно враховувати сучасні політичні, економічні та соціальні умови:

- відсутність «спадковості» (послідовності) у реалізації молодіжної політики: молодіжна політика кожні 3 – 6 років змінює сфери підпорядкування: «соціальна політика щодо сім'ї, дітей та молоді», «молодіжна політика та спорт», «освіта і наука», «культура». За таких постійних змін сфер впливу не можна очікувати результативності, оскільки у сфері соціальних стосунків та особистісного розвитку вплив від діяльності можна відчути тільки через 5 – 7 років, за умови постійної, системної роботи;

- відсутність *системної роботи* з дітьми та молоддю як на державному, так і на місцевому рівнях – робота проводиться окремими відомствами або ж у рамках реалізації окремих проектів, і слабо узгоджена між собою;

- обмежений вплив – молодіжна політика переважно спрямована на учнівську та студентську молодь, молодіжний актив, талановиту молодь;

- радянський «спадок» – *патерналіське* ставлення молодих громадян (і не тільки молодих) до держави і державних інституцій;

- не розвинена *професійна система соціальної роботи*, яка б здійснювала профілактику соціального неблагополуччя; соціальна політика спрямована переважно на соціальний захист вразливих категорій населення та грошову (монетарну) допомогу;

- фінансування молодіжної політики за «залишковим принципом».

Сучасний стан розвитку державної політики у молодіжній сфері в Україні, формує ряд пріоритетних завдань державної політики у молодіжній сфері.

1. Враховуючи європейські практики, напрями та завдання молодіжної політики мають формуватися відповідно до реальних потреб і прагнень молоді. Особливо, що стосується роботи на рівні громади. Лише за таких умов молоді люди будуть активними розробниками та учасниками молодіжної політики, а державна політика у молодіжній сфері буде ефективною і затребуваною у молодіжному середовищі.

2. Законодавчі і нормативні документи, що стосуються молодіжних питань потребують розробки *механізмів і інструментів практичного впровадження* як на державному рівні, так і на рівні громади. Отже, разом із нормативно-законодавчими документами мають розроблятися інструкції та методики молодіжної роботи, відповідні навчальні програми з підготовки спеціалістів молодіжної сфери.

3. Впровадження молодіжної політики потребує *професійного підходу*: спеціалісти, які працюють з молоддю, мають володіти відповідними знаннями і вміннями, розуміти специфіку молодіжної аудиторії, вміти об'єднувати і спрямовувати активну молодь, працювати у команді. І обмежуватися виключно молодіжними ініціативами недоречно. Потрібно будувати *систему професійної підготовки і підвищення кваліфікації спеціалістів молодіжної сфери*, розробляти відповідні навчальні програми, формувати державний запит на підготовку фахівців молодіжної сфери.

Перспективні напрями формування ефективною і обґрунтованою державної політики у молодіжній сфері:

- визнання державної молодіжної політики одним із стратегічних напрямів державної політики з огляду на збереження і зміцнення демографічного, кадрового і суспільного ресурсу країни;

- створення єдиного державного органу виконавчої влади щодо формування і реалізації державної політики у молодіжній сфері, що забезпечить логічне формування єдиної системи збереження і зміцнення людського капіталу країни;

- побудова політики у молодіжній сфері згідно з таким девізом: «*молодь – потенціал країни*», і суб'єкт молодіжної політики; забезпечення впровадження цього підходу у політичні імперативи і практичну роботу;

- обґрунтована і результативна молодіжна політика: формується відповідно до запитів і пропозицій сучасної молоді, передбачає моніторинг і оцінку результатів;

- професійний підхід до формування і реалізації молодіжної політики, формування кадрового потенціалу молодіжної політики на усіх рівнях впровадження.

Список використаних джерел

1. Кулик О. М. Особливості управлінської діяльності у сфері молодіжної політики в місті Києві : автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр. : спец. 25.00.02 «Механізми державного управління» / Кулик Олександр Михайлович. – К., 2011. – 22 с.

2. Стратегічні пріоритети молодіжної політики: освіта, зайнятість, житло : щоріч. доп. Президенту України, Верховній Раді України, Кабінету Міністрів України про становище молоді в Україні / М-во молоді та спорту України, Державний інститут сімейної та молодіжної політики; [редкол. : Надтока Г. М., д. істор. н., голова редакційної колегії; Болтівець С. І., д. психол. н.; Рябенко В. О.; Вишняк А. В., Білий А. І., Мироненко Р. А., Галайко Б. М.]. – Київ, 2014. – 3 с.

3. National Youth Policy 2015 – 2020 We are generation2020. We don't want a hand-out, we want a hand up! Presidency Republic of South Africa [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://fileview.fwdcdn.com/?url=https%3A%2F%2Fmail.ukr.net%2Fapi%2Fpublic%2Ffile_view%2Flist%3Ftoken%3DK_sOHsPuyFs9tjIYsFRsgtBxy80XCg8rLgsKt6J8prrJ3sePGH9Fy625JxjKmvT4dC0tdr8uCO-9DxF8aR-cgba3w08nVQFwtnr%253AaRsCEtMPro_ASE5O%26r%3D1575973938505&default_mode=view&lang=uk#start=0.

Юрій МОЛОКАНОВ

*заступник керівника консультант секретаріату
Комітету Верховної Ради України
з питань молоді і спорту,
кандидат наук з державного управління*

ЗАЛУЧЕННЯ ІНСТИТУТІВ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ДО ЗАКОНОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ (НА ПРИКЛАДІ КОМІТЕТУ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ ВОСЬМОГО СКЛИКАННЯ З ПИТАНЬ СІМ'Ї, МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ, СПОРТУ ТА ТУРИЗМУ)

Одним з найважливіших інструментів формування і реалізації державної політики є залучення інститутів громадянського суспільства (далі – ІГС) до публічного управління. Це, з одного боку, дозволяє отримати зворотній зв'язок з широкими верствами громадян України, з другого боку залучити кваліфікованих фахівців із різноманітних сфер для вдосконалення державної політики.

Протягом останніх років впроваджуються різноманітні форми залучення ІГС до публічного управління – створені громадські ради при центральних органах виконавчої влади, всі урядові законопроекти перед внесенням до Верховної Ради України обов'язково проходять громадянське обговорення через розміщення на веб-сайті відповідного центрального органу

виконавчої влади, представники інститутів громадянського суспільства призначають радниками керівників органів виконавчої влади, позаштатними консультантами комітетів Верховної Ради України.

Водночас, на думку автора, цікавим є досвід залучення ІГС до законотворчої діяльності Комітету Верховної Ради України восьмого скликання з питань сім'ї, молодіжної політики, спорту та туризму (далі – Комітету), оскільки саме громадськість брала активну участь у розробці та опрацюванні низки важливих законопроектів.

На початку діяльності Комітету були створені експертні ради у сферах фізичної культури та спорту, розвитку туризму, національно-патріотичного виховання, до складу яких крім представників центральних органів виконавчої влади та наукових установ також входили представники ІГС. Зазначені експертні ради працювали над розробкою законопроектів, проте відповідні законопроекти так і не були внесені на розгляд Верховної Ради України. Водночас, експертні ради працювали над підготовкою відповідних парламентських слухань на розробку проектів Рекомендацій цих слухань.

З іншого боку, найбільш ефективно Комітет залучав ІГС до розробки та опрацювання законопроектів. Найбільш яскравим прикладом було розробка та ухвалення Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення захисту права дитини на належне утримання шляхом вдосконалення порядку стягнення аліментів». Відповідний законопроект був розроблений Комітетом сімейного права Всеукраїнської громадської організації «Асоціація адвокатів України» (далі – ААУ) та обговорений на комітетських слуханнях на тему: «Аліментні зобов'язання на утримання дитини: проблеми і шляхи вирішення», що відбулися 20 квітня 2016 року за ініціативою Уповноваженого Президента України з прав дитини Миколи Кулеби. За результатами слухань законопроект був доопрацьований в Комітеті та внесений до Верховної Ради України 8 липня 2016 року. 19 жовтня 2016 року законопроект було прийнято за основу. До другого читання законопроект також був доопрацьований за участю та Комітету сімейного права ААУ. 17 травня 2017 року відповідний Закон було прийнято та 6 червня підписано Президентом України.

Іншим прикладом залучення інститутів громадянського суспільства до законотворчого процесу є опрацювання проекту Закону про запобігання та протидію домашньому насильству, (реєстр. № 5294). Декілька ІГС, зокрема громадська організація «Ла-Страда Україна» та Міжнародний благодійний фонд «Українська фундація громадського здоров'я» було залучено до його розробки Кабінету Міністрів України, проте більш активну участь ІГС брали у процесі підготовки законопроекту до другого читання. При прийнятті законопроекту за основу за пропозиціями Всеукраїнської Ради Церков та релігійних організацій і вимогою багатьох

депутатських фракцій та груп з його тексту було вилучено поняття «сексуальна орієнтація» та «гендер».

У робочій групі з підготовки зазначеного законопроекту до другого читання брали як представники церков та релігійних організацій, представники правозахисних громадських організацій «Ла-Страда Україна» та «Українська фундація громадського здоров'я», а також представники ААУ. Були визначені компромісні редакції визначення домашнього насильства, які влаштували як релігійні, так і правозахисні організації. Представники ААУ, насамперед, адвокат Олег Простибоженко, брали активну участь у вдосконаленні остаточної редакції законопроекту, насамперед положень про тимчасовий заборонний та обмежувальний приписи, інших заходів протидії домашньому насильству. У підсумку під час підготовки до другого читання законопроект був суттєво покращений, ухвалений Верховною Радою України та підписаний Президентом України.

Також за активної участі ІГС 11 лютого 2019 року пройшли комітетські слухання на тему «Захист прав та інтересів дитини в цивільному процесі», на яких Олегом Простибоженком як засновником громадської організації «Центр сімейно-правових досліджень» та керівником секції ААУ було презентовано підготовлений ним проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запровадження інституту спільної батьківської відповідальності, що, зокрема, передбачав ухвалення попереднього рішення суду, в якому буде визначене місце проживання дитини та порядок спілкування іншого з батьків з дитиною на час судового розгляду, а також обов'язкове вжиття заходів примирення між батьками. Комітетом було прийнято рішення про внесення на розгляд Верховної Ради України зазначеного законопроекту, доопрацьованого з урахуванням пропозицій учасників слухань, проте через дострокове припинення повноважень Верховної Ради України восьмого скликання ця робота не була доведена до завершення.

Водночас, за активну участь у законотворчому процесі 3 жовтня 2019 року Олегу Простибоженку було присуджено Премію Верховної Ради України за внесок молоді у розвиток парламентаризму, місцевого самоврядування (далі – Премію). Таким чином, Український парламент може не лише активно співпрацювати з представниками ІГС у законотворчому процесі, а й заохочувати їх внесок у розвиток парламентаризму.

Таким чином, залучення ІГС розширило можливості Комітету щодо опрацювання законопроектів та забезпечило врахування пропозицій громадянського суспільства. З іншого боку, наявність такого інструменту як Премія дозволяє Комітету заохочувати молодь, яка бере активну участь у вдосконаленні законодавчого забезпечення різних сфер державної політики.

Список використаних джерел

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення захисту права дитини на належне утримання шляхом вдосконалення порядку стягнення аліментів : закон України від 17 травня 2017 р. № 2037-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2017. – № 25. – Ст. 291.
2. Про запобігання та протидію домашньому насильству : закон України від 7 грудня 2017 р. № 2229-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2018. – № 5. – Ст. 35.
3. Захист прав та інтересів дитини в цивільному процесі : матеріали комітетських слухань, 11 лютого 2019 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://komspport.rada.gov.ua/documents/sluhannja/74139.html>. – Назва з екрана.
4. Про присудження у 2018 році Премії Верховної Ради України за внесок молоді у розвиток парламентаризму, місцевого самоврядування : постанова Верховної Ради України від 3 жовтня 2019 р. № 151-IX // Голос України. – 2019. – 8 жовтня.

Max FRAS

*The Eurasia Democratic Security Network Fellow – Center for Social Sciences,
member of the Pool of European Youth Researchers
London, United Kingdom,
PhD*

INTERNATIONAL DONOR SUPPORT AND YOUTH POLICY DEVELOPMENT: UKRAINE'S YOUTH WORKER PROGRAMME

Youth Worker Programme history

The Youth Worker Programme (програма “Молодіжний працівник”) was launched in 2014 as an attempt to meet new realities and requirements of youth policy after the 2nd Maidan revolution (Also referred to as ‘the revolution of dignity’ or ‘Euromaidan’).

The Programme was a joint effort of UNDP Ukraine and the Ministry of Youth and Sports. It was initially formulated as part of strategy within the ‘Reanimation Package of Reforms’, notably its youth and active citizenship dimension. The main task of the Programme was to bring together representatives of public bodies (central and local government and public institutions) and civil society organisations (NGOs, youth organisations) and facilitate a dialogue between key actors in youth policy at local, regional and national level in order to improve the capacities and qualification of youth workers.

The Programme was initially aimed at young people from all areas, including rural areas, small towns and large urban areas. The main task of the programme was to provide a number of trainings for youth leaders of and representatives of NGOs and state organizations which worked with youth to

improve their knowledge and skills in youth work. This was meant to form a database of youth workers and best practice. In addition, the programme aimed at assisting the development of youth policy at the local level.

Since the Programme's launch in 2014 three main institutions were involved in its implementation: Ministry of Youth and Sport (now Ministry of Culture, Youth and Sport), The State Institute of Family and Youth Policy and UNDP ("Civic Society for Enhanced Democracy and Human Rights in Ukraine" project). Later on, a number of supplementary stakeholders emerged. UNICEF joined in 2017, covering the logistical costs of conducting trainings for trainers and trainings in oblasts that did not have their own funding (at the request of the Ministry of Youth and Sports). USAID joined in 2018, committing funds to youth policy trainings as a part of their DOBRE Decentralisation Programme.

Over the course of its implementation, the Programme became more firmly embedded in national policy frameworks, with balanced inputs from UNDP and other international organisations contributing to its operations. The State Target Social Programme "Youth of Ukraine 2016 – 2020" refers to the National Youth Worker Programme as its training programme for youth workers, and the order of Ministry of Youth and Sport (№ 4334) from September 2018 "On Approval of the Procedure for Implementation of the Youth Worker Programme" regulates its functioning in a comprehensive manner as part of Ukraine's youth policy.

According to the order "On the Approval of the Procedure for Implementation of the Youth Worker Programme" public bodies responsible for the implementation of the Youth Worker Programme (further Programme or YWP): the Ministry of Youth and Sport and the State Institute of Family and Youth Policy (further Institute); Ministry of Education and Science of the Crimea Republic and responsible bodies in the municipalities of Kyiv and Sevastopol as well as local authorities and local self-government bodies (if they are agree to participate in the programme).

YWP implementation

The Ministry of Youth and Sport and the Institute are responsible for organizational and information support of the Programme. This covers organisation of trainings, both the so-called "basic" module and extended modules as well as trainings for trainers. Furthermore, the Programme includes a competition of the best practices of youth work in Ukraine, an All-Ukrainian forum of youth workers, youth exchanges and study visits.

Target audience of the Programme consists of representatives of civil society organisations who work with youth and government officials of national and local level who are responsible for implementation of youth policy. Other persons involved in work with youth also can participate.

The Institute and the Ministry jointly define the content of the trainings programmes, with UNDP's assistance and inputs from local stakeholders (local authorities) considering the main aims of

the programme and local needs and priorities in the locations where the programme is implemented. Both institutions are also responsible for competition of the best practices and youth exchanges

Organisation of basic trainings is a multi-stage process managed mostly by the Institute. Participation in basic trainings is open to anyone working with youth, preferably at local level and using non-formal methods, but this is not an absolute requirements as some public institutions use formal approaches and combine local and national work. Additional selection criteria include geographical and gender balance as well as motivation to take active part in the programme. Most participants find out about the Programme from their peers and from social media. Applicants complete an online questionnaire on the Programme website and provide a motivation letter. Basic trainings are usually held for people from a single region, considering balance representation of civil society and state/public bodies (50/50). Participants who attend 90% of training lessons are provided with certificates.

Graduates of the basic training programme are eligible to apply for the extended modules, deepening their knowledge on specific issues.

Furthermore, the programme offers a training for trainers for participants of basic training who wish to continue their professional development as trainers in the Programme. All three training programmes have unique design features:

- The basic training is short-term course (24 working hours, 3 days). The result of the attending training is basic knowledge and skills of modern youth work. Trainers of the basic level should get the certificate of trainers of basic level.
- The extended module of trainings are trainings aimed to form special skills and to provide with special knowledge. This is also short-term course (24 or 40 hours), including topics such as civic education, volunteering, inclusion, Youth Banks and youth policy in amalgamated communities.
- The training for trainers is a five-day course (40 working hours) aimed to develop skills and methodology for moderating basic trainings and trainings of extended module. Training of trainer participants should hold at least one training and obtain the recommendation of training organisers to obtain a trainer certificate.

The Programme also offers additional opportunities to youth workers and young people:

- The selection of the best practice of youth work in Ukraine is coordinated by a selection commission, consisting of the representatives of the local authorities, NGO, scientific organizations, International organizations. The electronic and paper book where the best practices of youth work are described.
- The aim of the All-Ukrainian Forum of youth workers is exchange of the best practices and support of the best practice of work.
- Youth exchange and internships for youth workers who participated in the programme. The aim of exchanges and internship is to provide spreading of the best practice of youth work.

The Programme has reached significant targets both in terms of quality and quantity and is now the largest youth worker training programme in Ukraine. Number of trainings and graduates increased year on year (see table below) and between 2014 and 2018 the programme trained almost 2000 youth workers on basic courses during over 100 trainings.

Table 1

YWP basic training participants 2014 – 2018

Year	Number of basic trainings	Number of participants
2014	5	100
2015	7	116
2016	11	227
2017	45	762
2018	44	776
Total	112	1981

Extended trainings, due to their nature, were more limited in scope and number of participants. The first extended training took place in 2016 with 27 participants. In 2017, a total of 7 extended trainings brought together 123 participants and in 2018 further 5 trainings were held.

At the same time, All Ukrainian Youth Worker Forums brought together substantial numbers of representatives from the entire sector – the first one held in 2017 involved 120 participants from both civil society and public sectors, and the second one in 2018 involved 170 participants. The competition for best practices in youth work remains hugely popular among youth workers and youth organisations with over 100 submissions each time.

YWP management estimates, that through its graduates, forums and competitions as well as youth exchanges and study tours, the Programme engaged more than 50000 Ukrainian young people in meaningful and structured non-formal education activities.

YWP distinctive characteristics

A number of distinctive Programme features can be highlighted as contributors to its success and impact. The **YWP Programme funding and ownership model** testifies to its unique character as a form of collaborative practice between international donors, the government of Ukraine and local authorities. Between 2014 and 2022, the Ministry of Youth and Sports (now Culture, Youth and Sports) commits 150 000 USD to the Programme, and UNDP commits 777 000 USD. Additionally, substantial costs of basic and extended trainings are borne by local authorities, covering the costs of providing training to their local youth workers and youth policy specialists. It is hard to estimate total

expenditure at regional and local level, but available evidence suggests that local authorities spend around 100 – 200 USD per each youth worker trained, and regional administrations reported almost 300 000 USD in YWP funding either spent or committed for 2016 – 2020. This combination of local, national and donor funding a rare occurrence in donor-funded and internationally-supported programmes implemented in co-operation with national and local institutions.

The fact that local authorities order and fund basic and extended courses to a significant extent confirms **high levels of ownership at local level** and contributes to sustainability and local impact on youth policy and youth work community in Ukraine.

Another unique feature of the programme is its **cross-sectoral approach** – about 30 % of graduates are not full-time youth workers but people who encounter with youth in work: social workers, teachers, librarians, journalists, activists and volunteers, among others. This reinforces the Programme's multiplier approach and cascade effect, contributing to creating of a new professional group for Ukraine – youth workers. The community, albeit not legally regulated (in the first six years of Programme's operations, youth worker status has not been legally defined) grows in size and capacity.

Last but not least, the project's **accessibility** reinforces its inclusion and diversity of participant profiles – participation in all training programs is free, and there are no special education or professional requirements and graduates enjoy a clear progression path from basic to extended trainings and to training of trainers.

Ірина ДЕГТЯРЬОВА

*науковий співробітник Фундації польських ректорів –
Інституту суспільства знань (м. Варшава, Польща),
кандидат філологічних наук,
доктор філософії з політичних наук та адміністрування (Польща)*

РЕГУЛЮВАННЯ ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ШКІЛЬНОЇ МОЛОДІ У СИСТЕМІ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ ПОЛЬЩІ

Розвиток волонтерства у молодіжному середовищі набуває особливого значення у зв'язку з поглибленням демократичних процесів у сучасній Україні. Закон України «Про освіту» визначає, що «метою повної загальної середньої освіти є всебічний розвиток, виховання і соціалізація особистості, яка здатна до життя в суспільстві та цивілізованій взаємодії з природою, має прагнення до самовдосконалення і навчання впродовж життя, готова до свідомого життєвого вибору та самореалізації, відповідальності, трудової діяльності та громадянської активності», для чого школа має забезпечити формування в учнів «громадянських та соціальних компетентностей, пов'язаних з ідеями демократії,

справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя, з усвідомленням рівних прав і можливостей».

Закон України «Про загальну середню освіту» одними із найважливіших завдань освіти визначає виховання громадянина України та формування особистості учня (вихованця). Формування особистості учня та окреслених у законі важливих компетентностей відбувається не лише шляхом формальної освіти та під час навчальних занять, але також у позашкільній активності, зокрема у формі участі учнів у волонтерській діяльності. Заклади загальної середньої освіти України традиційно є дуже активними в організації волонтерської та благодійної діяльності, часто неформальної, законодавчо школи не провадять волонтерської діяльності, особливо в контексті правових обмежень для дітей до 14 років в розумінні Закону України «Про волонтерську діяльність» від 19 квітня 2011 р. № 3236-VI: є лише вказівка про те, що «особи віком від 14 до 18 років здійснюють волонтерську діяльність за згодою батьків (усиновлювачів), прийомних батьків, батьків-вихователів або піклувальника» [5].

Волонтерська діяльність в Україні на законодавчому рівні визнано як «добровільна, соціально спрямована, неприбуткова діяльність, що здійснюється волонтерами шляхом надання волонтерської допомоги». На практиці воно є дещо ширшим та охоплює «добровільну діяльність, що заснована на ідеях безкорисливого служіння гуманним ідеалам людства та, не маючи цілей отримання прибутку, одержання оплати чи кар'єрного зросту; отримання всебічного задоволення особистих і соціальних потреб шляхом надання допомоги іншим людям» [6, с. 4]. Відповідно, школи та шкільна молодь практично не можуть *ex officio* реалізовувати волонтерську активність та мати можливість при цьому користуватися чинним законодавством, включаючи також право укладати волонтерські угоди чи право на отримання певної фінансової підтримки на реалізацію волонтерської діяльності. Натомість, у сусідній Польщі до волонтерської діяльності є досить широким і шкільний волонтеріат є однією з ключових ланок та інструментів виховної діяльності школи й свого роду громадянської освіти шкільної молоді.

Закон Республіки Польща «Освітнє право» від 14 грудня 2016 року (Dzennik Ustaw 2017 roz. 59) визначає, що система освіти забезпечує, зокрема, розвиток в учнів соціальних компетенцій, у тому числі шляхом створення можливостей для участі у волонтерській діяльності, що сприяє активній участі учнів у суспільному житті. Статут школи визначає спосіб організації та реалізації волонтерської діяльності. Волонтерська діяльність є одним із напрямків діяльності учнівського самоврядування, яку учнівське самоврядування реалізує у порозумінні з директором школи та може зі свого складу обрати Раду волонтеріату. Директор школи чи освітньої установи «повинен створити умови для діяльності у школі: волонтерів, об'єднань та інших організацій, зокрема скаутських організацій, статутними цілями яких є виховання або

розширення та збагачення форм навчальної, виховної, опікунської та інноваційної діяльності школи чи установи». Тобто волонтери можуть діяти як у сфері виховної діяльності, так і навчальної чи інноваційної, що розширює поняття волонтерства та пов'язує його безпосередньо з місією освіти та конкретного навчального закладу [1].

Більше того, участь школярів у волонтерській діяльності заохочується шляхом внесення цієї інформації як особливих досягнень учня у громадській активності до шкільного свідоцтва, що дає йому можливість отримати додатково певну кількість пунктів при вступі на інший рівень освіти. До речі, крім волонтерства особливими досягненнями польських школярів вважають високі місця та перемоги в олімпіадах та предметних конкурсах. У випадку однакових екзаменаційних балів, саме наявність такого виду громадської активності офіційно є одним із критеріїв та може вирішити долю вступу до ліцею за умови більшого конкурсу. Школа є відкритою також для волонтерів, які можуть проводити навчально-виховні заняття для учнів з інвалідністю, у рамках психолого-педагогічної допомоги та заняття, що розвивають інтереси та таланти учнів [1].

На сьогодні, майже усі польські школи провадять волонтерську діяльність, відповідно до закону, статутів та ухвалених регламентів про волонтаріат. Для методичної підтримки шкіл в організації волонтерської діяльності та залученні учнів, Міністерство національної освіти Республіки Польща у 2017 році опублікувало Посібник для вчителів, директорів та батьків «Шкільний волонтаріат», у якому підкреслено значення шкільного волонтерства для виховання шкільної молоді: «Волонтерство навчає молодь поваги до інших, безкорисливої допомоги, культивування цінностей, що служать інтегральному людському розвитку та вдосконалюють функціонування всього суспільства. Шкільне волонтерство дає молодим людям багато шансів і можливостей. Це можливість випробувати себе, використовуючи свої здібності, набуваючи знань, нові інтереси та навички – одним словом – для саморозвитку...» [4, с. 2], зазначаючи, що волонтером може бути кожен учень на будь-якому етапі освіти.

Розглянемо регулювання волонтерської діяльності у внутрішніх актах на прикладі деяких польських шкіл. Так, у своєму статуті початкова школа № 118 ім. Друзів Мазовша (м. Варшава) визначає цілі, засади та форми волонтерської діяльності учнів школи:

1. Школа організовує та проводить волонтерську діяльність з метою ознайомлення учнів із ідеєю волонтерства, яка є добровільною та безкорисливою допомогою іншим.
2. Завдання організації та здійснення волонтерської діяльності полягає у формуванні в учнів доброго ставлення та відкритості до потреб інших.
3. Школа реалізовує свої цілі та завдання у сфері волонтерства, організовуючи підтримку учнів у шкільному та дошкільному відділеннях або координуючи участь учнів у діяльності громадських організацій та установ.

4. Налагодження співпраці між школою та громадською організацією чи установою, де учні будуть волонтерами, здійснюється за згодою батьківської ради.

5. Волонтерські заходи учнів організовує уповноважений вчитель за погодженням з батьками.

6. Для учнів IV – VIII класів школа додатково організовує позакласні заходи, що сприяють соціальній діяльності у формі волонтерства.

7. Участь учнів у волонтерських заходах, організованих школою, вимагає згоди батьків та відбувається під наглядом вчителів.

8. Педагогічна рада за погодженням із учнівською радою визначає шляхом ухвалення положення спосіб документування соціальної активності студентів у формі волонтерства та критерії отримання запису на шкільному свідоцтві, що підтверджує цю діяльність [3].

Натомість детально діяльність шкільного волонтерства у школі визначає регламент, згідно з яким організаційною формою реалізації волонтерської діяльності є Шкільний волонтерський клуб, що є секцією у межах учнівського самоврядування [2]. Безумовно, участь у волонтерській діяльності можлива за умови письмової згоди батьків або уповноважених опікунів дитини, а також за відсутності негативного впливу волонтерської діяльності на академічну успішність. Закон про освіту встановив правила функціонування волонтерства всередині школи, але, звісно, цим законом волонтерська діяльність учнівської молоді, наприклад, поза стінами освітніх закладів, не обмежується та регулюється іншими нормативно-правовими актами (зокрема Закон Республіки Польща «Про діяльність суспільного блага та волонтерство» від 24 квітня 2003 р. (Dzennik Ustaw 2016 poz. 1817).

Таким чином, на підставі базового огляду нормативно-правового регулювання волонтерської діяльності у середній школі у Польщі, можна вказати на кілька позитивних і корисних уроків для України: врегулювання волонтерської діяльності як одного із базових завдань школи в основному законі дає широкі можливості школі для нових інструментів виховної діяльності, спираючись на концепцію волонтерства; волонтерська діяльність школярів офіційно приносить їм не лише задоволення та особистісний розвиток, а й додаткову конкурентну перевагу під час вступу до ліцеїв чи інших навчальних закладів на подальших етапах процесу здобуття освіти; відповідальність за волонтерську діяльність, покладена на учнівське самоврядування, за підтримки керівництва школи, зміцнює самоврядні й лідерські постави шкільної молоді та водночас привчає до інституційної відповідальності; чітке, іноді навіть дуже детальне врегулювання у правовому полі волонтерської діяльності шкільної молоді також варто розглядати в аспекті громадянської та правової освіти учнів, виховання суспільної відповідальності та небайдужості до спільних дій.

Список використаних джерел

1. Prawo oświatowe. Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Dzennik Ustaw z 2017 r., poz. 59)
URL: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20170000059/T/D20170059L.pdf>.
2. Regulamin Wolontariatu Szkolnego w Szkole Podstawowej nr 118 im. Przyjaciół Mazowsza w Warszawie, Załącznik do Zarządzenia 9/2017/2018. URL: http://www.sp118.waw.pl/regulamin_wolontariatu.pdf.
3. Statut Szkoły Podstawowej nr 118 im. Przyjaciół Mazowsza w Warszawie. Tekst ujednolicony, Warszawa, 30 listopada 2017 roku, Zarządzenie nr 2/2017/2018. URL: <http://www.sp118.waw.pl/statut.pdf>.
4. Wolontariat szkolny. Poradnik dla nauczycieli, dyrektorów i rodziców. Ministerstwo Edukacji Narodowej, 2017. URL: https://men.gov.pl/wp-content/uploads/men_nauczyciele/file/MEN_wolontariat_210x297_dlaNauczyciela_druk.pdf.
5. Про волонтерську діяльність : закон України від 19 квіт. 2011 р. № 3236-VI. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17>.
6. Школа волонтерів : навч. посіб. / за заг. ред. Г. С. Скитьової ; авт. кол. : Я. А. Брик, Н. В. Говорун, В. В. Дементьев, О. М. Лащук, О. В. Мельник, О. В. Потій, Г. С. Скитьова, М. П. Тищенко. – К., 2016. – 166 с.

Тетяна ТАРАСЕНКО

доцент кафедри державного управління

та місцевого самоврядування

Дніпропетровського регіонального інституту

державного управління Національної академії

державного управління при Президентові України,

кандидат наук з державного управління, доцент

ТРАНСВЕРСАЛЬНІСТЬ ЯК ВИКЛИК МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ ТА МІСЦЕВОМУ РІВНІ

Реформа територіальної організації влади в Україні спричинила зміни інституціональної основи здійснення молодіжної політики. Відчутний вплив на цю сферу було здійснено в ході створення об'єднаних територіальних громад та зміцнення організаційних, фінансових основ їх діяльності на засадах децентралізації та субсидіарності. Тенденції розвитку молодіжної політики в європейській практиці свідчать про зростаючу роль субнаціонального рівня у здійсненні молодіжної політики. Подальші кроки щодо підвищення ефективності й результативності цієї політики вимагають перегляду підходів на рівні регіону до формування та реалізації комплексної територіальної політики сприяння молоді. А це, в свою чергу,

передбачає вироблення підходів до вирішення складностей здійснення цієї політики, зумовлених проблемами міжсекторальності та міжтериторіальності [1, с. 1].

Особливий інтерес у вивченні результатів реформи місцевого самоврядування, територіальної організації влади у контексті молодіжної політики становить досвід європейських країн. Так, наприклад, досвід Франції свідчить про актуалізацію проблеми здатності забезпечення інтегрованої молодіжної політики в умовах децентралізації влади та нових положень законодавчих актів, прийнятих протягом 2012 – 2017 рр., пов'язаних із цим процесом. До основних наслідків змін у цій сфері можна віднести:

- зміцнення регіонів та міжмуніципальних відносин із одночасним закріпленням чотирьох рівнів децентралізованої структури установ: регіони, департаменти, міжмуніципальні органи влади, муніципалітети;
- перевизначення інституціональної структури розробки молодіжної політики, зокрема позиціонування регіональної ради як головного органу місцевого самоврядування у сфері молодіжної політики на субнаціональному рівні управління, який здійснює координаційну компетенцію стосовно молодіжних інформаційних структур;
- поєднання реформи з місцевими експериментами в межах програми інвестицій в майбутнє «Інноваційні проекти сприяння молоді» [1, с. 1].

Ця політика розкривається через такі виміри: міста та молодь; міжмуніципальна діяльність у цій сфері; розширення прав і можливостей регіональних рад у молодіжній політиці.

У сучасних дослідженнях звертається увага на урізноманітнення форм транверсальності молодіжної політики. Основними такими формами є:

- трансекторальність (суб'єкти формування та реалізації молодіжної політики беруть до уваги основні особливості політики стосовно молоді в кожному секторі публічної політики, наприклад, кожна служба уважно ставиться до наслідків свого втручання для молоді);
- міжсекторальність (різні галузеві суб'єкти, наприклад, у сфері освіти, громадянськості, включення об'єднують свої людські, матеріально-технічні, фінансові ресурси та їх співробітництво стосовно здійснення проектів, дій щодо молоді);
- міжтериторіальність (горизонтальна, коли декілька територій об'єднують зусилля, виконують спільні проекти, наприклад, міжмуніципальні об'єднання групуються по країнам або за пошуком територіального, сільського балансу; вертикальна, коли міжтериторіальність означає різні дії відомств регіонального, національного, європейського рівнів як частини реалізації проекту або дії) [1, с. 1].

Отже, зміни територіальної організації влади є важливим чинником реконфігурації органів публічної влади стосовно молоді. Децентралізація змінює зміст та галузеве структурування молодіжної політики. Сьогодні експерти ставлять питання здатності руху

територіалізації до перегляду змісту втручання в напрямку молоді, сприяння появі так званої «інтегрованої» територіальної політики, побудованої відповідно до міжгалузевої логіки [1, с. 2]. Це призводить до значного зростання уваги до досліджень територіальної політики стосовно молоді (територіальної молодіжної політики). Мова йде про подальше поглиблення міжгалузевого та міжтериторіального (вертикального та горизонтального) підходів до розробки молодіжної політики, що, вочевидь, посилюватиме диференціацію молодіжної політики та засоби її реалізації.

Список використаних джерел

1. Réforme territoriale et réorganisation de l'État : quels enjeux pour les politiques de jeunesse ? Jordan Parisse. INJEP analyses & syntheses. Études et recherches. №°21 Février 2019. URL : https://injep.fr/wp-content/uploads/2019/02/IAS21_reforme-territoriale_BD.pdf.

Олег КУЛІНІЧ

*доцент кафедри соціальної і гуманітарної політики
Харківського регіонального інституту
державного управління Національної академії
державного управління при Президентові України,
кандидат наук з державного управління*

КЛАСИФІКАЦІЯ МОДЕЛЕЙ ПУБЛІЧНОЇ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ

При вивченні складних явищ, процесів, об'єктів найчастіше не вдається врахувати повну сукупність всіх елементів і зв'язків, що визначають їх властивості. Одним з методів наукового пізнання, за допомогою якого можна встановлювати і описувати компоненти досліджуваного об'єкта, взаємозв'язок між ними, давати відомості про управління об'єкта і прогнозувати його розвиток є метод моделювання.

Цей метод доречно використовувати й для дослідження особливостей формування і реалізації публічної молодіжної політики (далі - ПМП) в різних країнах. Під публічною молодіжною політикою будемо розуміти систему ініціатив, дій і теоретичних положень щодо місця, ролі та перспектив молоді в суспільстві, яка є результатом інтегрування науково-теоретичної, ідеологічної, практичної та іншої діяльності держави та різних суспільних інститутів стосовно молоді. Згідно із Г. Коулбетчем, ПМП, як і будь-яка публічна політика, «має бути когерентною, тобто всі складові елементи в рамках однієї політики повинні узгоджуватись між собою, утворюючи єдине організаційне ціле» [10].

Публічна молодіжна політика виникає на певному етапі державного будівництва. Характерними ознаками, які свідчать про наявність в країні ПМП, є:

– виділення в місцевому законодавстві молоді в окрему соціально-демографічну групу, закріплення певних виключних прав молодих людей та їх об'єднань, у порівнянні з іншими категоріями громадян;

– закріплення за визначеними органами публічної влади обов'язків щодо вирішення проблем молоді і та ін., надання їм відповідних прав та забезпечення певними ресурсами;

– наявність стратегічних (визначення мети, довгострокових пріоритетів, принципів молодіжної політики) і оперативно-тактичних документів (цільові або комплексні програми та проекти), що регламентують роботу з молоддю.

Аналіз соціального розвитку сучасних суспільних систем показує, що кожна країна формує й реалізує власну модель публічної молодіжної політики з урахуванням прийнятих ідеологічних доктрин, своїх особливостей, наявних ресурсів і ментальності населення. Класифікація моделей ПМП передбачає певне абстрагування, в якому низка відмінностей між країнами та схожих рис можуть бути розглянуті у розрізі цих характеристик.

Розгляд базових (основних) моделей публічної молодіжної політики, безумовно, доцільно розпочати із зарубіжного досвіду їх систематизації. Низка дослідників розробляючи власну класифікацію моделей ПМП спираються на існуючі моделі соціальної політики. Так, колектив італійського дослідницького інституту IARD у звіті «Study on the State of Young People and Youth Policy in Europe» (2001), ґрунтуючись на типології соціального забезпечення (велфери) Д. Галлі та С. Паугама [12], використав таку класифікацію моделей молодіжної політики:

– *універсалістська модель* країн Скандинавії (націлена на охоплення усієї без винятку молоді);

– *протекціоністська модель* країн Центральної Європи (молодь в даній концепції розуміється як найбільш вразлива соціальна група, що потребує підвищеної уваги з боку держави);

– *модель з орієнтацією на громади* Великобританії (мінімальна роль держави в процесі розробки і реалізації ПМП, при цьому молодіжна політика спрямована переважно на найбільш складні і знедолені її групи з метою запобігання соціальних проблем);

– *централізована модель* країн Середземномор'я (акцент на національному рівні формування і реалізації молодіжної політики, слабе залучення молодіжних організацій та бізнесу) [16].

В Україні даний підхід став відомий завдяки роботам вітчизняної дослідниці молодіжної політики Р. Сторожук [9]. На основі класифікації держав загального добробуту Г. Еспінг-Андерсена [11] А. Уолтер, Дж. Хеджли, Т. Бекман, А. Хейс у 2002 році виділили такі основні моделі, які реалізуються на сьогоднішній день в тому чи іншому регіоні Європи:

1. *Соціально-демократична* (Данія, Норвегія, Фінляндія, Швеція, Ісландія). Робота з молоддю розвивається тут як громадська система.

2. *Консервативна* (середньоєвропейські країни). Існує глибока зацікавленість держави у вирішенні молодіжних проблем і, на додаток, - розвиток молодіжної інфраструктури та стимулювання волонтерського руху.

3. *Ліберальна* (Великобританія, Північна Ірландія). Більше надій покладається на ініціативу і діяльність суспільства, громади, а вже потім - на державу.

4. *Субінституціональна* (країни Середземномор'я) У цій моделі ще донедавна основну роль відігравали не стільки держава і неурядові організації, скільки сім'я та Церква [17].

В свою чергу А. Кібанов, М. Ловчева та Т. Лук'янова, аналізуючи зарубіжний досвід здійснення молодіжної політики, що знаходиться, на їх погляд, в органічному взаємозв'язку з моделями здійснення соціальної політики в цих країнах, виділили такі моделі здійснення державної молодіжної політики: англосаксонська (неоліберальна); європейська (консервативно-корпоративістська, франко-німецька); скандинавська (соціально-демократична); азіатська (здійснювана в Китаї, Японії, Туреччині та ін.) [4].

Пізніше ці ж автори, за критерієм автономності напрямку роботи з молоддю, виділили такі моделі:

– *функціонально-автономна модель*, в якій молодіжна політика виділяється в якості окремого самостійного напрямку діяльності її суб'єктів;

– *функціонально-змішана модель*, при якій молодіжна політика реалізується в рамках соціальної політики держави або інших видів політики [5].

Канадський дослідник молодіжної сфери Д. Камара [13] у 2008 р. зазначив, що політика, націлена на молодь, може мати широкий або вузький характер, при цьому, він виділяє три основні моделі молодіжної політики:

– *популяційна модель*, яка спрямована на досягнення певних кінцевих цілей, пов'язаних з баченням молоді (формування здорової молоді, формування соціально-активної молоді тощо);

– *субгрупова модель*, що розглядає молодь як окрему соціальну групу зі своїми специфічними особливостями та орієнтована на надання допомоги молоді в конкретних галузях, як, наприклад, освіта зайнятість та ін.;

– *індивідуальна модель*, яка має програмно-цільовий характер щодо вирішення особистісних проблем молодих людей.

На аналогічних підставах, український дослідник О. Кулик у 2011 р. після вивчення закономірностей функціонування та перспектив розвитку державну молодіжну політику умовно поділив на дві моделі.

Перша модель (*консервативна*) передбачає державну допомогу лише окремим, найменш

соціально захищеним і «неплатоспроможним» категоріям молоді з огляду на жорстку регламентацію витрачання коштів, і категоріям, що потребують допомоги (реалізовано у США). Друга модель – *інтегративна* – виходить із відповідальності держави за інтеграцію всієї молоді й передбачає розробку соціальних програм, доступних для всіх молодих людей, з метою їх реалізації (реалізовано в Швеції) [6].

Різними авторами пропонуються і інші моделі молодіжної політики, в якій параметрами виступають ті чи інші її особливості. Так, російські вчені С. Алещенок та В. Луков ще у 1991 році зазначили, що «у країнах Північної Європи переважає статична модель, у той час як у Великобританії та країнах Середземномор'я – функціонує динамічна модель, яка приділяє велике значення постійним змінам у роботі з молоддю, забезпеченню взаємодії між учасниками процесу та розробленню і впровадженню молодіжної політики» [1, с. 59].

15 років по тому, в залежності від ролі держави у забезпеченні прав молоді, В. Луков виділив дві полярні моделі, які він назвав у відповідності до країн поширення: «американська», що ґрунтується на мінімальній участі державних структур у соціалізації молоді, та «шведську», якій характерна особлива роль держави, чітка регламентація законом заходів підтримки молодих людей і молодіжних організацій [7]. Надалі «американська» модель була перейменована у консервативну, а шведська - у соціал-демократичну [2].

У 2009 році А. Зеленін зробив висновок, що модель молодіжної політики в США, де державна допомога надається найменш незахищеним категоріям молоді при жорсткій регламентації порядку витрати коштів та категорій допомоги, доцільно називати «неоконсервативною». Цим «американська» модель відрізняється від «західноєвропейської» (соціал-демократичної) моделі, яка визнає відповідальність держави за інтеграцію молоді в суспільстві і передбачає перехід від допомоги окремим категоріям до підтримки самореалізації молоді в цілому [3].

Якщо говорити про молодіжну політику з точки зору спеціалізації її заходів, то можна виокремити такі моделі, як:

- *адаптаційна* (ПМП направлена, перш за все, на частину молоді, зазнає труднощі в соціалізації);
- *розвиваюча* (ПМП направлена на більшість молодих людей і реалізується через мережу установ, спрямованих не тільки на соціальну підтримку, а й на розвиток молоді);
- *виховна* (ПМП, в основному, проводиться силами молоді, що є членами громадських об'єднань, участь молоді частіше пасивна, але високу активність проявляють лідери-організаторів заходів);
- *інтеграційна* (спрямована на забезпечення можливості участі в управлінні справами держави і самоврядування громадою всієї молоді, нехай і різною мірою) [8].

Проте стан справ у молодіжній сфері України не повною мірою відповідає жодній з наведених вище моделей молодіжної політики.

Отже, використання даного підходу для вирішення завдань вдосконалення публічної молодіжної політики в Україні на основі порівняння процесів у вітчизняному молодіжному середовищі із зарубіжним досвідом є мало прийнятним.

За результатами дослідження світового досвіду роботи з молоддю, з огляду на розвиненість механізмів публічного управління реалізацією молодіжної політики та роль молодіжних організацій у вирішенні проблем молоді можна виявити певні тенденції, які можуть бути відправними моментами для наступної класифікації моделей публічної молодіжної політики.

1. *Первинна ПМП*. Модель характерна для країн з найнижчим індексом людського розвитку (Буркіна-Фасо, Сомалі, Гвінея-Бісау, Нігер, Малі, Ефіопія та ін.), які відрізняються складним соціально-економічним становищем, надзвичайною слабкістю як органів державної влади, так й інститутів громадянського суспільства. В цих умовах влада лише усвідомлює необхідність публічної молодіжної політики та здійснює перші спроби системної роботи з молоддю.

2. В країнах, де реалізується *початкова модель ПМП* розвиток молодіжної політики стримується релігійними чи соціокультурними традиціями, а громадянське суспільство - слабке та малоактивне. Незважаючи на це визначені органи публічного управління, відповідальні за роботу з молоддю, розробляються основи молодіжного законодавства та стратегія молодіжної політики. Ця модель найбільш поширена серед мусульманських країн Близького сходу та провідних держав Африканського континенту (Бахрейн, Ботсвана, Намібія, Єгипет, Іран, Йорданія, Йемен, Катар, Ліван, Нігерія, Турція, ЮАР тощо).

3. Вихідними умовами динамічної моделі ПМП є - сформована нормативна база та інфраструктура молодіжної політики і громадянське суспільство, що активно розвивається. Дана модель реалізується в Індії, Бразилії, Республіці Корея, де наразі уточнюються підходи, принципи, методи і механізми формування та реалізації молодіжної політики.

4. *Стабільна модель ПМП* характеризується значною увагою з боку держави до молодого покоління. Проте існують два різновиди цієї моделі:

4.1. У *стабільній демократичній моделі* в умовах розвиненого громадянського суспільства, ефективної системи державного управління молодь розглядається, переважним чином, як головний інноваційний ресурс суспільного розвитку. В цій моделі ПМП ґрунтується на принципах «ефективного врядування» (Good Governance) Європейської комісії, а саме: відкритості, залученню громадськості, відповідальності, ефективності та консолідації [15]. Дана модель властива найбільш економічно розвиненим країнам світу з потужним громадянським

суспільством, таким, як старі члени ЄС, Австралія, Канада, США, Японія.

4.2. *Стабільна недемократична модель* описує молодіжну політику в умовах мілітократії, теократії, авторитарно-олігархічних режимів (Венесуела, Кітай, КНДР, Куба, М'янма, Узбекистан, Туркменістан). Пильна увага до молоді пояснюється побоюванням владної еліти протестного потенціалу підростаючого покоління.

5. *Трансформаційна модель* молодіжної політики відповідає країнам, в яких нещодавно відбулися кардинальні зміни державного режиму та здійснюється формування ринкової економіки і демократичних суспільних відносин (Україна, Армєнія, Грузія, Молдова тощо). До них також можна віднести країни колишнього соцтабору, які нещодавно стали членами ЄС (Латвія, Литва, Естонія та ін.).

Трансформаційні процеси супроводжуються не тільки демократизацією державного управління та активізацією громадянського суспільства, але й погіршенням соціально-економічної ситуації, що неминуче призводить до загострення проблем молодого покоління. Словацькому соціологу Л. Махачеку належить вислів, що «молодь стала жертвою переходу до ринку, який перетворив трансформаційні суспільства в «постмолодіжні» [14, с. 40].

Таким чином, можна зробити висновок, що при визначенні напрямків вдосконалення вітчизняної молодіжної політики найбільш актуальним є вивчення, по-перше, стабільної демократичної моделі ПМП як певного орієнтира подальшого розвитку, а по-друге, - досвіду країн трансформаційної моделі, які знаходяться на тому ж щаблі соціально-економічних перетворень, що й Україна, і мають спільні історичні витоки молодіжної політики, або дещо випереджають її, завдяки входу до складу Євроспільноти.

Список використаних джерел

1. Алещенок С. В. Мировой опыт разработки и осуществления государственной молодежной политики / С. В. Алещенок, В. А. Луков // Матеріали з проблем організації державної молодіжної політики на республіканському та регіональному рівнях. – К., 1991. - С. 53-128.
2. Грачев Е. Н. Молодежная политика в Европейском Союзе: национальный и наднациональный уровни : дис. на соискание степени канд. пол. н. : спец. 23.00.04 / Е. Н. Грачев. – М., 2019. – 239 с.
3. Зеленин А. А. Национальная модель реализации молодежной политики в Соединенных Штатах Америки / А. А. Зеленин // Вестник КемГУ. - 2009. - №4. - С. 71.
4. Кибанов А. Я. Реализация молодёжной политики в Российской Федерации / А. Я. Кибанов, М. В. Ловчева, Т. В. Лукьянова. - М., 2012. - С. 36–44.

5. Кибанов А. Я. Социальная политика государства в отношении молодежи: модели, классификация, актуальные проблемы / А. Я. Кибанов, М. В. Ловчева, Т. В. Лукьянова // Управление персоналом и интеллектуальными ресурсами в России. - 2013. - №6 (9). - С. 25–26.
6. Кулик О. М. Особливості управлінської діяльності у сфері молодіжної політики в місті Києві : автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр. : спец. 25.00.02 «Механізми державного управління» / О. М. Кулик. – К., 2011. – 22 с.
7. Луков В. А. Государственная молодежная политика: битва концепций и ожидание результатов / В. А. Луков // Молодежь и политика: Современные очертания и история проблемы, роль государства и гражданского общества, ожидания и прогнозы. – М. : Фонд Фридриха Науманна, АИРО–XXI, 2006. – С. 73–88.
8. Попов В. Р. Четыре модели государственной молодежной политики – опыт сравнительного анализа / В. Р. Попов [Электронный ресурс]. - Режим доступа : <http://e-conference.ru/modules.php?name=News&file=article&sid=4314>.
9. Сторожук Р. П. Державна молодіжна політика в контексті європейського вибору України: механізми реалізації : автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр. : спец. 25.00.02 «Механізми державного управління» / Р. П. Сторожук. – Одеса, 2007. – 20 с.
10. Colebatch H. K. Policy. Series in the Social Sciences. Ed. Frank Parkin. - Open University Press: Buckingham, 1999. - P. 3-4.
11. Esping-Andersen G. The Three Worlds of Welfare Capitalism / G. Esping-Andersen. - Cambridge, 1990. - P. 37.
12. Gallie D. *Welfare Regime sand the Experience of Unemployoment in Europe* / D. Gallie, S. Paugam. - Oxford: Oxford University Press, 2000.
13. Kamara J. Youth Policy: What Works and What Doesn't. A report of United Way Toronto. - 2008. - P. 7.
14. Machacek L. Youth in Slovakia and european identity / L. Machacek. Bratislava: Institute for sociology of Slovak Academy of Sciences, 2004. –108 p.
15. National Institute for Youth and Community Education [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [.http://www.injep.fr](http://www.injep.fr).
16. Study on the State of Young People and Youth Policy in Europe 9(Final report). – UN, 2001. – 147 p.
17. Youth Transitions, Youth Policy and Participation – State of the Art Report. - 2002. - P. 29

Анна ОСТРІКОВА

*спеціалістка з молодіжних програм
Програма розвитку ООН в Україні*

АНАЛІЗ РЕСУРСНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ НА ПРИКЛАДІ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНКУРСУ КРАЩИХ ПРАКТИК МОЛОДІЖНОЇ РОБОТИ

Сьогодні в Україні вже склалася ефективна практика та накопичено позитивний досвід формування й реалізації молодіжної політики не лише на рівні державних органів, але й за активної участі організацій громадянського суспільства та безпосередньо молоді. Ця тенденція переходу від патерналістської моделі до моделі відкритого розвитку молоді простежується як у законотворчій, так і у практичній діяльності.

З метою відбору, відзначення і поширення найкращих практик молодіжної роботи в Україні Міністерство молоді та спорту України спільно з Програмою розвитку ООН в Україні започаткували у 2017 році Конкурс кращих практик молодіжної роботи в Україні. Основними завданнями конкурсу: обмін успішним досвідом між молодіжними організаціями та молодіжними працівниками; публічне визнання досягнень та заохочення до подальших напрацювань у напрямі підвищення стандартів якості молодіжної роботи в Україні; сприяння суспільному та політичному визнанню молодіжної роботи в Україні. Під кращою практикою молодіжної роботи мається на увазі проект, програма, діяльність або ініціатива в молодіжній сфері, під час здійснення якої отримано позитивні практичні результати.

Методологія конкурсу передбачає оцінку практик за наступними сферами: участь молоді в процесах демократизації (забезпечення відкритості, прозорості, підзвітності органів влади, просування порядку денного демократичних реформ на рівні громади); освіта та просвітницька діяльність з прав людини, захист прав людини, просування рівності та недискримінації в українському суспільстві; розвиток механізмів забезпечення участі молоді в житті громади; підтримка молодіжних проектів та ініціатив; розвиток молодіжних громадських організацій; волонтерство; змістовне дозвілля для молоді та молодіжне таборування; інклюзивний розвиток (включення вразливих груп молоді); сталий розвиток та екологія. Усі організації та фахівці, які мають успішний досвід за даними сферами, в загальних рисах викладають інформацію за формою. Зазначимо, що конкурс за такою методологією та форматом організований вперше. Авторка даної публікації є співрозробницею формату конкурсу та координує його проведення з моменту започаткування у 2017-му році.

У 2017 році на конкурс було подано 100 практик молодіжної роботи з різних куточків України від організацій з державного та громадського сектору. Конкурс показав, що молодіжна

робота в Україні потужна і дуже різноманітна. Незважаючи на те, що на офіційному рівні нема ні визначення, ні професії, молодіжна робота є і з молоддю працюють ентузіасти, які досліджують молодіжні проблеми, генерують проекти і шукають кошти на їх впровадження. І є молоді люди, які отримують реальну користь від цієї роботи.

На конкурс у 2018 році було подано 173 практики майже з усіх областей України. Аналіз практик показав, що переважно вони реалізуються впроваджуються на місцевому рівні (69 % від загальної кількості). Практики демонструють широкий діапазон інструментів молодіжної роботи, які використовуються різними суб'єктами (органами публічної влади, навчальними закладами, громадськими організаціями, благодійними фондами, молодіжними центрами, молодіжними радами, бібліотеками). Переважну більшість заявок подали інститути громадянського суспільства (62 %). Також серед ініціаторів практик доволі значне представництво державних установ, організацій та закладів (38 %). Також, 2018-го року до конкурсу було додано важливий аспект – учасники отримали завдання співвіднести свої практики з реалізацією Цілей сталого розвитку, визначених ООН.

Конкурс 2019-го року зібрав 153 практики молодіжної роботи з місцевого та регіонального рівня. Організатори конкурсу також звернули увагу цього року на цифрові інструменти у роботі з молоддю. Оскільки, українське суспільство дедалі більше цифровізується: частка регулярних користувачів Інтернету, за даними Інтернет-асоціації України, становить 64 % населення України. Кількість постійних користувачів у віці від 15 до 34 років сягає 43 %. Цифрові пристрої та Інтернет присутні майже в усіх сферах життя сучасної молодої людини. 75 % користувачів Інтернету послуговуються мобільними пристроями для використання Інтернету. З огляду на це молодіжна робота, з одного боку, має відповідати потребам сучасної молоді та сприяти участі молоді в ухваленні рішень, з іншого – реалізовуватися в таких формах і такими методами, які доступні й актуальні для молодих людей, зокрема передбачають використання цифрових та онлайн-інструментів. 95 % практик молодіжної роботи в Україні використовують цифрові інструменти.

Важливо зазначити, що у 2019 році усі надіслані практики представляють регіональний та місцевий рівень. Також проаналізовано ресурсне забезпечення реалізації молодіжної політики: джерела фінансування, матеріально-технічна база та кадрове забезпечення.

Джерела фінансування. Фінансування практик здійснюється насамперед коштом місцевих бюджетів та проєктів, які фінансуються з місцевих бюджетів (38 %), а також спонсорських внесків організацій-партнерів та бізнесу (34 %). На реалізацію 32 % практик використано власні внески організаторів (ідеться як про спеціалістів і спеціалісток, обладнання, так і про безпосередні фінансові внески). 23 % практик профінансовано за рахунок

міжнародних та національних проєктів, на додачу до цього, переважно часткового, фінансування залучаються інші кошти. 1 % практик фінансувалися з Державного бюджету як учасники конкурсу проєктів молодіжних громадських організацій.

Важливо відміти, що рівень фінансування молодіжної роботи за рахунок місцевого бюджету суттєво збільшується в порівнянні з попередніми роками. Це частково пояснюється тим, що органи місцевого самоврядування продовжують реалізовувати практики, які започатковуються за рахунок грантової допомоги від міжнародних організацій та фондів.

Матеріально-технічна база. Матеріально-технічне забезпечення реалізації практик переважно включає забезпечення *приміщенням* (58 %) та *технічне обладнання приміщення* (41 %).

Також фінанси витрачаються на придбання або оренду комп'ютерної техніки, апаратури (25 %), придбання канцелярських товарів (22 %), харчування учасників та кави-брейки (17 %), виготовлення сувенірів, сертифікатів, придбання призів (23 проєкти, 16 %), транспортні витрати (16 проєктів, 11 %), оплату гонорарів залученим спеціалістам та спеціалісткам, тренерам та тренеркам (5 проєктів, 4 %).

Кадрове забезпечення. Кадровий склад молодіжних практик – це переважно *члени громадських організацій*, які реалізують проєкт (68 %), та *волонтери* (44 %). Також активну участь у реалізації молодіжних практик беруть спеціалісти та спеціалістки, які працюють з молоддю, зокрема й тренери (28 %), спеціалісти органів місцевого самоврядування, управлінь / відділів, які реалізують молодіжну політику на місцевому рівні (15 %), працівниці й працівники закладів освіти, викладачки та викладачі (15 %), представники організацій-партнерів, яких залучають до проведення заходів (11 %), учнівська молодь та студенти (9 %), працівниці й працівники бібліотек, закладів культури (7 %), батьки (4 %), депутатки й депутати місцевих рад (2 %).

Таким чином, аналіз практик молодіжної роботи у 2019 році свідчить про наступне:

– молодіжна робота охоплює діяльність як інститутів громадянського суспільства, так державних установ, організацій, закладів різної форми власності та підпорядкування. Переважно термін впровадження практик молодіжної роботи становить більше одного року. За своїм впровадженням, майже половина практик, поданих на конкурс, є постійними програмами;

– практики молодіжної роботи переважно спрямовані на реалізацію п'яти напрямів: «змістовне дозвілля для молоді та молодіжне таборування», «розвиток механізмів забезпечення участі молоді в житті громади», «підтримка молодіжних проєктів та ініціатив», «освіта та просвітницька діяльність з прав людини, захист прав людини, просування рівності та недискримінації в українському суспільстві», «волонтерство»;

– фінансування проєктів здійснюється зазвичай за рахунок місцевих бюджетів (фінансування місцевих програм та фінансування комунальних закладів), спонсорських внесків та власних внесків організаторів. Матеріально-технічне забезпечення реалізації практик переважно стосується забезпечення приміщенням та технічним обладнанням приміщення. Кадровий потенціал молодіжних практик переважно складають члени та членкині громадських організацій та волонтери.

Список використаних джерел

1. Про затвердження Порядку реалізації програми «Молодіжний працівник» : наказ Міністерства молоді та спорту України від 19 вересня 2018 р. № 4334. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1178-18>.

ПОВІДОМЛЕННЯ

Мілена КРАВЧЕНКО

*професор кафедри соціальної і гуманітарної політики,
Національна академія державного управління
при Президентові України,*

доктор наук з державного управління, професор,

Анастасія ГРИНЬ

слухачка Національної академії

державного управління при Президентові України

СУЧАСНІ МІЖНАРОДНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ

Питанням вивчення теорії та практики молодіжної політики в країнах Європи приділяли увагу західноєвропейські дослідники Р. Томсон, Д. Рош, С. Такер, Р. Флінн, А. Счізеротто, Г. Гаспероні, Д. Галлі, С. Паугам, К. Мантгейм та ін. [5 – 7].

У світі існує декілька ключових моделей молодіжної політики, які можна визначити, користуючись її важливими характеристиками:

- універсалістська модель країн Скандинавії;
- громадівська модель Великобританії;
- протекційна модель країн Центральної Європи;
- централізована модель країн Середземномор'я.

Скандинавська модель є порівняно новою (сформувалася в останні 15 – 20 років): цільовою групою є вся молодь віком до 25 років. Молодь розглядається як певний соціальний ресурс, який повинен розвиватися не лише як вклад в майбутнє. Окрім соціального та психологічного розвитку, головними цілями молодіжної політики є її автономність та незалежність, які сприяють ранньому досягненню молодими людьми статусу дорослих та деяку незалежність від батьківського впливу, що існують серед молоді цих північноєвропейських країн. Однак, у цій моделі немає окремого міністерства у справах молоді, а сам молодіжний сектор не є виокремлений [2].

Громадівська модель молодіжної політики Великобританії ґрунтується на глибоких традиціях, тобто робота з молоддю зазвичай спрямована на роботу в громаді, при цьому вплив держави на цю роботу дещо обмежений. Цільовими групами молодіжної політики є, головним чином, конкретно визначені різні групи молоді з особливими потребами, а головною метою – запобігання їхнім соціальним проблемам та негараздам. Хоча модель і характеризується мінімальним державним впливом щодо соціального забезпечення, але у зв'язку зі збільшенням

проблем, пов'язаних із соціальним виключенням молоді, в останні роки вона все більше тяжіє до ліберальної моделі [4].

Модель молодіжної політики країн Центральної Європи базується на основних принципах та ідеях державної молодіжної політики, сформульованих ще у міжвоєнний період чи під час Другої світової війни. Образ молоді, згідно з цією моделлю, яскраво виражений у широкій молодіжній концепції: молодь розуміється як категорія, що є досить ранимою – це соціальна група, яка потребує захисту, підтримки та стимулювання. У цій моделі робиться сильний акцент на професійній роботі з молодим поколінням відповідно до засад молодіжної політики, цією роботою займаються молодіжні міністерства, уповноважені молодіжні управління та профільні сектори [4].

Модель молодіжної політики країн Середземномор'я у порівнянні з іншими країнами Європейського континенту значною мірою нова. У той час як робота з молоддю й підтримка молоді були традиційно обов'язковими з боку сім'ї та Церкви, держави цього регіону протягом останніх двадцяти років створили свої інституції, зокрема молодіжну політику. Вузькі вікові межі молоді (15 – 25/30 років) також можна пояснити досить пізнім запровадженням у цих країнах державної молодіжної політики. За цією моделлю залучення третього сектора та органів місцевого самоврядування є досить недостатнім, тому характер молодіжної політики має централізовані риси [1].

У країнах Європи, визначених як такі, що мають молодіжну політику, можна виділити спільні елементи цієї політики:

- соціальний взаємозв'язок між урядом, молодими людьми і суспільством через консультації та вплив;
- поради та інформація про права молодих людей та можливості для них;
- свобода культурної, творчої та політичної реалізації;
- культура продовження освіти і професійної освіти;
- підтримка молодим сім'ям;
- відповідна спеціальна підтримка для молодих людей «груп ризику», таких, як люди з особливими потребами чи молоді в'язні;
- підтримка і заохочення активного проведення вільного часу;
- правильна організація професійної підготовки тих, хто працює з молодими людьми;
- дослідження труднощів, з якими стикаються молоді люди;
- сприяння міжнародним зв'язкам між молодими людьми.

Важливим при формуванні та реалізації молодіжної політики є досвід діяльності Молодіжної Регіональної Мережі, яка була заснована 25 листопада 2008 у м. Вісбаден (Гессен, Німеччина) в ході зустрічі та засідання 90 молодих людей з 55 європейських регіонів [3]. Ця

організація стала платформою, де об'єдналися регіональні молодіжні організації, ради та парламенти зі всієї Європи, що дозволило молоді здійснювати вплив на регіональну та європейську політику. Основним документом Молодіжної Регіональної Мережі є резолюція, яка визначає основні стратегічні пріоритети.

До цілей Молодіжної Регіональної мережі належить: проведення Європейського форуму для молоді, участь молоді у політичних процесах та обмін передовим досвідом між молоддю. Місія Молодіжної Регіональної Ради полягає в сприянні активної комунікації між молоддю, розвиток міжрегіонального співробітництва молоді та європейському рівні, заохочення більш широкої участі молоді в демократичних процесах та формування в молоді соціальної та політичної відповідальності.

Молодіжна Регіональна Мережа є дієвим інструментом втілення молодіжної політики в Європі, адже вона:

- має вплив на регіональну політику стосовно молоді на ринку праці, охорони здоров'я, освіти з метою призупинення «відтіку мізків» і пропаганди безпечної соціальної поведінки молодих людей у постійно мінливому суспільстві;
- здійснює підтримку освіти для заохочення молодих людей до підприємництва з метою зміцнення регіональної політики;
- закликає молодих людей змінити регіональну перспективу за допомогою освіти, змінити ставлення споживачів шляхом заохочення нових технологій (нових методів відновлення енергії тощо);
- уживає заходів, щоб подолати упередження, нерівність, ксенофобію та сегрегацію стосовно рівня освіти та забезпечення стосовно мігрантів, а також сприяє культурному обміну між молодими європейцями.

Список використаних джерел

1. Лазос Л. Д. Молодежная политика в Европейском Сообществе: структуры и подготовка молодежных работников [Текст] / Л. Д. Лазор. – К., 2006. – 189 с.
2. Парубчак І. Застосування європейського досвіду реалізації державної молодіжної політики в Україні на сучасному етапі / І. Парубчак // Публічне управління: теорія та практика : зб. наук. пр. Асоціац. докторів наук з державного управління. – Х. : Вид-во «ДокНаукаДержУпр». – 2012. – С. 157 – 163.
3. Представництво ЄС в Україні. Програми ЄС для молоді. – Режим доступу : <http://eeas.europa.eu/delegations/ukraine>.
4. Сторожук Р. П. Зарубіжний досвід реалізації молодіжної політики [Текст] / Р. П. Сторожук. – К. : Академпрес, 2009. – 197 с.

5. Youth in Society: Contemporary Theory, Policy and Practice. – L. : Open University, 2001. – 260 p.
6. Study on the State of Young People and Youth Policy in Europe 9(Final report). – UN, 2001. – 147 p.
7. Report of Policy Action Team 2: Young People. – L., 2000. – P. 106-10.

Сергій ЯГОДЗІНСЬКИЙ

*Національний авіаційний університет,
доктор філософських наук, професор,*

Анастасія ОЛІЙНИК

*студентка юридичного факультету,
Національний авіаційний університет*

ОСВІТНЯ ПОЛІТИКА ВІДКРИТОГО СУСПІЛЬСТВА: ДВА ФОКУСИ НА ЗМІСТ І ФОРМУ

Невідповідність традиційних поглядів на зміст освіти та інноваційних технологій її реалізації стала особливо відчутною на початку ХХІ ст., що заклало суперечність між викладачами й здобувачами вищої освіти. Перетворившись на елемент економічної підсистеми суспільства, освіта поступово втрачала статус єдиного джерела соціалізації молодого покоління. Адже, якщо в аграрній та індустріальній моделях економіки функції освіти переважно мали характер соціальних домінант, то прискорений соціальний час інформаційної доби надто ущільнив соціальний простір, через що освіта з домінанти перетворилась на детермінанту. Тобто, на таку величину, яка не формує, а відображає, фіксує, відповідає тим чи іншим станам суспільної свідомості. Іншими словами, самоорганізаційні ефекти соціальної організації почали визначати контури соціального простору загалом, та освіти зокрема.

Другим фактором, який поступово загострював конфлікт молоді та академічного персоналу, стала глобалізація. Освіта позбувалася національного, закритого забарвлення, трансформуючись у відкриту систему з відповідними можливостями і глобальними перспективами. Враховуючи, що «жодна країна не зможе забезпечити цивілізований рівень свого прогресу та існування, власну політичну й економічну незалежність без налагодженої системи вищої освіти та організації наукових досліджень» [2, с. 13], уряди провідних країн розширили функціональні можливості освітніх установ шляхом інвестування коштів на створення освітньо-наукових парків, центрів, консорціумів тощо.

Але чи досягли ці рішення прогнозованого результату? На наш погляд – а автори роботи представляють дві сторони освітнього процесу – відповідь далека від однозначності. З одного боку, комерціалізація освіти надто очевидна, що наклало на процес надання освітніх послуг

певні споживацькі атрибути. Здавалося, це мало б залучити талановиту молодь до участі в проектах, конкурсах, дуальній освіті, здобутті грантів і т.п. програмах. Однак вимога до освіти бути економічно ефективною нині спричиняє зворотний до інтеграції соціальних груп ефект, фрагментуючи соціальну дійсність. Молодь, яка здобуває освіту лише як фах, як професію без подальших наукових амбіцій і планів, стає не потрібною закладам освіти, оскільки її важко долучати до стартапів, наукових програм, програм стажування і мобільності, інноваційних проектів тощо.

Третім аспектом, на який ми звернемо увагу, є невідповідність між доступними молоді засобами та бажаними з боку закладів освіти й академічної спільноти формами подачі навчального матеріалу. Бажання закладів вищої освіти зберегти ставки викладачів, допоміжний персонал, аудиторний фонд, відділи, служби, центри без глибинної реконструкції їхніх функцій і можливостей призводить до ефекту розриву поколінь. На цей аспект поставленої нами проблеми різнофокусності сприйняття задач сучасної освіти звернув увагу академік В. Андрущенко, який запропонував репрезентувати освіту як соціальну мережу [1]. Життєдіяльність такої системи має забезпечити інституціалізація аксіологічного, нормативного, управлінського, методологічного, гендерного, антропологічного та естетичного вимірів освітнього простору. Це прослідковує й О. Кивлюк, яка виявила вплив процесів інформатизації та комп'ютеризації на комерціалізацію сучасної освіти. Виходячи з того, що «інформаційна сфера і відповідні їй технології у XXI ст. перетворилися на один із найвигідніших об'єктів вкладення капіталу» [4, с. 83], дослідниця робить висновок про імплантацію неперервної інформаційної освіти у соціальний простір сучасного суспільства. Цей висновок повертає нас до слів Дж. Д'юї, який задовго до інформаційної ери, застерігав від передачі та збереження знань застарілими засобами [3, с. 12 – 13].

Ігнорування цієї настанови вже сьогодні призводить до того, що знання стають відірваним від життєвого досвіду людини. А для людини молодшої воно відразу втрачає соціальну привабливість. Чи не це ми спостерігаємо в закладах освіти, де нерідко наявний розрив між технологічними можливостями сьогодення та формою передачі інформації від викладачів до студентів? Утім, в апатії до навчання Дж. Д'юї звинуватив би не лише молодь, а й старше покоління, яке є не здатним або не бажає визнати інноваційно-комунікаційні технології рівноправними учасниками освітнього процесу. З іншого боку, молодь ставить до процесу набуття знань надто прагматично, ігноруючи статус освіти як соціального інституту, відповідального за виховання й становлення особистості.

Підсумовуючи, зазначимо, що виявлені нами фактори окреслюють поле для подальшої дискусії, яка, на наш погляд, можлива лише у формі діалогу здобувачів освіти, роботодавців, власників закладів вищої освіти та представників наукових установ.

Список використаних джерел

1. Андрущенко В. П. Роздуми про освіту: статті, нариси, інтерв'ю / В. П. Андрущенко. – К. : Знання України, 2005. – 738 с.
2. Борисов И. И. Тенденции развития высшего образования в XXI веке / И. И. Борисов, С. А. Запругаев // Вестник Воронежского государственного университета. Серия: Проблемы высшего образования. – 2001. – № 1. – С. 13 – 29.
3. Д'юї Дж. Демократія та освіта / Дж. Д'юї; пер. з англ. М. Олійник, І. Босак, Г. Пехник. – Львів : Літопис, 2003. – 294 с.
4. Кивлюк О. Інформаційна педагогіка: філософія, теорія, практика : монографія / О Кивлюк. – К. : УАН ВІР, 2011. – 336 с.

Азимхан БАЯЛЫ

старший преподаватель,

Международный казахско-турецкий университет

имени К. А. Ясави, г. Туркестан, Республика Казахстан

ФОРМИРОВАНИЕ У СТУДЕНТОВ ЦЕЛОСТНОГО ПРЕДСТАВЛЕНИЯ О МОЛОДЕЖНОЙ ПОЛИТИКЕ

Рассматривается один из наиболее интегрированных регионов в мире с развитой системой наднациональных институтов власти и экономики, с единым европейским гражданством. Единое информационное пространство и территориальная мобильность позволяют наиболее полно реализовывать различные программы, направленные на обмены в различных сферах: образование и трудоустройство, неформальное обучение, волонтерство и добровольчество, культура и экология. Именно это позволило создать эффективную и действенную молодежную политику. Необходимо описать все связи между реальными структурами.

Молодежная политика – это неотъемлемая часть целостной политики государства, которая представляет собой систему мер и законодательных актов по установлению и поддержанию соответствующего общественного статуса подрастающего поколения, а вместе с ним определенного качества жизни самой молодежи, которая в перспективе станет экономически активным населением страны.

Данная категория населения представляет собой социальный слой населения крайне важный для государства, поскольку молодежь – это те люди, которые придут на смену действующему в данный момент поколению. В этой связи потенциал подрастающего поколения, а также степень его соответствия потребностям страны и сложившимся условиям обуславливаются эффективностью молодежной политики [1].

В настоящее время большое внимание уделяется изучению опыта ряда западных стран, которые в этом вопросе достигли поставленных целей. Поэтому анализ молодежной политики в западных странах играет также немаловажное значение для определения курса нашей Республиканской молодежной политики, не отрицая при этом особенностей, сложившихся в нашей культуре и менталитете. То есть необходим какой-то синтез западных течений и отечественных направлений по формированию целенаправленной государственной молодежной политики.

Эффективность реализации программ зависит от учета интересов, потребностей, желаний молодежи, ее постоянно меняющихся требований к качеству образования, трудоустройства, досуга, сферы услуг.

Современные молодежные и детские объединения не в состоянии самостоятельно решать такую крупную задачу.

Европа прилагает значительные усилия по созданию единого пространства, в котором должны быть сформированы не только общие политические институты, но и общие для всех европейцев ценности. И в этом процессе именно молодежь выступает ключевым объектом, на который направлены меры по формированию общеевропейской идентичности [2].

Молодое поколение является основой для будущего развития нашей страны, которая позиционирует себя как лидера и наиболее динамично развивающуюся страну в Центральной Азии. Столь амбициозное положение заставляет государство вкладывать максимальные усилия и средства в развитие и совершенствование основного стратегического ресурса – казахстанской молодежи. Как отметил в своем Послании народу Казахстана «Стратегия «Казахстан – 2050» Президент нашей страны Н. А. Назарбаев: «Наша молодежь должна учиться, овладевать новыми знаниями, обретать новейшие навыки, умело и эффективно использовать знания и технологии в повседневной жизни. Мы должны для этого создать все возможности, обеспечить самые благоприятные условия» [3].

В результате уже во второй половине 80-х – начале 90-х гг. во многих странах Европы сформировалась комплексная государственная политика в отношении молодежи, основой которой стали развитая законодательная база и соответствующая система государственных и общественно-государственных органов для осуществления молодежной политики [4].

Исследователи молодежных проблем классифицируют государственную молодежную политику по определенным признакам, создают для этого ее модели. Наиболее известны три модели государственной молодежной политики, сложившиеся в Швеции, США и Германии. Они охватывают практически все известные системы и отличаются по степени государственного регулирования и вмешательства [5].

Таким образом, на современном этапе в развитых странах Запада государственная молодежная политика в своем развитии приобрела вполне определенные формы и осуществляется по нескольким довольно разными моделями. Ее общие черты – уход от патернализма, отношение государства к молодежи как к партнеру в социальных процессах, осуществления политики в отношении молодежи на принципах субсидиарности и т.д., могли бы быть ориентирами для реализации государственной молодежной политики в Казахстане [6].

Практически все европейские страны столкнулись с необходимостью увеличения количества ресурсов, выделяемых на реализацию молодежной политики. Кроме того, все большее значение приобретают внебюджетные и дополнительные источники финансирования молодежной политики.

Именно поэтому требуется глубокое и подробное исследование и анализ успешного зарубежного опыта, знакомство с практическими и долговременными результатами программ, а также адаптация и переработка успешных технологий и методик для дальнейшего использования в сфере, как государственной молодежной политики, так и в деятельности общественных объединений [7].

В современном мире молодежная политика является неотъемлемой составной частью общегосударственной политики. Забота об интересах молодежи становится необходимым элементом эффективного развития того или иного государства в условиях глобализации, а также углубления интеграционных процессов регионального уровня.

Молодое поколение предлагается понимать как группу со своими специфическими особенностями, нуждающуюся в удовлетворении своих потребностей уже сейчас. Сама же молодежная политика постепенно стала восприниматься в качестве средства для поддержки молодых людей в получении необходимой автономии и знаний для активного гражданства. Как представляется, это связано в первую очередь с изменением темпов мирового развития, его глобализации и, как следствие, изменением роли и места молодежи.

Список использованных источников

1. Богомолова Н. Н. Европейский опыт государственной молодежной политики в процессе интеграции Украины в ЕС. URL: <http://www.tag242217.taghosting.ru/index.php/2010-05-17-09-13-25/23-27-2011-/873-2011-11-24-12-40-41>.
2. Зеленкова М. М. Молодежная политика в России и зарубежных странах / М. М. Зеленкова // Современные научные исследования и инновации. 2012. № 3 [Электронный ресурс]. URL: <http://web.snauka.ru/issues/2012/03/10661>.
3. Послание Президента Республики Казахстан – Лидера нации Нурсултана Назарбаева народу Казахстана «Стратегия «Казахстан – 2050»: новый политический курс состоявшегося

государства» / Официальный сайт Президента Республики по информации Комитета по делам молодежи МОН РК. URL: https://www.akorda.kz/ru/events/astana_kazakhstan/participation_in_events/poslanie-prezidenta-respubliki-kazahstan-lidera-nacii-nursultana-nazarbaeva-narodu-kazahstana-strategiya-kazahstan-2050-novyi-politicheskii-.

4. О государственной молодежной политике : закон Республики Казахстан от 9 февраля 2015 г. № 285-V. URL: <http://online.zakon.kz/>.

5. Молодежь: двигатель общества. Инфоцентр Европейского соседства. Пресс-пакет. 2014. – URL: <http://www.euneighbours.eu>.

6. Типовые правила о региональном форуме молодежи. URL: https://tengrinews.kz/zakon/pravitelstvo_respubliki_kazahstan_premier_ministr_rk/obpazovanie/idV.

7. Концепция государственной молодежной политики республики Казахстан до 2020 года «Казахстан 2020: путь в будущее». URL: <https://www.enbek.kz/docs/ru/node/163>.

Дар'я БІЛА

*заступник директора – начальник управління молоді,
позашкільної освіти та національно-патріотичного виховання
Департаменту гуманітарної політики
Дніпровської міської ради*

ІНСТИТУЦІЙНИЙ АСПЕКТ РЕАЛІЗАЦІЇ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ У ВЕЛИКОМУ МІСТІ НА ПРИКЛАДІ ДНІПРОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ

Важливу роль у реалізації державної молодіжної політики відіграє місцеве самоврядування, яке є найбільш наближеним до населення та забезпечує більш тісний зв'язок між молоддю та органом виконавчої влади. У зв'язку з цим, перед виконавчим органом міської ради, який є відповідальним за реалізацію молодіжної політики у територіальній громаді, постають особливі вимоги. Відповідальність за прийняті рішення також повністю лягає на орган місцевого самоврядування.

В українському законодавстві визначається важливість владних структур у механізмі реалізації державної молодіжної політики. У Декларації «Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні» при визначенні механізмів формування та реалізації молодіжної політики в Україні одним з найважливіших елементів (другим після відповідного молодіжного законодавства) зазначено діяльність в органах державної влади та управління всіх рівнів структурних підрозділів, що займаються проблемами молоді. А в Законі «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» щодо компетенції місцевого самоврядування у сфері соціального становлення та розвитку молоді зазначено необхідність

утворення місцевими органами виконавчої влади у своєму складі відповідних органів з реалізації державної молодіжної політики.

Місто Дніпро належить до найбільших міст України, у якому кількість молоді у 2019 році сягала 264 774 осіб, що складає 26,8 % від постійного населення у місті (987 978 осіб) і потребує інституційного забезпечення на рівні Дніпровської міської ради. Досліджуючи інституційні аспекти реалізації молодіжної політики міської ради, маємо звернути увагу на профільну комісію Дніпровської міської ради (далі – ДМР), а саме Постійну комісію з питань освіти, культури, молоді та спорту, що є органом ДМР, перед якою вона відповідальна та підзвітна.

Постійна комісія Дніпровської міської ради (далі – постійна комісія) працює відповідно до рішення міської ради від 15.02.2017 № 44/18 «Про затвердження Положення про постійні комісії Дніпровської міської ради VII скликання» та Регламенту Дніпровської міської ради VII скликання (зі змінами). Постійна комісія утворюється міською радою на термін її повноважень, обирається міською радою з числа депутатів міської ради у складі голів та членів комісії. Комісія з питань освіти, культури, молоді та спорту складається з п'ять осіб, серед яких представники вищої школи, заслужений діяч мистецтв України, медик та приватний підприємець.

Діяльність постійної комісії є публічною. Графік засідань постійної комісії визначається головою комісії. Перше засідання комісії VII скликання відбулось 09.03.2016 року. Станом на 17.12.2019 відбулось 78 засідань. Засідання постійної комісії проводяться гласно та можуть транслюватись у мережі Інтернет на офіційному Інтернет-порталі ДМР. Постійна комісія попередньо розглядає та вивчає питання, які належать до відання міської ради чи виконавчого комітету та здійснює контроль за виконанням рішень міської ради. За три роки комісією було розглянуто 404 питання, зокрема 24 проєкти рішень управління, які були винесені на сесію міської ради.

Виконавчим органом, відповідальним за реалізацію молодіжної політики у місті Дніпрі, є Департамент гуманітарної політики Дніпровської міської ради у складі якого є Управління молоді, позашкільної освіти та національно-патріотичного виховання, що з 2017 року реалізовує молодіжну політику. Ще з 90-х років управління неодноразово зазнавало реорганізації, додаючи чи вилучаючи споріднені напрями. До середини 2016 року реалізовувало молодіжну політику у місті Управління у справах молоді та спорту Дніпропетровської міської ради, що розпочало свою діяльність з 30.10.2013 року затвердженням відповідного Положення № 43/42 сесією ДМР. Рішенням міської ради від 08.06.2016 № 26/9 «Про затвердження структури Дніпропетровської міської ради та її виконавчих органів, граничної чисельності працівників міської ради та її виконавчих органів шляхом викладення у новій редакції» було

утворено Департамент гуманітарної політики ДМР шляхом злиття та реорганізації управління освіти та науки ДМР, управління культури та мистецтв ДМР та управління у справах молоді та спорту ДМР.

Управління у складі департаменту (кількість працівників управління – 10) має три основні напрями роботи, за якими поділено на відповідні сектори: сектор молодіжної політики, сектор позашкільної освіти та сектор національно-патріотичного виховання у своїй роботі керується зокрема «Комплексною програмою розвитку молодіжної політики та національно-патріотичного виховання молоді на 2017 – 2021 роки» (далі – програма).

Робота сектору молодіжної політики полягає у забезпеченні координації роботи органів учнівського та студентського самоврядування, співпраці з молодіжними громадським організаціями, підтримці діяльності Молодіжної ради Дніпра, організації заходів спрямованих на залучення молоді до процесів місцевого самоврядування. У програмі сектор розробив та відповідальний за 1 – 3 та 5 розділи, що охоплюють питання зайнятості молоді та її професійну підготовку, соціальну підтримку молоді, створення умов для інтелектуального самовдосконалення молоді, творчого розвитку особистості, а саме: стажування молоді в органах місцевого самоврядування, організації конференцій, семінарів, круглих столів та соціологічних досліджень з відповідної тематики, забезпечення виплат іменних стипендій міського голови активній молоді міста Дніпра, проведення міських молодіжних фестивалів та конкурсів.

Особливість роботи сектору позашкільної освіти управління полягає у співпраці із 20-ма підпорядкованими закладами (кількість відвідувачів понад 22 000), які здійснюють навчання дітей та молоді за різними напрямами позашкільної освіти, де велику увагу приділено навчанню лідерства, побудові комунікацій між однолітками, вмінню критично мислити та висловлювати свої думки та представлені у всіх районах міста. У програмі сектор розробив та відповідальний за 5 розділ, реалізація якого тісно пов'язана з молодіжною політикою у питаннях розвитку системи неформальної освіти для молоді та організації молодіжного дозвілля.

Сектор національно-патріотичного виховання залучає до культурно-просвітних заходів, фестивалів, конкурсів молоді та дітей, через яких йде комунікація з родинами, даючи можливість відродити українські цінності та культуру. У програмі сектор відповідальний за розробку та реалізацію 4 розділу «Національно-патріотичне виховання молоді», однак слід зазначити, що всю програму сформовано таким чином, що кожен пункт (захід) прямо чи посередньо спрямований на формування національно-патріотичного духу серед молоді, пропагування кращих здобутків української культури та духовної спадщини, формування позитивного іміджу України.

Таким чином, місцевий інноваційний підхід об'єднання трьох секторів дав можливість наскрізної роботи з молоддю та залучення її до процесів виховання та місцевого самоврядування, що забезпечує система вертикального управління та горизонтальних зв'язків.

Список використаних джерел

1. Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні : декларація від 15 грудня 1992 р. № 2859-ХІІ. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2859-12>.
2. Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні : закон України від 5 лютого 1993 р. № 2998-ХІІ : із змінами. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2998-12>.
3. Про внесення змін до рішення міської ради від 20.10.2016 № 10/15 «Про Комплексну програму розвитку молодіжної політики та національно-патріотичного виховання молоді на 2017 – 2021 роки : рішення Дніпровської міської ради від 24 жовтня 2018 р. № 17/36. – Режим доступу : <https://dniprorada.gov.ua/uk/Widgets/GetWidgetContent?url=/WebSolution2/wsGetTextPublicDocument?pID=153002&name=17/36>.
4. Про затвердження Положення про постійні комісії Дніпровської міської ради VII скликання : рішення Дніпровської міської ради від 15 лютого 2017 р. № 44/18. – Режим доступу : <https://dniprorada.gov.ua/uk/Widgets/GetWidgetContent?url=/WebSolution2/wsGetTextPublicDocument?pID=167444&name=44/18>.

Юлія БОРИСОВА

*доцент кафедри соціальної роботи,
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара,*

Інна ЧУМАК

*слухачка групи ЦДК-17м-Із,
Навчально-методичний центр
післядипломної освіти та підвищення кваліфікації
Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара*

ДОСТУПНЕ ЖИТЛО ЯК ЧИННИК СОЦІАЛЬНОЇ УСПІШНОСТІ МОЛОДІ: ДОСВІД КРАЇН ЄС

Серед найбільш відчутних проблем, які наразі постають перед країнами – членами ЄС – криза доступності житла. В першу чергу вона вражає молоде покоління резидентів європейського регіону і загрожує низкою негативних наслідків. Одним з них є зниження шансів потрапити до сектору високооплачуваної найманої праці. Високі ціни на житло в більшості європейських столиць суттєво позначаються на територіальній і соціальній мобільності та,

відповідно, життєвих шансах молодого покоління європейців [2]. Мають місце й наслідки для соціального та економічного благополуччя територій через неповне задіювання потенціалу молодих перспективних працівників.

Про актуальність проблеми доступності житла свідчать результати опитувань та статистичних спостережень. Так, молоді респонденти в 26 з 28 європейських столиць вказали на труднощі у спробах знайти доступне житло у цих локаціях з найкращими можливостями працевлаштування [1]. Греція, Болгарія, Данія, Німеччина, Румунія та Великобританія – це країни, де сім'ї найбільш обтяжені витратами на житло, а на Мальті, Кіпрі, в Фінляндії, Ірландії, Естонії та Франції ситуація є найбільш сприятливою в ЄС. При обстеженнях за межу, досягнення якої вказувало на обтяженість домогосподарства житловими витратами, приймався показник 40 % (частка житлових витрат у загальному наявному доході домогосподарства) [3]. Суттєвою є різниця у можливостях інтеграції для резидентів з іноземним походженням у порівнянні з уродженцями країн – членів ЄС. Останні в зв'язку зі своїм громадянсько-правовим статусом мають більші можливості для мобільності в межах ЄС, а, значить, й вибору підходящого (з точки зору доступності житла) місця поселення. Жителі міст, які народилися за межами ЄС, мають нижчий рівень зайнятості (60%) у порівнянні з уродженцями ЄС (70%); у бельгійських та німецьких містах цей розрив становить 20 % [3].

Нерівність у доступі до якісного житла обумовлює відтворення соціальної і майнової нерівності, в тому числі й за віковою ознакою. Це є наслідком зосередженості фіскальної політики та політики видатків на забезпеченні можливості володіння житлом, що відкриває переваги для більш старших поколінь, натомість обмеженими є ресурси, спрямовані на підтримку програм зі зменшення витрат на оренду та житлово-комунальні послуги, що було б актуальним для молодших вікових груп.

Аналіз програм, які здійснюються в європейському регіоні для забезпечення доступності житла, вказує на їх належність до трьох основних груп: схеми для покупців житла / власників будинків (дотації та одноразові податкові пільги для покупців житла, субсидійовані іпотечні кредити, зняття іпотечної заборгованості та звільнення від податків власникам житла); допомоги на житло та схеми для орендарів (можливість оренди соціального житла, субсидії / податкові пільги на розвиток доступного житла, підтримка енергоефективності житла).

Програми житлових допомог є широко поширеними в європейському регіоні. У 28 країнах – членах ЄС функціонує 58 програм допомог і пільг на оплату житла. Найчастіше отримання допомоги пов'язане з перевіркою доходу бенефіціара, тому перевагу мають малозабезпечені групи населення. Однак допомоги можуть надаватися й за категорійним принципом: окрім загальних допомог на житло, деякі програми орієнтовані на конкретні групи – студентів, вагітних жінок тощо. Наразі всі країни – члени ЄС реалізують програми житлових

допомог в тій чи іншій формі. В низці країн передбачені пільги на опалення та комунальні послуги. Безумовним лідером за масштабами фінансування цих програм у ЄС є Велика Британія, де витрати на них сягають 1,2 % ВВП. В середньому по ЄС допомоги на оплату житла та житлово-комунальних послуг становлять 0,5 % ВВП. Тенденцією останніх десятиліть є збільшення цього показника, хоча в окремих країнах спостерігається зворотна ситуація (серед них Болгарія, Кіпр, Греція, Угорщина, Португалія, Іспанія та Швеція) [2].

Висновки експертів свідчать про те, що відмінності в поселенській мобільності в країнах – членах ЄС тісно пов'язані з відмінностями в житлових нормах, гарантіями додержання майнових прав та якістю управління землею. Більша мобільність пов'язана з низьким контролем орендної плати, високим доступом до фінансування житла, кращим захистом прав власності та кращою якістю управління земельними ресурсами. Можливий вплив урядів на ситуацію з доступністю житла в країнах ЄС полягає у спрощенні нормативних вимог щодо розвитку місцевого житлового фонду, послабленні регуляторних обмежень для житлових інвестицій. Ці зусилля забезпечили б молодим громадянам можливість жити та працювати в тих місцях, де вони найбільш продуктивні, таким чином підвищуючи їх добробут та соціальне благополуччя регіонів. Забезпечення доступу всіх громадян до адекватних їх потребам й безпечних житла і житлово-комунальних послуг проголошено однією з ключових цілей ООН, які повинні бути досягнуті до 2030 року.

Список використаних джерел

1. EU Faces Affordable Housing Crisis Excluding Young People From Top-Quality Job Opportunities. URL: <https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2018/11/08/>.
2. Living and Leaving: Housing, Mobility and Welfare in the European Union: World Bank report on the EU / Inchauste G., Karver G., Kim Y.S., Jelil M.A. Washington DC: World Bank Group, 2018. 125 p.
3. The state of European cities // EC and UN-Habitat 2016. URL: https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/policy/themes/cities-report/state_eu_cities2016_en.pdf.

Ольга ГНИПА

головний спеціаліст відділу з питань молоді

Управління молоді, фізичної культури та спорту

Запорізької облдержадміністрації

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНОЇ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

Державну молодіжну політику в незалежній Україні було започатковано «Декларацією про загальні засади державної молодіжної політики в Україні» (1992 р.), згідно з якою: державна молодіжна політика – це системна діяльність держави у відносинах з особистістю, молоддю, молодіжним рухом, що здійснюється в законодавчій, виконавчій, судовій сферах і ставить за мету створення соціально-економічних, політичних, організаційних, правових умов та гарантій для життєвого самовизначення, інтелектуального, морального, фізичного розвитку молоді, реалізації її творчого потенціалу як у власних інтересах, так і в інтересах України [1].

Також у Декларації про загальні засади державної молодіжної політики в Україні» (1992 р.) визначено головні напрями:

- розвиток і захист інтелектуального потенціалу молоді, поліпшення умов і створення гарантій для здобуття молоддю освіти, спеціальної професійної підготовки та перепідготовки;
- забезпечення зайнятості молоді, її правового захисту з урахуванням економічних інтересів, професійних і соціальних можливостей суспільства;
- створення умов для оволодіння духовними і культурними цінностями українського народу та для безпосередньої участі молодих людей у їх відродженні і розвитку, в охороні та відтворенні навколишнього природного середовища;
- формування у молоді почуття національної гордості, патріотизму, готовності захищати суверенітет України;
- охорона здоров'я молоді, формування у неї глибокої потреби в духовному і фізичному розвитку, вжиття інших заходів, які б забезпечували здоровий генофонд народу України [1].

З метою посилення ефективності державної політики в подальшому були розроблені і прийняті такі нормативно-правові акти: Закони України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» (1993 р.); «Про молодіжні та дитячі громадські організації» (1998 р.), Стратегія розвитку державної молодіжної політики до 2020 року (2013 р.), Державна цільова соціальна програма «Молодь України» на 2016 – 2020 роки та внесення змін до окремих постанов Кабінету Міністрів України (2016 р.) та ін.

У Стратегії розвитку державної молодіжної політики на період до 2020 року (2013 р.) визначені наступні пріоритетні напрямки реалізації державної молодіжної політики:

- забезпечення доступної освіти;
- формування здорового способу життя молоді;
- забезпечення зайнятості молоді на ринку праці;
- забезпечення молоді житлом;
- активізація участі молоді у суспільному житті;
- сприяння інтеграції української молоді в європейське молодіжне співтовариство [5].

Відповідно до кожного пріоритетного напрямку є перелік шляхів їх реалізації та впровадження.

Як показує практика, визначення основних напрямів розвитку державної молодіжної політики не є запорукою її ефективності. У формуванні й практичній реалізації її активним суб'єктом має бути сама молодь, як активний помічник у державотворчих процесах.

Участь молоді в реалізації державної молодіжної політики відбувається шляхом:

- створення консультативно-дорадчих органів (молодіжних рад) на локальному рівні (такі органи повинні впливати на прийняття рішень сфери молодіжної політики, здійснювати моніторинг та контроль молодіжних програм);
- участі в молодіжних громадських організаціях;
- безпосередньої участі у розробці молодіжних програм та програм національно-патріотичного спрямування;
- участі у заходах міжнародного, всеукраїнського та обласного рівня з метою обміну досвідом та набуття нових навичок та компетентностей, участь у програмі «Молодіжний працівник».

У жовтні 2019 року комітет з питань молоді і спорту провів круглий стіл на тему: «Шляхи вдосконалення державної молодіжної політики» під час якого відбулась презентація проєкту Стратегії розвитку державної молодіжної політики до 2030 року. В проєкті документу визначені основні напрямки стратегії: безпека та життєстійкість, здоровий спосіб життя, розвиток спроможності, інтегрованість у світ. Також проєкт стратегії передбачає наступні принципи: доказовості (спиратися на точні дані про становище молоді), цілісності та наскрізності (горизонтальної взаємодії зацікавлених сторін), інклюзивності (усунення бар'єрів для участі у суспільному житті, щоб жодна з груп молодих людей не була виключена з суспільства), рівності можливостей (рівного доступу для кожної молодої людини незалежно від групи приналежності), субсидіарності (ухвалення рішення щодо молоді на найнижчому рівні,

де вони є найефективнішими), партисипації (створення системи прийняття рішень, що забезпечує засоби, простір, можливості для участі та впливу молоді).

Після прийняття зазначеної стратегії мають бути внесені зміни до законодавчих актів, і до державної цільової програми «Молодь України».

Варто взяти до уваги Рекомендації Національної молодіжної ради України до Стратегії розвитку державної молодіжної політики на період до 2030 року «14 пунктів», які розроблені з урахуванням міжнародного досвіду та у співпраці з міжнародними експертами, залученням представників молодіжних громадських організацій. Ґрунтуючись на цінностях демократії та верховенства права, враховуючи особливості українського законодавства та найкращі міжнародні практики. Серед пунктів:

1) участь молоді у процесі прийняття рішень; 2) залучення молоді до політичного процесу; 3) безпека та екологія; 4) формальна та неформальна освіта; 5) гендерна рівність; 6) інклюзія та права людини; 7) здоров'я молоді; 8) економічна інтеграція молоді: підприємництво і працевлаштування; 9) доступ до інформації; 10) підвищення мобільності молоді і культурна дипломатія; 11) молодіжна робота і волонтерство; 12) молодіжне житло та інфраструктура; 13) молодіжна політика в умовах децентралізації; 14) молодь і культура [3].

Кожен пункт розкрито більш детально з обґрунтуванням та моніторингом існуючої ситуації.

Отже, для ефективної діяльності системи державної молодіжної політики необхідно періодично проводити дослідження проблем молоді для подальшого прогнозування основних тенденцій молодіжного середовища, результати досліджень обговорювати в органах державної влади та з громадськістю; визначати пріоритети регіональної державної молодіжної політики, впроваджувати їх у локальних молодіжних програмах.

Молодіжна політика це необхідна дорожня карта розкриття потенціалу кожного молодого громадянина.

Список використаних джерел

1. Державна цільова соціальна програма «Молодь України» на 2016 – 2020 роки : затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 18 лютого 2016 р. № 148. – Режим доступу : <https://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/148-2016-п>.

2. Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні : закон України від 15 грудня 1992 р. № 2859-ХІІ. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2859-12>.

3. Проєкт Стратегії розвитку молодіжної політики до 2030 року. – Режим доступу : http://dsmsu.gov.ua/media/2019/10/30/38/Molodijna_strategiya_2030_.pdf.

4. Рекомендації Національної молодіжної ради України до Стратегії розвитку державної молодіжної політики на період до 2030 року «14 пунктів». – Режим доступу : <http://nycukraine.org/wp-content/uploads/2019/03/Strategiya-molodizhnoyi-politiki-2030-2.pdf>.

5. Стратегія розвитку державної молодіжної політики на період до 2020 року : затверджена Указом Президента України від 27 вересня 2013 р. № 532/2013. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/532/2013>.

Віола ГРИГОРЯН

*викладач іноземних мов,
Комунальний заклад охорони здоров'я
«Харківський обласний медичний коледж»*

Оксана МКРТИЧЯН

*доцент кафедри теорії і технологій
дошкільної освіти та мистецьких дисциплін,
Харківський національний педагогічний
університет імені Г.С. Сковороди*

РОБОТА ЗА КОРДОНОМ ДЛЯ МОЛОДІ – ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Запорукою всебічного сучасного розвитку молодіжної культури в цілому є міжнаціональні зв'язки, зокрема шляхом роботи за кордоном. Така робота може фінансуватись як зовнішньою організацією, наприклад корпорацією, так і університетом, гуманітарною програмою чи церквою. Робота за кордоном охоплює три загальні категорії: міжнародні робочі місця, стипендії, волонтерські програми, програми стажування та релігійні місії. Ці варіанти роботи за кордоном дозволяють молоді вдосконалювати свою професійну майстерність, маючи унікальний досвід життя в іншій культурі. Під час свого перебування за кордоном приїжджим потрібно буде пристосуватися до нового оточення та внести особисті та професійні корективи для здобуття міжкультурної компетентності. Популярність робочих місць за кордоном для молоді обумовлена зростаючою важливістю глобалізації на світовому ринку та через те, що поїздки до закордонних країн стали відносно простими.

Професійні посади

Як і на будь-якому ринку праці, зайнятість в зарубіжних країнах може бути розділена в основному на дві категорії: професійні чи кваліфіковані посади, які потребують значного досвіду, а також, найчастіше, певну освіту, і такі, що потребують мінімального досвіду чи підготовки. Кваліфікований працівник, як правило, отримує більшу зарплату та заохочення, такі як допомога у витратах на житло та переїзд, ніж непрофесійний працівник. До поширених робочих місць, які належать до цієї першої категорії, належать:

- посади викладачів мови. Це одна з найпопулярніших позицій за кордоном для носіїв англійської мови;
- державні посади. Ці посади варіюються від довгострокових трудових договорів до короткострокових консультацій або контрактів;
- посади у неурядових організаціях. Зазвичай у неурядових організаціях шукають співробітників з продемонстрованими лідерськими здібностями, зацікавлених у покращенні умов життя в країнах, що розвиваються. Неурядові організації також пропонують волонтерські посади;
- посади у міжнародній корпорації. Це посади, на яких працівник міжнародної корпорації направляється за кордон з причин, пов'язаних з активами корпорації за кордоном. Зазвичай співробітники мають завдання створити та/або керувати заводом, філією або спільним підприємством; обробки маркетингу, закупівлі та надання субпідрядів; надання консультацій та/або навчання сестринської компанії за кордоном.

Неформальні робочі місця, які потребують меншого досвіду, часто можна легко отримати за кордоном, та до них не потрібно ретельно готуватись. Однак іноземні роботодавці, що наймають непрофесіоналів, зазвичай пропонують нижчу заробітну плату, менші вигоди та лише короткочасну зайнятість у порівнянні з роботодавцями, що пропонують кваліфіковані посади. Посади в цій галузі включають роботу в туристичній галузі (готелі, тематичні парки, гірськолижні курорти, екскурсіводи) та в сезонному сільському господарстві. У цю категорію також входять неформальні договори викладання мови.

Робота на добровольчих та сервісних роботах

Багато нерозвинених країн покладаються на такі програми, як Корпус Миру, Інститут закордонної служби, Лікарі без кордонів та Operation Smile, серед інших організацій міжнародної допомоги, для надання вкрай необхідних медичних, соціальних та екологічних волонтерських послуг. Ці програми дозволяють волонтерам виїжджати та жити за кордон за невелику плату або безкоштовно, волонтерствуючи в соціальному закладі або завершуючи екологічний проект. До соціальних установ, які користуються іноземними волонтерами, належать медичні клініки та лікарні, будинки престарілих, школи та дитячі будинки. Крім того, нерозвиненим країнам часто потрібна допомога у захисті свого природного середовища або розвитку екологічних активів. Волонтери активно спілкуються з населенням, розуміючи проблеми та прагнення громади.

Робочі науковці

Третя категорія працюючих приїжджих складається з осіб, які закінчили університети та стали стипендіатами. Стипендіати – це елітна група науковців, які здобули конкурсні гранти на викладання та/або дослідження в будь-якій галузі. Як приклад програм стипендій, Державний

департамент США, Бюро з питань освіти і культури пропонує ряд нагород Фулбрайта, які надають стипендії для випускників США, аспірантів, молодих фахівців. Стипендіати Фулбрайта беруть участь у індивідуально розроблених дослідницьких та викладацьких проектах, які тривають від 2 до 12 місяців у будь-якій із 125 країн. Програми Фулбрайта були створені з метою покращення взаєморозуміння між північноамериканцями та людьми з усього світу. Стипендіати під час свого перебування, працюють та навчаються разом із населенням країни перебування, сприяючи більшому культурному обміну, а отже, сприяючи взаєморозумінню. Вивчення мови приймаючої країни, якщо вона відрізняється від рідної мови, зазвичай, не є обов'язковою.

Місіонери

Останньою категорією роботи за кордоном є релігійні місії. Релігійні організації, центральною метою яких є навернення інших до їхньої віри, можуть мати спеціальні програми, які направляють прихожан на «місії» до закордонних країн. Місіонери з США – це найчастіше ті, хто поширює та пропагує релігію та вірування, живучи та працюючи в іноземній спільноті. Більшість християнських місій включає гуманітарну роботу для бідних та/або знедолених, що схожа на світську роботу на основі служб. Місії за кордоном, як правило, короткострокові, до двох років, але деякі – довгострокові, навіть охоплюючи все життя віруючих. Деякі місіонери вчать мови приймаючої країни, але не всі місії цього потребують вивчення цієї мови. Деякі приклади релігійних місіонерських програм: Місія адвентистів, Fidesco International, Church Mission Society, церква Ісуса Христа святих останніх днів [1].

У багатьох розвинутих країнах є програми роботи або навчання для молоді [2 – 5]. Участь в цих програмах може бути шансом як для всебічного розвитку молоді, унікального професійного досвіду, так і для вивчення іноземної мови.

Список використаних джерел

1. Isabelli-García, Christina, Isabelli, Casilde (2019) *Researching Second Language Acquisition in the Study Abroad Learning Environment*. Springer International Publishing. 136 p.
2. Language immersion volunteering. GVI. URL: <https://www.gvi.co.uk/language-immersion/>.
3. Study and work outside the UK. British council. URL: <https://www.britishcouncil.org/study-work-abroad/outside-uk>.
4. Volunteer Abroad. «GoAbroad.com». URL: <https://www.goabroad.com/volunteer-abroad>.
5. Volunteers in language learning for refugees. Erasmus+ strategic partnership 2017 – 2019. URL: <https://volunteersinlanguagelearning.eu/>.

Олена ГУРЖІЙ

*начальник відділу економічного розвитку
та підприємництва районної адміністрації
Запорізької міської ради по Заводському району*

ПІДВИЩЕННЯ ГРОМАДСЬКОЇ АКТИВНОСТІ МОЛОДІ НА МІСЦЕВОМУ ТА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Реформа децентралізації, що включає в себе передачу повноважень та фінансів від державної влади органам місцевого самоврядування, розпочалась в Україні з 2014 року. Враховуючи стрімкі темпи реформи, молодіжна політика не може залишатись осторонь та має розвиватись враховуючи умови процесу децентралізації. Молоді українці позитивно налаштовані стосовно участі у житті своїх громад. Українська молодь вважає, що більшою мірою вона може вплинути на те, що відбувається в її населеному пункті порівняно із можливим впливом молоді на рівні країни. Для підвищення рівня участі молоді в процесі децентралізації та розвитку громад необхідно заохочувати молодь до співпраці з місцевими органами влади на рівні партнерства та діалогу. В тому числі через створення Молодіжних органів управління, що керуються не з центру а на місцях, залучаючи до процесу прийняття рішень молодих людей на рівні партнерства, таким чином гарантується максимальна участь та спільне прийняття рішень, а також формування молодіжної політики за участі молоді. У межах молодіжних центрів забезпечувати проведення шкіл лідерства та інших активностей, що сприяють підвищення рівня компетентностей молодих людей, які потім можуть бути затребувані у функціонуванні поточних та потенційних громад. Крім того, у процесі децентралізації усі об'єднані територіальні громади можуть долучитись до ініціативи «Громада, дружня до дітей та молоді», методологія якої розроблена Дитячим фондом ООН – ЮНІСЕФ спільно з представниками громадянського суспільства. Методологія програми також може лягти за основу при формуванні пріоритетів щодо дітей та молоді в окремих громадах [1].

Звертаючи увагу на регіональні особливості, на теперішній час, варто відзначити досить низький рівень ефективності взаємодії між молодими людьми та місцевою владою. Для вирішення цієї проблеми необхідне налагодження відносин між молоддю і владою. Для ефективного функціонування такі органи повинні мати реальні важелі впливу на прийняття рішень з питань молодіжної політики, здійснювати контроль за планом виконання молодіжних програм і мати можливість розробляти та пропонувати нормативні акти. Ці важелі впливу повинні бути розроблені профільними інституціями спільно з представниками інституцій громадянського суспільства та Національної молодіжної ради України. Це дозволить змінити ситуацію, коли молодь впливає на

прийняття рішень у формі ситуативного та декларативного консультування молодіжних органів, які здебільшого контролюються органами місцевого самоврядування.

Регіональний рівень має відповідати за реалізацію молодіжної політики в рамках підходів, запропонованих на національному рівні, зокрема в межах Державної програми «Молодь України». На своєму рівні також можуть бути розроблені та ухвалені регіональні програми, орієнтовані на потреби молоді, з урахуванням місцевих особливостей.

Місцевий рівень характеризується тим, що децентралізація передбачає збільшення відповідальності на місцях, перегляд можливостей для реалізації молодіжної політики на місцевому рівні, відповідно функцій основних гравців.

Молодіжна політика інтегрує в собі усі інші сфери відповідальності по роботі з молоддю: освіта, працевлаштування та ринок праці, культурний розвиток, соціальний захист тощо та передбачає використання існуючої структури і формування нової, якщо її немає, з урахуванням функцій різних відповідальних суб'єктів на місцевому рівні.

Для ефективної реалізації молодіжної політики на рівні громади важливо передбачити:

- необхідну інфраструктуру молодіжної політики, у тому числі здійснення її організаційного та фінансового забезпечення;
- забезпечення діяльності молодіжних центрів і молодіжних працівників;
- сприяння формуванню та розвитку інститутів громадянського суспільства;
- налагодження міжгалузевої та міжсекторальної взаємодії у молодіжній роботі;
- здійснення оцінки ефективності молодіжної роботи на рівні громади (відповідно до розроблених показників) і звітування перед громадою про стан роботи з молоддю;
- забезпечення умов молодіжної участі та молодіжного громадського контролю.

Важливим на сьогодні є не тільки забезпечення координації молодіжної роботи, але й активне залучення молоді до життя місцевих громад.

Переглянутою Європейською хартією участі молоді в громадському житті на місцевому та регіональному рівнях звертається увага на те, що для активізації участі молодих людей повинні бути створені певні структури, яким має надаватись підтримка, – це молодіжні парламенти, ради, форуми тощо. Вони можуть мати різні форми, залежно від потреб молодих людей і зацікавленості влади. Українською важливо, щоб ці структури були гнучкими та могли змінюватись залежно від потреб і уявлень залучених до їх діяльності молодих людей. До усіх структур повинні бути включені представники молоді, що мають різні походження та життєву ситуацію. Йдеться про більш активне залучення молоді до ухвалення рішень, процесу формування та реалізації молодіжної політики на рівні громад [2].

Основним кроком, що підтвердить спроможність громади ефективно реалізувати молодіжну політику, є створення молодіжного центру/молодіжного простору, що зосереджував

би необхідні для молоді послуги, можливості проведення вільного часу та всебічного розвитку.

Потрібно зробити наголос на тому, що молодіжний простір громади має стати не тільки місцем надання певного набору послуг, але й первинним осередком громадянської активності молоді, приміром, через механізм створення молодіжного консультативно-дорадчого органу (наприклад, молодіжна рада) громади серед громадських активістів, представників молодіжних громадських об'єднань.

Молодіжний центр/молодіжний простір є осередком практичної роботи з молоддю та об'єднання суспільно активної молоді. Напрями роботи центру формуються відповідно до потреб та інтересів молоді населеного пункту.

Перспективними напрямками роботи центру є:

- активізація молодіжної діяльності: створення умов та об'єднання діяльності молодіжних громадських об'єднань, молодіжних рад;
- навчання спеціалістів, які працюють із молоддю, представників громадських організацій і суспільно активної молоді (програма «Молодіжний працівник»);
- інформаційно-методична база молодіжної роботи (яку можна буде рекомендувати працівникам установ і відомств інших сфер діяльності, наприклад, у школи або для центрів соціальних служб);
- організація тематичних гуртків і клубів молодіжної роботи;
- проведення інформаційних кампаній з формування позитивного іміджу молодіжної роботи, залучення молоді.

Крім того, для розуміння молодими людьми власних можливостей повинна проводитись просвітницька робота: викладання громадянської освіти у навчальних закладах, інформаційні кампанії щодо висвітлення інструментів взаємодії молоді з владою на національному, регіональному та місцевому рівнях. Участь молоді повинна бути обов'язковою при прийнятті стратегічно важливих рішень для громади чи регіону, наприклад, Стратегія розвитку громади. Тому такі важливі документи, як проєкт Стратегії, повинні також бути затвердженими молоддю цієї громади, району чи області.

Також слід запровадити бюджет участі для реалізації ініціатив для молоді, взяти участь в якому можуть представники молодіжних організацій та організацій, що працюють з молоддю. Забезпечити рівний доступ усіх молодіжних організацій та спілок до ресурсів на всіх рівнях, а також спростити механізм адміністрування муніципальних бюджетів для підтримки громадських організацій, що направлені на муніципальний рівень та забезпечити державні субвенції на реалізацію програм на муніципальному рівні. Варто запропонувати визначити молодь пріоритетом Державного фонду регіонального розвитку (ДФРР), який було створено для прискорення соціально-економічного розвитку регіонів України та можливостей

започаткувати в Україні фінансування проектів регіонального розвитку на конкурсній основі та відповідно до регіональних стратегій розвитку та планів заходів з їх реалізації. Для підвищення участі молоді та координації також пропонується створити Форум для представників різних структур з молодіжним управлінням: громадських організацій, молодіжних рад, молодіжних консультативно-дорадчих органів, та раз на рік організовувати захід, де всі представники молодіжних структур матимуть змогу обговорювати питання участі молоді на місцях. Крім того, Національна молодіжна ради України до Стратегії розвитку державної молодіжної політики на період до 2030 року, в рамках конкурсу Молодіжна столиця України, пропонує забезпечити субвенції у розмірі еквіваленту 1 млн. євро на рік на проведення всеукраїнських та міжнародних заходів у містах, що отримуватимуть статус Молодіжної столиці України для того, щоб покращити інтеграцію українських міст в конгрес локальних і місцевих ініціатив Ради Європи CCRE і CRME [1].

Список використаних джерел

1. Рекомендації Національної молодіжної ради України до Стратегії розвитку державної молодіжної політики на період до 2030 року «14 Пунктів» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://nycukraine.org/wp-content/uploads/2019/03/Strategiya-molodizhnoyi-politiki-2030-2.pdf>.

2. Молодіжна політика в умовах децентралізації. Модель реалізації молодіжної політики на рівні міської/селищної/сільської ОТГ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://decentralization.gov.ua/youth/molod-v-oth>.

Андрій ЖОРНЯК

начальник управління молоді та спорту

Мелітопольської міської ради Запорізької області

ЗАКОНОДАВЧІ ЗАСАДИ СОЦІАЛЬНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ З ІНВАЛІДНІСТЮ

Після здобуття незалежності Україна визначила пріоритети своєї діяльності та вектори розвитку у ст. 1 Конституції, зазначаючи, що Україна є суверенною, незалежною, демократичною, соціальною та правовою державою [1]. Україна визнає людину найвищою соціальною цінністю та надає соціальну допомогу індивідам, які потрапили у важку життєву ситуацію. Мається на увазі не лише те, що соціальна захищеність (тобто надання пільг, субсидій тощо) вразливих верств населення – виключний напрямок у соціальної діяльності держави, а й те, що держава сприяє розвитку таких осіб, соціалізації у суспільство, освіті, працевлаштуванню та інше. Останнім часом органи державної влади та органи місцевого

самоврядування приділяють більшу увагу соціальній інтеграції верств населення, що знаходить своє відображення у низці нормативно-правових актів.

Інтеграція (від лат. *integratio* – поповнення, відновлення) – об'єднання будь-яких елементів в одне ціле, а також поєднання та координація дій різних частин цілісної системи; процес взаємозближення і взаємодії окремих структур [2].

Поняття соціальної інтеграції в найзагальнішому вигляді відображає процеси зближення, з'єднання, об'єднання в одне ціле різних суспільних елементів, а також певний стан соціальної системи, досягнутий у результаті розгортання зазначених процесів [3]. Соціальна інтеграція – прийняття особи іншими членами організації; процес встановлення оптимальних зв'язків між відносно самостійними недостатньо пов'язаними між собою соціальними об'єктами (індивідуумами, групами, соціальними класами, державами) і подальше їх перетворення в єдину, цілісну систему в якій її частини узгоджені та взаємозалежні на основі спільних цілей та інтересів [4, с. 326].

Інтеграція в суспільство передбачає залучення в усі сфери життєдіяльності індивідуального або групового суб'єкта як повноправного його члена, для того, щоб суспільство не ділилося на сегменти, а гармонійно існувало як єдине ціле. І, як зазначав ще Аристотель: «Ціле завжди більше, ніж сума його частин».

Закон України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні» визначає, що діяльність держави щодо осіб з інвалідністю виявляється у створенні правових, економічних, політичних, соціальних, психологічних та інших умов для забезпечення їхніх прав і можливостей нарівні з іншими громадянами для участі в суспільному житті [5]. Соціальний захист осіб з інвалідністю є складовою діяльності держави щодо забезпечення прав і можливостей осіб з інвалідністю нарівні з іншими громадянами та полягає у наданні пенсії, державної допомоги, компенсаційних та інших виплат, пільг, соціальних послуг, здійсненні реабілітаційних заходів, встановленні опіки (піклування) або забезпеченні стороннього догляду [5]. Тобто, з вищенаведеного стає зрозумілим те, що соціальна діяльність держави і інтеграційні процесі, пов'язані із особами з інвалідністю, зводяться, в більшій мірі, до соціальних виплат. Механізм реалізації соціальної інтеграції дітей та молоді з інвалідністю потребує більш досконалих практичних інструментів та доопрацювання на законодавчому рівні.

Знову ж таки, повертаючись до соціальної інтеграції дітей та молоді з інвалідністю, можна зазначити те, що держава обмежується соціальним захистом таких осіб, Законом України «Про державну соціальну допомогу особам з інвалідністю з дитинства та дітям з інвалідністю» визначено розміри пенсій, соціальних виплат, порядок таких виплат та реєстрацію. Також важливим нормативно-правовим для цієї категорії осіб є Закон України «Про реабілітацію осіб з інвалідністю», який визначає реабілітацію як систему засобів,

спрямованих на інтеграцію осіб з інвалідністю в суспільство. Але знову ж таки, тяжіє до фізкультурно-оздоровчої та соціальної реабілітації. В законі сказано, що соціальна реабілітація (абілітація) спрямовується на оптимізацію і коригування ставлення осіб з інвалідністю, дітей з інвалідністю до своїх вад, становища в сім'ї та суспільстві, виховання у них навичок до самообслуговування, адаптацію в навколишньому середовищі [6].

Якщо розглядати соціальну інтеграцію дітей та молоді з інвалідністю як складову частину політики держави, то на сьогоднішній день українське законодавство не дає чіткого визначення «соціальна інтеграції осіб з інвалідністю». Основоположний документ міжнародного рівня – Конвенція ООН Про права осіб з інвалідністю, поверхнево розкриває визначення поняття «соціальна інтеграція» зазначаючи, що держави-учасниці повинні вживати необхідні заходи, щоб надати особам з інвалідністю можливість для досягнення й збереження максимальної незалежності, повних фізичних, розумових, соціальних та професійних здібностей і повного включення й залучення до всіх аспектів життя [7].

Одними з проявів соціальної інтеграції в Україні для дітей з інвалідністю є створення для них інклюзивного освітнього середовища, а для молоді з інвалідністю – працевлаштування.

Освітній процес для дітей з інвалідністю регулюється Законом України «Про освіту». Заклади освіти за потреби утворюють інклюзивні та/або спеціальні групи і класи для навчання осіб з особливими освітніми потребами. Особи з порушеннями фізичного, психічного, інтелектуального розвитку і сенсорними порушеннями забезпечуються у закладах освіти допоміжними засобами для навчання [8]. Тобто, бачимо, що держава піклується про інтеграційні процеси соціалізації дітей з інвалідністю. Виховання дітей у цьому руслі – головний пріоритет держави, що призведе до руйнування стереотипів щодо дискримінації осіб з інвалідністю.

Одним із напрямків діяльності держави з питань соціальної інтеграції молоді з інвалідністю є їх працевлаштування. На сьогоднішній день в Україні зроблено крок вперед в частині забезпечення робочими місцями таких осіб: зміни до Кодексу Законів про працю в частині працевлаштування осіб з інвалідністю, квота місць для таких осіб, охорона праці тощо, зміни у Законі України «Про зайнятість населення». Закон України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» зазначає, що працевлаштування молоді з інвалідністю здійснюється в межах нормативів робочих місць для забезпечення працевлаштування осіб з інвалідністю, визначених законом України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні» [9]. Тобто, додаткових особливостей щодо працевлаштування молоді з інвалідністю в чинному законодавстві не передбачається за виключенням того, що не можливо відмовити у прийнятті на роботу через інвалідність.

Отже, з урахуванням вищезазначеного можна зробити висновок, що інвалідність – явище соціальне, і держава відповідно до рівня свого розвитку, пріоритетів та можливостей повинна

формувати соціальну та економічну політику щодо осіб з фізичними або розумовими вадами з урахуванням міжнародного досвіду та відповідно до міжнародно-правових актів.

Таким чином, можна зробити висновок, що на сьогодні державна політика, спрямована на соціальну інтеграцію дітей та молоді з інвалідністю, знаходиться у стані розвитку. Україна, як і багато інших країн, особливо пострадянського простору, при формуванні державної політики стосовно осіб з інвалідністю обрала для себе підхід соціального захисту, а не соціальної інтеграції, що відображається у відсутності практичних інструментів щодо соціальної інтеграції у різних сферах суспільних відносин.

Список використаних джерел

1. Конституція України : прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. : із змінами. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
2. Онлайн енциклопедія сучасної України. – Режим доступу : http://esu.com.ua/search_articles.php?id=12384.
3. Соціально-психологічні чинники інтеграції українського соціуму / [О. Г. Злобіна, М. О. Шульга, Л. Д. Бевзенко та ін.] ; за наук. ред. О. Г. Злобіної. – Київ : Інститут соціології НАН України, 2016. – 276 с.
4. Енциклопедія державного управління : у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України ; наук.-ред. колегія : Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін. – К. : НАДУ, 2011. – Т. 7 : Державне управління в умовах глобальної та європейської інтеграції / наук.-ред. колегія : І. А. Грицяк (співголова), Ю. П. Сурмін (співголова) та ін. – 2011. – 764 с.
5. Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні : закон України від 21 березня 1991 р. № 875-ХІІ. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/875-12>.
6. Про реабілітацію осіб з інвалідністю : закон України від 6 жовт. 2005 р. № 2961-ІV. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2961-15>.
7. Конвенція про права осіб з інвалідністю : Конвенція ООН від 13 грудня 2006 р. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71.
8. Про освіту : закон України від 5 вересня 2017 р. № 2145-VIII. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
9. Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні : закон України від 5 лютого 1993 р. № 2998-ХІІ. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2998-12>.

Анна КОЛОХІНА

голова громадської організації

«Дніпровський центр соціальних досліджень»»,

СТАВЛЕННЯ МОЛОДІ ДО РЕФОРМ В УКРАЇНІ: СОЦІОЛОГІЧНИЙ МОНІТОРИНГ 2015 – 2019 рр.

Молоді громадяни в Україні завжди виступали в ролі каталізатора суспільних та політичних змін. За їх активної участі відбулися три революції: 1990, 2004 та 2014 рр. і кожного разу однією з головних вимог молодих активістів було проведення певних змін. В 2014 році в Україні розпочався та триває черговий реформаторський цикл. Одним з найбільш важливих критеріїв успішності будь-якої реформи є її громадська підтримка [1]. Отже питання вивчення ставлення молодих громадян та їх залучення до процесів реформування держави, ступеню задоволення новаціями у молодіжному середовищі є актуальними.

Результати проведених соціологічних досліджень свідчать про те, що протягом останніх п'яти років однією з найбільш значущих проблем для української молоді є стан національної економіки. [2; 3; 4; 5]. Корупція, як суспільна проблема, за оцінками української молоді посідає в різні роки різні місця (2015 – третє; 2016 – четверте; 2017 – перше). Взагалі, до корупції, ухилення від сплати податків та непотизму у молодих громадян неоднозначне ставлення. Фактично, лише третина опитаних вважають неприйнятним та за жодних обставин не виправданим отримання чи пропозицію хабаря. А 40 % молодих громадян взагалі вважають, що корупція є проявом української ментальності (у віковій групі 60 років і старше цей показник дорівнює 35 %). В той же час молоді громадяни, у порівнянні з іншими віковими групами, покладають більші сподівання на такий спосіб подолання корупції як виховання людей, щоб вони і самі не давали хабарів, і боролися з цим явищем (16 % проти 10 % відповідно) [10].

Реформа децентралізації сприймається українською молоддю в цілому позитивно, оскільки молоді громадяни бачать в ній додаткові можливості для вирішення своїх проблем. Проте більше половини опитаних молодих людей вважає, що місцева влада не враховує думку молоді при ухваленні рішень, що стосуються розвитку громади (2017 р. – 57,3 %; 2018 – 55,6 %) [4; 5]. Дистанціювання влади від молоді при ухваленні рішень, що стосуються розвитку громади, частіше відчуває міська молодь порівняно із сільською [5].

Ще однією реформою, яка сприймається молоддю позитивно є медична реформа. Відповідно до результатів досліджень, щодо оцінки стану медичної сфери в Україні, які проводилися протягом 2017 – 2019 рр., опитані громадяни вікової категорії 18 – 35 років за багатьма аспектами стабільно оцінюють реформу медичної сфери більш позитивно ніж

респонденти зі старших вікових груп. У більшості молоді громадяни схвально відносяться до всіх запропонованих МОЗ новацій на первинній ланці медичної допомоги [7; 8; 9].

Результати різних опитувань, проведених у 2015 – 2019 рр., свідчать про те, що у міжвиборчі періоди молоді громадяни здебільшого не дуже ретельно стежать за політичним життям в Україні. Найменшу зацікавленість політичним життям країни проявляють підлітки віком від 14 до 19 років, а найбільшу – молодь від 25 до 29 років. Постійно слідкує за актуальними політичними подіями в країні молодь у віці від 30 до 34 років.

У дослідженні 2016 р. зазначено, що переважна більшість молодих людей в Україні (86,3 %) не є членами політичних партій [3]. Молоді громадяни доволі слабо залучені до діяльності громадських організацій (від 2 % до 6 % за різними оцінками). Напроти, показники залучення молодих громадян до волонтерської діяльності є в рази кращими (від 36 % до 13,4 % в різні роки).

Впродовж 2017 – 2018 рр. серед головних чинників «аполітичності» сучасної молоді – недовіра політикам та владі, зневіра щодо важливості своєї громадянської позиції та низька самооцінка власної політичної культури [4; 6]. Під час президентських виборів 2019 р. частка тих, хто не взяв участі в голосуванні у віковій категорії 18 – 29 років сягнула показника 17 %, в той час, як в інших вікових групах вона була значно меншою (від 12,9 % до 6,6 %) [11].

Тим не менш, дослідники зазначають наступну тенденцію: порівняно із минулими роками, поступово збільшується частка молоді, яка є включеною у вибори на місцевому рівні. Необхідність артикуляції своєї громадянської позиції через участь у виборах молодь пояснює своїм громадянським обов'язком та можливістю електорально репрезентувати свою підтримку або не підтримку політичного курсу держави [5].

Отже наведені дані свідчать про те, що ставлення молоді до проблем в Україні, пріоритетності їх вирішення мають свої відмінності. Попри все ще домінуючий абсентеїзм та апатію щодо політичного життя, частка молодих громадян, які хочуть більш активно впливати на розвиток держави в цілому та територіальних громад зокрема, впродовж останніх п'яти років невпинно зростає. Вкрай важливим завданням для громадських та волонтерських організацій є всіляка підтримка таких намагань. Також надзвичайно актуальним є постійний моніторинг настроїв молодих громадян та їх відношення до реформ, що впроваджуються у державі. Тільки за таких умов буде забезпечено гідний рівень інклюзивності молоді у суспільно-політичних процесах та перетвореннях.

Список використаних джерел

1. Вимоги до успішного державно-управлінського реформування / Ю. Сурмін // Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. – 2011. – Вип. 1. – С. 23 – 31. – Режим доступу : <http://visnyk.academy.gov.ua/wp-content/uploads/2013/11/2011-1-5.pdf>.
2. Всеукраїнське соціологічне дослідження «Молодь України – 2015». – Режим доступу : <https://ukraine.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/-України%20-%202015.pdf>.
3. Всеукраїнське соціологічне дослідження «Молодь України – 2016». – Режим доступу : http://dsmsu.gov.ua/media/2016/11/03/23/Zvit__doslidjennya_2016.pdf.
4. Всеукраїнське соціологічне дослідження «Молодь України – 2017». – Режим доступу : http://neweurope.org.ua/wp-content/uploads/2017/11/Ukr_Generation_ukr_inet-2.pdf.
5. Всеукраїнське соціологічне дослідження «Молодь України – 2018». – Режим доступу : http://www.dsmsu.gov.ua/media/2019/01/08/9/Doslidjennya_broshyura.pdf.
6. Динаміка суспільно-політичних поглядів в Україні: 15 – 31 березня 2018 року. – Режим доступу : <https://www.iri.org.ua/novini/vseukrainske-sociologicne-opituvanna-svidcit-pro-politicnu-vidcuzenist-molodi-naperedodni>.
7. Оцінка медичної сфери в Україні: 21 – 29 травня 2019 року. – Режим доступу : http://ratinggroup.ua/research/ukraine/ocenka_medicinskoj_sfery_v_ukraine_21-29_maya_2019_goda.html.
8. Оцінка медичної сфери в Україні: грудень 2017 року. – Режим доступу : http://ratinggroup.ua/research/ukraine/ocenka_medicinskoj_sfery_v_ukraine_dekabr_2017.html.
9. Оцінка медичної сфери в Україні: липень 2018 року. – Режим доступу : http://ratinggroup.ua/research/ukraine/ocenka_medicinskoj_sfery_v_ukraine_iyun_2018.html.
10. Оцінка проблематики корупції в громадській думці. – Режим доступу : <https://dif.org.ua/article/otsinka-problematiki-koruptsii-v-gromads>.
11. Україна сьогодні: виклики та перспективи. – Режим доступу : http://ratinggroup.ua/research/ukraine/ukraina_segodnya_vyzovy_i_perspektivy.html.

Сергій КОРНІЄВСЬКИЙ

*спеціаліст управління молоді і спорту
Дніпропетровської облдержадміністрації,
кандидат наук з державного управління*

СТВОРЕННЯ МЕРЕЖІ ПУБЛІЧНИХ СЕРВІСІВ ТА ПОСЛУГ У СФЕРІ МОЛОДІЖНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ В ДНІПРОПЕТРОВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

В умовах проведення реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні особливого значення набувають питання надання громадянам якісних сервісів та послуг.

Уряд доручив центральним органам виконавчої влади спільно з облдержадміністраціями змоделювати оптимальні мережі надання публічних сервісів та послуг в регіонах, що сприятиме забезпеченню мешканців громад доступними та якісними послугами та сервісами. На першому етапі виконання цього доручення було проведено інвентаризацію наявних об'єктів надання публічних сервісів та послуг, а сьогодні реалізується етап моделювання оптимальних мереж.

В процесі окресленої роботи зацікавлені різноманітні стейкхолдери: від народних депутатів до органів місцевого самоврядування, які отримують інформацію про перспективні мережі територій. Це сприятиме вирішенню питань пов'язаних із, наприклад, визначенням пріоритетних проектів і джерел їх фінансування наступного року: чи з ДФРР, чи з субвенції на соціально-економічний розвиток, чи з інших бюджетних програм. В подальшому вона стане в пригоді під час планування обласних стратегій регіонального розвитку, при розподілі субвенції на соціально-економічний розвиток.

Кабінетом Міністрів України розроблено вісім методик моделювання мереж публічних сервісів та послуг у сферах:

- загальної середньої освіти;
- первинної, вторинної і третинної медичної допомоги;
- культури;
- молодіжної інфраструктури;
- фізичної культури і спорту;
- центрів надання адміністративних послуг;
- соціальних послуг;
- центрів безпеки.

Урядова концепція створення мереж молодіжної інфраструктури визначає, що до об'єктів молодіжної інфраструктури, зокрема, належать молодіжні центри – установи, діяльність яких спрямована на вирішення питань соціального становлення та розвитку молоді.

Метою діяльності таких центрів є сприяння соціалізації та самореалізації молоді, інтелектуальному, моральному, духовному розвитку, реалізації її творчого потенціалу та національно-патріотичному вихованню, популяризації здорового способу життя, працевлаштуванню та зайнятості у вільний час, молодіжному підприємництву, забезпеченню громадянської освіти молоді та розвитку волонтерства, підвищенню рівня мобільності молоді.

Також був розроблений Стандарт для моделювання мережі об'єктів молодіжної інфраструктури, який визначив наступні показники.

Кількість молодіжних центрів:

– об'єднана громада з чисельністю молоді:

до 15 тис. молодих осіб – 1 місцевий молодіжний центр на 1 – 3 тис. молодих осіб;

15 – 30 тис. молодих осіб – 1 місцевий молодіжний центр на 3 – 5 тис. молодих осіб;

30 – 135 тис. молодих осіб – 1 місцевий молодіжний центр на 5 – 10 тис. молодих осіб;

понад 135 тис. молодих осіб – 1 місцевий молодіжний центр на 10 – 20 тис. молодих осіб;

– адміністративний центр укрупненого району – один районний молодіжний центр;

– місто Київ – один Київський міський молодіжний центр та районні в місті молодіжні центри;

– обласний центр – один обласний молодіжний центр.

Молодіжні центри можуть створюватись на базі існуючих закладів культури та освіти.

Порядок моделювання мереж наступний.

Крок 1: Створення та візуалізація бази геоданих мережі молодіжних центрів всеукраїнського, регіонального, місцевого рівнів:

1.1. Збір інформації та створення бази геоданих;

1.2. Геокодування і картографування молодіжних центрів / осіб з інвалідністю.

Крок 2. Розрахунок щільності населення (молоді / осіб з інвалідністю) (осіб/км²).

Крок 3. Визначення відповідності існуючої мережі молодіжних центрів / осіб з інвалідністю існуючому / перспективному стандарту доступності послуг для молоді.

Крок 4. Розрахунок зон доступності до існуючих молодіжних центрів / осіб з інвалідністю або виявлення територій із надмірно щільним їх розміщенням відповідно до нормативів, визначених у стандарті.

Крок 5. Моделювання перспективної мережі молодіжних центрів / осіб з інвалідністю [1].

Використовуючи наведений порядок управління молоді і спорту Дніпропетровської облдержадміністрації було проведено наступну роботу. На основі статистичних даних визначено, що на території області мешкає 861852 осіб віком 14-35 років. Опрацьовано інформацію щодо наявності діючих молодіжних центрів, яка наведена в таблиці 1.

Діяльність молодіжних центрів Дніпропетровської області

Назва молодіжного центру	Назва населеного пункту	Кількість працівників центру	Загальна кількість відвідувачів центру		Кількість заходів, організованих центром протягом року
			за місяць	за рік	
Комунальний заклад «Молодіжний центр міжнародного партнерства, позашкільної та неформальної освіти «Освіторіум» Дніпропетровської обласної ради»	Дніпро	84	1000	10720	50
«Молодіжний центр Дніпра»	Дніпро	5 працівників	300 – 500	більше 5200 людей	273
Інклюзивний молодіжний центр «Даруємо радість» на базі Благодійної організації «Благодійний фонд «Даруємо радість»	Дніпро	5 співробітників, 10 – 15 волонтерів	150	2000	605
МЦ «Кузня української інтелігенції»	Дніпро	3 керівники МЦ «Кузня української інтелігенції» на волонтерських засадах	приблизно 150 осіб	приблизно 1500 осіб	більше 60 заходів на рік
Молодіжний центр «Advanced worker»	Дніпро	3 волонтера – працівники Дніпровського центру професійно-технічної освіти	450		3 обласних
Комунальна установа «Центр молодіжних ініціатив» Кам'янської міської ради	Кам'янське	3 (ставки 2,5)	100 – 120 людей	1000 – 1100 людей	26
Молодіжний центр «М.І.Р. HUB»	Кам'янське	1 адміністратор, 1 керівник, 2 волонтери	70 – 100	960 – 980	98
Громадська організація «Молодіжний центр спілкування «Позитивний Павлоград»»	Павлоград	Команда центру, яка забезпечує його діяльність, працює на громадських засадах. Склад команди – 6 осіб	600	7200	160
Молодіжний центр Криворізького державного педагогічного університету	м. Кривий Ріг	3 штатних працівника та 2 волонтери	250 – 300	2900 – 3000	24
Комунальний заклад «Тернівський міський молодіжний центр»	Тернівка	5 (3 молодіжні працівники)	300	1000 – 1200	38

Молодіжний центр відсутній, діє Молодіжний простір «Pокrovske»	Покровське	2 волонтера – працівники комунального закладу освіти «Виробничо-творчий центр дітей та юнацтва» Покровської селищної ради	150		
«Центр розвитку громади»	Спаське	Працівники відсутні. Роботу організовують волонтери ГО «Спаський простір»	40	150	30
Новомосковський міський культурно-освітній дитячо-молодіжний центр	м. Новомосковськ	9	435	8602 (станом на 01.10.2019)	75 (станом на 01.10.2019)
Комунальний заклад «Молодіжний центр «Смарт» Слобожанської селищної ради	Слобожанське	5	20	-	-
Молодіжний центр «UNREAL»	Софіївка	13 працівників закладу з яких 1 відповідає за молодіжну роботу та 7 волонтерів-кураторів груп за інтересами	137		87
Молодіжний центр А.Т.О.М.	с/мт Обухівка	7	100	300	8

Потрібно зазначити, що наданий урядом порядок моделювання мереж враховує загальну кількість молоді в об'єднаних територіальних громадах. Фахівці управління молоді і спорту Дніпропетровської облдержадміністрації враховували також кількість молодих людей в окремих населених пунктах. Тому, за розрахунком Міністерства культури, молоді та спорту України, мережа об'єктів молодіжної інфраструктури Дніпропетровської області має складатись з 283 молодіжних центрів. За розрахунками управління молоді і спорту Дніпропетровської облдержадміністрації ця мережа об'єднає 249 молодіжних центрів.

Таким чином, в результаті створення мережі надання публічних сервісів і послуг у сфері молодіжної інфраструктури на Дніпропетровщині відкриють свої двері для молоді 233 нових молодіжних центри, що забезпечить охопленням молодіжною роботою всіх молодих людей області.

Список використаних джерел

1. Моделювання мереж надання публічних сервісів та послуг. – Режим доступу : <http://sarny-rda.gov.ua/system/files/2017/modelyuvannya-merezh-nadannya-publ-chnih-poslug-z-kontaktami-24-10-2019.pdf>.

Олена КРИШЕНЬ

*директор департаменту соціального захисту населення
Дніпропетровської обласної державної адміністрації*

ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ МОЛОДІ ЯК ФОКУС РЕГІОНАЛЬНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ: ДОСВІД ПОЛЬЩІ

В сучасному світі молодь виступає найбільш активною та мобільною категорією населення. В той же час, саме молодь, є найбільш незахищеною та вразливою категорією на ринку праці. Так, згідно статистичних даних? в окремих країнах ЄС рівень молодіжного безробіття сягає понад 25 % [4]. Тож така ситуація, коли майже чверть найбільш активного молодого покоління не зайнята у галузях суспільного виробництва, формує в майбутньому загрозову тенденцію щодо спадку економічного розвитку не тільки в окремих країнах, але і в межах всієї Євросони. Ця проблема є актуальною і для України [1].

У відповідь на зростаючий рівень молодіжного безробіття, Європейська комісія вжила заходів для підтримки молоді у працевлаштуванні, прийнявши у 2013 році відповідну резолюцію «Гарантії для молоді» [2]. В цьому контексті цікавим до розгляду та адаптації є досвід Польщі з упровадження заходів соціального захисту непрацюючої молоді в рамках національного проекту «Гарантії для молоді», який отримав співфінансування з бюджетних фондів ЄС. За даними Агентства Євростат щорічно майже 30 % випускників польських університетів поповнюють лави безробітної молоді [3].

Організаційними формами реалізації державної політики щодо подолання безробіття серед молоді до 30 років, є такі:

- навчання – через пропозицію отримати можливість використання ваучерів за такими напрямками: навчання; навчання за програмами професійно-технічної або післядипломної освіти і, таким чином, здобуття бажаних професійних навичок;
- зайнятість – через створення можливості для отримання професійного досвіду у формі стажування в поєднанні з подальшим працевлаштуванням (ваучер на стажування) або працевлаштуванням як дотація (ваучер для роботодавця за наймання випускника коледжу) та підвищення професійної мобільності (грант на поселення).

На регіональному рівні ключовими інституціями для впровадження проекту «Гарантії для молоді» виступають: воєводські (WUP) бюро праці; організаційні структури добровільного трудового корпусу (ОНР); Банк Національної Економіки (BGK) через обраних фінансових посередників; «колективний партнер» на ринку праці (соціальні партнери, агенції зайнятості, неурядові організації, навчальні заклади, інститути соціального діалогу, муніципалітети та роботодавці).

Воєводські (WUP) Бюро праці є державною інституцією, що відповідає за упровадження на регіональному рівні державного проекту «Гарантії для молоді»; визначає пріоритети та цілі програм гарантування молоді відповідно до потреби регіональних ринків праці; розробляє правила регіональних конкурсів та проектів; приймає та розглядає заявки від кандидатів-учасників.

Добровільний трудовий корпус воєводства координує реалізацію проектів у рамках проекту «Гарантії для молоді», розробляє заходи для професійної активізації молоді (NEET) під гарантію молоді, зокрема, буде організовано працевлаштування у місцевих організаційних підрозділах робочого корпусу.

Банк Національної Економіки (BGK) приймає участь як організатор пілотного проекту «Перший бізнес – підтримка на старті», метою якого є сприяння молоді у започаткуванні власного бізнесу та подальший його супровід через механізм пільгового кредитування.

Інституції категорії «колективний партнер» впроваджуватимуть проект «Гарантії молоді» у режимі відкритого конкурсу або брати участь у партнерському діалозі при розробці концепції конкурсної пропозиції.

При цьому важливим є те, що всі заходи підлягають моніторингу та оцінюванню профільним міністерством упродовж одного року після закінчення учасником фази активної участі. Серед критеріїв оцінювання соціального ефекту (соціального статусу особи) після припинення участі в проекті найчастіше застосовуються такі як:

- особа, що знаходиться у пошуку роботи;
- особа, що має статус працевлаштованої;
- особа, яка розпочала освіту чи навчання;
- особа, яка здобула кваліфікацію;
- особа, яка набула компетенції;
- особа, яка отримала пропозицію про роботу;
- особа, яка отримала пропозицію про безперервну освіту;
- особа, яка отримала пропозицію про професійне навчання;
- особа, яка отримала пропозицію про стажування.

Таким чином, у Польщі в рамках реалізації проекту «Гарантії для молоді» упродовж 2014 – 2021 рр. буде охоплено майже 2,4 млн. молодих людей. Регіональний вимір соціальної політики щодо зайнятості молоді характеризується широким залученням до співпраці інститутів приватного сектору та громадськості при координуючій ролі держави. Застосування моніторингу працевлаштування учасників регіональних програм упродовж року після закінчення активної співпраці в рамках проекту «Гарантії для молоді» є дієвим інструментом

реалізації регіональної соціальної політики, який вартий більш поглибленого вивчення та імплементації в Україні.

Список використаних джерел

1. Ларва Ю. Молодіжне безробіття в Україні / Юлія Ларва. URL: <http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/20864/1/69-72.pdf>.
2. Council. 2013a. Council Recommendation of 22 April 2013 on establishing a Youth Guarantee, 2013/C 120/01, April (Brussels). URL: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2013:120:0001:0006:EN:PDF>.
3. Plan realizacji Gwarancji dla młodzieży w Polsce, 2014 – 2021. URL: https://www.wup.pl/images/uploads/Plan_realizacji_Gwarancje_dla_mlodziemy.pdf.
4. Youth unemployment. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Youth_unemployment&oldid=460642#Young_persons.27_participation_in_the_labour_market.

Ольга ЛЕБІДЬ

*завідувач кафедри іноземних мов,
Херсонський державний аграрний університет,
кандидат філологічних наук, доцент*

КОМУНИКАТИВНА ДІЯЛЬНІСТЬ ВУЗЬКОГАЛУЗЕВОГО ПРИЗНАЧЕННЯ ЯК ЗАПОРУКА УСПІХУ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ

Молодіжна політика – певна система ідей, теоретичних положень стосовно місця, ролі та перспектив молоді в суспільстві, закріплених у законодавчих, нормативних актах, інших документах, а також діяльністю суб'єктів молодіжної політики щодо втілення цих теоретичних положень у реальність. Молодіжна політика здійснюється в суспільстві у всіх сферах життєдіяльності молоді як в її інтересах, так і в інтересах суб'єктів молодіжної політики. Молодіжна політика – це комплексне явище, що є результатом практичної, науково-теоретичної, ідеологічної та іншої діяльності соціальних інституцій стосовно молоді. Молодіжна політика охоплює всі сфери життєдіяльності молоді, включає в себе всі питання, пов'язані з формуванням і вихованням молоді, охоплює всі процеси соціалізації, всю сукупність ідей щодо місця і ролі молоді в суспільстві та їхню реалізацію [3].

В контексті сучасного мультигалузевого простору актуальності набуває розвиток навичок комунікативної діяльності та перекладу у сфері вузькогалузевого призначення. Кожен сучасний український заклад вищої освіти пропонує студентам курс «Іноземна мова за

професійним спрямуванням». Завдяки впровадженню Болонського процесу, що поширюється в українському науково-дослідному та освітньому просторі, іноземна мова та її функціонування у текстах вузькогалузевого призначення набуває все більшої ваги. Для українських фахівців – іноземна мова відкриває широкий горизонт професійних можливостей таких, як втілення інновацій різних наукових галузей у вітчизняні наукові розробки, що набуває, у свою чергу, новизну й практичну значущість та підтверджується на ринку праці [5, с. 93].

Українські науковці Я. В. Андрійко [1], І. М. Куліш [4], Л. Й. Бондарчук [2] вивчали різні підходи та аспекти, що пов'язані з поняттям «Іноземна мова спеціального призначення». В доповіді автора даних тез запропоновано практично втілений досвід з методики викладання іноземної мови за професійним спрямуванням у Херсонському державному аграрному університеті. Методичні розробки, що створені окремими підручниками на кафедрі іноземних мов, містять добірку методично адаптованих фахових текстів з різних спеціальностей сільського господарства, кожен з яких супроводжується низкою вправ для розвитку мовних навичок та мовленнєвих умінь, що в сукупності складають основу професійно-орієнтованої комунікативної компетенції.

Методичні розробки можуть виявитися корисними для студентів і магістрантів, які оволодівають іноземною мовою на аудиторних заняттях та в ході самостійної роботи. Їх прикметною перевагою є наявність термінологічного базового словничка, поданого після кожного тексту, а також вправ, укладених за принципом «від простого до складного». Тематика текстів охоплює характеристику різних галузей сільського господарства. Матеріали характеризуються пізнавальністю, науковістю та інформативністю, що зумовлює їх цінність і значущість для майбутніх фахівців. Використані тексти здатні задовольнити інтелектуальні запити студентів, які свідомо підходять до вибору професії. Вони використовують функцію розширення лексичного мінімуму, розвитку смислового сприйняття інформації (її розуміння) та усного мовлення на основі прочитаного [6, с. 3].

Важливим компонентом змісту методичних розробок кафедри іноземних мов є тестові завдання, розраховані на самостійний контроль набутих студентами знань, умінь, навичок. Користуючись ключами до текстів та шкалою оцінювання вони можуть визначити рівень володіння іноземною мовою за професійним спрямуванням.

Послідовна й коректно організована робота над текстами і вправами, представленими в методичних розробках, уможлиблює розвиток достатнього рівня комунікативної компетенції, що здатен забезпечити повноцінне спілкування в ситуаціях професійного спілкування [6, с. 3].

Іноземна мова спеціального призначення, яка є засобом виховання міжнародно-орієнтованого фахівця. Вивчення іноземної мови важливо у рамках планування процедури пошуку наукової інформації з різних питань сільського господарства в Інтернеті. Аналіз

іноземних сайтів є неможливим без фахових знань спеціалізованої лексики. Процес і вивчення іноземної мови за професійним спрямуванням допомагає молоді втілювати нові наукові погляди і відкриття в секторі раціонального використання природних ресурсів України, поступового впровадження передових технологій щодо розвитку аграрного сектору економіки. Завдяки особливостям своєї конкретної змістової форми, уніфікації та стандартизації лексики, іноземна мова професійного спілкування надає вихід до міжнародної співпраці у конкретних сферах сільського господарства [5, с. 96].

Отже, поширення комунікативної діяльності вузькогалузевих фахівців в контексті вдосконалення молодіжної політики неможливо уявити без практичних навичок володіння іноземною мовою за професійним спрямуванням, що обов'язково потребує додаткового аудиторного часу на її вивчення.

Список використаних джерел

1. Андрейко Я. В. Іншомовна професійна комунікативна компетенція / Я. В. Андрейко // Пед. науки : зб. наук. пр. – 2013. – Вип. 63. – С. 238 – 241.

2. Бондарчук Л. Й. Іноземна мова для спеціальних цілей як засіб виховання міжнародно-орієнтованого фахівця / Л. Й. Бондарчук, Л. М. Гуня, І. І. Добош // Вісн. Черкас. ун-ту. Сер. Пед. науки. – 2010. – Вип. 181, ч. 2. – С. 55 – 57.

3. Молодіжна політика [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.vmr.gov.ua/Branches/Lists/YouthPolicy/Default.aspx>. – Назва з екрана. (дата звернення: 12.12.2019)

4. Куліш І. М. Деякі аспекти поняття «Іноземна мова спеціального призначення» / І. М. Куліш // Вісн. Черкас. ун-ту. Сер. Пед. науки. – 2009. – Вип. 163. – С. 120 – 123.

5. Лебідь О. М. Іноземна мова науки в аспекті «стиль» і «жанр» [Текст] / О. М. Лебідь, Г. І. Бокшань, В. Г. Чеканович // Филология и лингвистика в современном обществе : материалы конференции (г. Винница, 5 – 6 мая 2017 г.). – Херсон : Издательский дом «Гельветика», 2017. – С. 93 – 97.

6. Лебідь О. М. Методичні розробки для розвитку навичок комунікативної діяльності та перекладу у сфері вузької галузі. Спеціальність: «Водні біоресурси» / О. М. Лебідь, М. О. Камінська, С. М. Мацегора, Г. І. Бокшань. – Херсон : ХДАУ «Колос», 2012. – 57 с.

Надія ЛЕБЄДСЬВА

*аспірантка кафедри публічного адміністрування,
Міжрегіональна академія управління персоналом
м. Київ*

ДІЯЛЬНІСТЬ ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ВЕТЕРАНІВ АФГАНІСТАНУ З НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДІ

У Стратегії національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016 – 2020 роки чітко визначено актуальність національно-патріотичного виховання молоді. «Національно-патріотичне виховання громадян, особливо дітей та молоді, зумовлюється процесом консолідації та розвитку українського суспільства, сучасними викликами, що стоять перед Україною і вимагають дальшого вдосконалення системи національно-патріотичного виховання, оптимізації державної політики у зазначеній сфері» [4].

«Національно-патріотичне виховання має набути характеру системної і цілеспрямованої діяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, навчальних закладів, інститутів громадянського суспільства, громадян з формування у людини високої національно-патріотичної свідомості, почуття відданості своїй державі» [4]. В контексті даного твердження розглянемо роботу з молоддю в м. Херсоні. Щорічно тут відбувається Всеукраїнський конкурс-фестиваль військово-патріотичної пісні та поезії «Оберіг» [2]. Традиційно у березні до Дня визволення м. Херсона від фашистських загарбників відбувається місцевий відбір. У травні проходить обласний вибірковий тур. Мета проведення заходів повністю співпадає з положенням Стратегії національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016 – 2020 роки, а саме: «В основу системи національно-патріотичного виховання має бути покладено ідеї зміцнення української державності як консолідуючого чинника розвитку суспільства, формування патріотизму у дітей та молоді. Основними складовими національно-патріотичного виховання мають стати громадянсько-патріотичне, військово-патріотичне, духовно-моральне виховання» [4].

За підтримки Українського союзу ветеранів Афганістану відбувається грандіозне свято любові до України, саме так можна назвати цю подію. Херсонщина багата різного роду культурними подіями для молоді, серед яких: Всеукраїнський відкритий конкурс юних і молодих виконавців «Маленькі зірки», і Міжнародний театральний фестиваль «Мельпомена Таврії», і Міжнародний кінофестиваль аматорського кіно «Кінокімерія» і багато-багато інших культурних заходів. Але самий безкорисливий по відношенню до глядача, самий духовно змістовний з усіх, вже більш ніж 15 років поспіль, безперечно є «Оберіг». Саме «Оберіг» є подією, що запалює нові зірки серед молоді, дітей та юнацтва, «Оберіг» дарує безкоштовне барвисте видовище всім жителям Херсонщини. «Оберіг» – гордість культурної спадщини

нашого Таврійського краю.

Щорічно до Херсонського Палацу молоді і студентів приїздять найкращі представники Білозерського, Скадовського, Каховського, Горностаївського, Олешківського, Голопристанського та інших районів Херсонської області. Конкурсанти беруть участь у святковому дійстві, де лунають пісні та поезії про Україну, про наше минуле і сьогодення. Запальні танцювальні номери отримують багато аплодисментів. До фіналу, який традиційно запланований у жовтні, отримують запрошення найкращі дитячі колективи та молоді конкурсанти. Особливу подяку за підтримку даного заходу Херсонська обласна організація УСВА завжди висловлює Генеральному директору Палацу молоді і студентів, заслуженому працівнику культури України Володимирі Івановичу Яценко, заступнику Генерального директора, заслуженому працівнику культури України Аллі Василівні Кашициній, завідуючій відділом по роботі з дітьми та молоддю Людмилі Володимирівні Друзякіної [6; 7].

Просвітницька діяльність Херсонської обласної організації ветеранів Афганістану проявляє себе у благородній справі підтримки, як матеріальної, так і духовної: організації святкових заходів з метою покращення емоційного стану воїнів, що повертаються із зони бойових дій. Все відбувається за рахунок благодійних коштів організації, за рахунок тих, хто пройшов війну в Афганістані [6; 7].

Також Херсонська обласна організація ветеранів Афганістану вже декілька років підписує Меморандум між представниками влади Херсонської області [3]. В. І Сичева зауважує, що роки Афганської війни були дуже важкими часами, але то були роки, що положили шлях до народження бойового братерства, яке й сьогодні є прикладом подвигу та відваги. «Нажаль, історія йде по спіралі, сьогодні наші співвітчизники вимушені виконувати свій святий обов'язок, але вже на рідній землі. Знання військової справи – дуже цінний досвід, який можуть передати тільки ті, хто пройшов війну. Ваш подвиг полягає ще й в тому, що за необхідне, своїм обов'язком Ви вважаєте просто за необхідне – захищати Батьківщину. Природа влаштована дуже мудро: все повертається на круги своя. Тому морально-психологічна відповідальність, яка сьогодні полягла на Вас є дуже важливою. Ви поділяєтесь своїм досвідом, передаєте відчуття свого особливого життя, навчаєте священного почуття любові до Батьківщини, передаєте його нашим теперішнім хлопцям. Прикро, що все проходить через біль. Нашій державі потрібна сильна Армія. Ваш досвід – запорука створення такої армії» [1]. Також керівники державної адміністрації зауважують, що влада також робить все можливе щодо захисту інтересів учасників бойових дій на території Афганістану та інших держав.

Щорічне підписання меморандуму є важливим кроком на шляху співпраці у благородній справі щодо роботи з молоддю. Також треба зауважити, що в рамках щорічних обговорень щодо покращення змісту меморандуму, керівництво управління освіти і науки ОДА наголошує

на тому, що управлінням освіти і науки області організовано фестиваль військово-патріотичної творчості «Оберіг», військово-патріотичну гру «Джура». Під час проведення заходів з метою пропаганди розвитку почуття патріотизму розроблено маршрути «За містами козацької слави». Проводяться тематичні зустрічі, оформлено виставки в бібліотеках та музеях області про подвиг учасників бойових дій в Афганістані та на Сході. Організовано показ документальних фільмів. Навчальні заклади надають шефську допомогу сім'ям загиблих «афганців» та учасникам АТО [3].

Таким чином, діяльність органів державної влади і місцевого самоврядування за активної участі Херсонської обласної організації Української спілки ветеранів Афганістану відповідає Стратегії національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016 – 2020 роки.

Список використаних джерел

1. Лебедева Н. Роль Херсонської обласної організації ветеранів Афганістану у справі соціально-психологічної реабілітації ветеранів на Сході // Науково-практичне забезпечення децентралізації надання послуг в об'єднаних територіальних громадах : матеріали наук.-практ. конф., Київ, 18 квіт. 2018 р. / за заг. ред. Р. В. Войтович, П. В. Ворони. – К. : ІПК ДСЗУ, 2018. – С. 309 – 313.

2. Положення про Всеукраїнський конкурс-фестиваль військово-патріотичної творчості «ОБЕРІГ». – Режим доступу : <https://usva.ks.ua/dokumentaciya/polozhennya-pro-oberigredakciya-2016-g.php> (дата звернення: 13.12.2019).

3. Підписання меморандуму ХОО УСВА і ХОДА. – Режим доступу : <https://usva.ks.ua/stari-novini/pidpisannya-memorandumu.php> (дата звернення: 10.12.2019).

4. Про Стратегію національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016 – 2020 роки : указ Президента України від 13 жовт. 2015 р. № 580/2015. – Режим доступу : zakon.rada.gov.ua/laws/show/580/2015 (дата звернення: 11.12.2019).

5. Угода про взаємодію виконавчих органів Херсонської міської ради та Херсонської міської організації Української Спілки ветеранів Афганістану (воїнів-інтернаціоналістів) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://usva.ks.ua/dokumentaciya/ugoda-pro-vzaemodiyu-vikonavchih-organiv-hersonskoi-miskoi-radi-ta-hersonskoi-miskoi-organizacii-ukrainskoi-spilki-veteraniv-afganistanu-voiniv-internationalistiv.php> (дата звернення: 11.12.2019).

6. Українська Спілка ветеранів Афганістану (воїнів-інтернаціоналістів) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://usva.org.ua/> (дата звернення: 10.12.2019).

7. Херсонська обласна організація УСВА [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://usva.ks.ua> (дата звернення: 10.12.2019).

Анна ЛИСОГОРЯ

*завідувач сектору молодіжної політики
відділу молодіжної політики та
національно-патріотичного виховання
управління молоді, позашкільної освіти
та національно-патріотичного виховання
департаменту гуманітарної політики
Дніпровської міської ради*

РЕАЛІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ З ПИТАНЬ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ (НА ПРИКЛАДІ М. ДНІПРА)

В сучасних умовах країни, на яких позначився вплив революційних подій, збройної агресії проти України, національно-патріотичне виховання набуває пріоритетного значення.

В Україні сформована нормативно-правова база, розроблено комплекс заходів у сфері державної політики зазначеного напрямку. Указом Президента України від 13.10.2015 № 580/2015 було затверджено Стратегію національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016 – 2020 роки. З метою її подальшого розвитку та підтримки Указом Президента України від 18.05.2019 № 286/2019 затверджена діюча Стратегія національно-патріотичного виховання.

Основна діяльність за напрямом здійснюється на місцевому рівні. У місті Дніпрі національно-патріотичне виховання дітей та молоді реалізується відповідно до Комплексної програми розвитку молодіжної політики та національно-патріотичного виховання молоді на 2017 – 2021 роки, затвердженої рішенням міської ради від 20.10.2016 № 10/15 (зі змінами).

Дніпровська міська рада приділяє велику увагу національно-патріотичному вихованню дітей та молоді і всіляко сприяє розвитку зазначеного напрямку на місцевому рівні.

У 2017 році молодіжний проєкт U-Report провів опитування серед населення України щодо визначення актуальних напрямів державної молодіжної політики. За результатами опитування національно-патріотичне виховання посіло друге місце (26 %). Також U-Report опитав українську молодь, чи знають вони, що таке розбудова миру. Нажаль, лише 26,1 % відповіли «так», 67,6 % відповіли, що хочуть допомогти, але не знають як.

Патріотичне виховання дітей та молоді полягає у формуванні молодого покоління шанобливого ставлення до своєї Батьківщини, родини, поваги до національних символів, державної мови, цінностей та традицій; готовності захищати суверенітет та територіальну цілісність України, прагнення зробити свій внесок у розбудову незалежної, демократичної та соціальної держави.

Комплексна програма направлена на формування у молодого покоління національних цінностей, підвищення рівня патріотизму і створення «справжнього українця».

Одним із завдань програми є покращення системи національно-патріотичного виховання, шляхом проведення патріотичних, спортивних, таборових ігор, фестивалів та

конкурсів. Наприклад: на основі козацьких ідей, традицій та звичаїв, популяризації здорового способу життя реалізується Всеукраїнська дитячо-юнацька військово-патріотична гра «Сокіл» («Джура»). Навесні 2019 року у місті Дніпрі пройшла ювілейна 10-та гра, де взяли участь учні трьох вікових категорій: молодша – діти віком від 6 до 10 років, середня – віком від 11 до 14 років, старша – віком від 15 до 17 років.

Постійно підвищується рівень підготовки команд та їх кількість: у 2018 році взяли участь 93 рої, 930 учасників, у 2019 році – 104 рої, 1 040 учасників. Фінал міського етапу гри у 2018 – 2019 навчальному році проходив у вигляді триденного фестивалю «Джура-Самар-Фест» з проживанням у польових умовах на Новобогородицькій фортеці. Команди змагалися у стрільбі з пневматичної гвинтівки, проходженні смуги перешкод, стройовій підготовці, наданні першої долікарської допомоги, облаштуванні табору. Демонстрували свої таланти у творчому мистецькому конкурсі «Ватра» та знання історії у конкурсі «Відун». Вперше у 2019 році відбулося закриття Всеукраїнської дитячо-юнацької військово-патріотичної гри «Сокіл» («Джура»), де за перемогу змагалися 46 роїв з різних областей України.

Для учнів 10 – 11 класів у місті проводиться міська військово-патріотична гра «Прорив». У 2019 році у грі взяли участь 118 команд, це 1 180 учнів. Учасники змагалися у стрільбі з пневматичної гвинтівки, воєнізованій естафеті, військовій топографії, метанні гранати на дальність та проходженні стройовим кроком із піснею. Також, для молодшої вікової категорії проводяться різні дитячі патріотичні ігри.

Заходи здійснюються спільно з громадськими організаціями, комунальними підприємствами, діяльність яких пов'язана з національно-патріотичним вихованням.

Комплексною програмою передбачено організація патріотичних вишколів, таборів та екскурсій до історичних місць України. У місті Дніпрі другий рік поспіль з метою набуття теоретичних та практичних знань, необхідних для підготовки дітей, проводиться семінар-практикум для керівників роїв-учасників гри «Сокіл» («Джура») у вигляді виїзного дводенного таборування.

З метою ознайомлення дітей з історією, культурою та звичаями України, організовуються пізнавальні екскурсії. Команди-переможці міського етапу гри «Сокіл» («Джура») вже побували у м. Полтава, м. Чигирин та на о. Хортиця у м. Запоріжжі. Для вихованців Комунального позашкільного навчального закладу «Міська флотилія юних моряків і річковиків» Дніпровської міської ради і Комунального закладу освіти «Ліцей з посиленою військово-фізичною підготовкою при Університеті митної справи та фінансів» Дніпровської міської ради проведені поїздки до м. Одеси на фрегат Військово-Морських Сил Збройних Сил України «Гетьман Сагайдачний», а для переможців міського конкурсу «Собори наших душ 2019» відбулася екскурсія до м. Харкова.

На виконання Стратегії національно-патріотичного виховання дітей та молоді, з метою просвітницької діяльності та підвищення обізнаності учнівської молоді у закладах освіти щорічно проводяться інформаційно-просвітницькі, культурологічні, науково-методичні заходи з національно-патріотичного виховання.

Великий внесок у розвиток національно-патріотичного виховання проводить система позашкільної освіти. Вона відроджує українську культуру, народне мистецтво та традиції, створює умови для творчого, інтелектуального, духовного розвитку дітей та молоді. Через опановування технік у художньо-естетичному напрямі, наприклад петриківському розписі, витинанці, народному ремеслі, плетінні, аплікації соломкою тощо, діти розкривають свої творчі здібності та відновлюють українську культуру і мистецтво. Туристсько-краєзнавчий напрям сприяє вивченню історії рідного краю та навколишнього середовища, фізкультурно-спортивний або спортивний підвищує фізичний розвиток молоді, а військово-патріотичний – належний рівень військової підготовки.

Також програма направлена на спільну роботу з молодіжними та дитячими громадськими організаціями, а саме: проведення конференцій, круглих столів, обговорень проєктів для можливості удосконалення системи національно-патріотичного виховання на міському рівні.

Для підтримки іміджу силових структур організуються спільні заходи та зустрічі молоді з військовими, волонтерами, представниками поліції тощо.

Отже, система заходів у місті Дніпрі є прикладом залучення дітей та молоді різних вікових категорій, соціального статусу та можливостей. Сучасні методи дозволяють досягти поставлених результатів через проведення конкурсів, фестивалів, вишколів, екскурсій тощо. Місцева влада сприяє реалізації нових проєктів і ефективно здійснює політику з питань національно-патріотичного виховання дітей та молоді.

Список використаних джерел

1. Стратегія національно-патріотичного виховання. – Режим доступу : <https://www.president.gov.ua/documents/2862019-27025>.
2. Комплексна програма молодіжної політики та національно-патріотичного виховання молоді на 2017 – 2021 роки : затверджена рішенням міської ради від 20 жовтня 2016 р. № 10/15 (зі змінами). – Режим доступу : <https://dniprorada.gov.ua/uk/Widgets/GetWidgetContent?url=/WebSolution2/wsGetTextPublicDocument?pID=111893&name=10/15>; <https://dniprorada.gov.ua/uk/Widgets/GetWidgetContent?url=/WebSolution2/wsGetTextPublicDocument?pID=178839&name=19/43>.
3. Опитування молодіжного проєкту U-Report. – Режим доступу : <https://ukraine.ureport.in/v2/opinion/2367/>; <https://ukraine.ureport.in/v2/story/511/>.

Тетяна ЛОЗА

доцент кафедри соціальної роботи

Дніпровського національного університету ім. Олеся Гончара,

кандидат педагогічних наук

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ В КОНТЕКСТІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Дослідження історії розвитку інструментів молодіжної політики свідчить про її функціональний зв'язок з процесами державного регулювання та соціальної політики держави в цілому. Варіативність механізмів вирішення соціальних питань можна відстежити як у стародавніх авторів, так і у сучасних соціальних програмах розвинених держав. При цьому забезпечення дієвості механізмів управління у сфері молодіжної політики від часів Античності і до цифрової епохи постіндустріального суспільства було і залишається актуальним.

Розглядаючи діяльність, що спрямована на повноцінну реалізацію прав молодих людей та створення перспективних можливостей для їх розвитку, як складову соціальної політики держави, варто звернути увагу на наступні сучасні тенденції:

1. Пошук альтернативи державним заходам для молоді шляхом ініціювання приватної діяльності відповідного спрямування з отриманням при цьому фінансової винагороди і забезпечення цим самозахисту. Мова йде про те, що при виборі надавача соціальних послуг, доцільно надавати перевагу приватному сектору, комерційним чи неприбутковим організаціям, бо їх механізм надання послуг не передбачає розвиток бюрократії, а також за рахунок конкуренції з іншими надавачами послуг сприяє підвищенню ефективності їх надання. Не менш важливою є ця тенденція і з точки зору доцільності приватного соціального та медичного страхування молодих людей, їх участі у недержавних пенсійних фондах для забезпечення гідного майбутнього.

2. Важливість суспільної та благодійної діяльності. Форми соціальної активності, що пов'язані з діяльністю волонтерів та благодійних установ, відіграють важливу роль у розвитку нових і непередбачених послуг. Такі установи, діяльність яких є менш формалізованою, можуть бути корисними для молодіжної політики України з огляду на фінансову неспроможність підтримувати всебічну систему соціального захисту та охопити одночасно усі її вектори.

3. Глобальна економічна трансформація, що укріплює міждержавні зв'язки та виводить соціальну політику на транснаціональний рівень. Це змушує держави об'єднуватися для втілення спільних соціальних програм і проектів. Прикладом можуть слугувати програми

підтримки молоді, що викликані трансформацією ринку праці та міждержавною трудовою міграцією.

4. Тенденція децентралізації влади до рівня місцевої влади. Це означає, що прийняття рішень з молодіжної політики на місцях стає дедалі більш важливим, адже дозволяє зробити те, що було неможливим при впровадженні загальнонаціональних заходів, – враховувати специфіку потреб молоді конкретного регіону. Посилення зазначеної тенденції вимагає системного розподілу ролей між суб'єктами соціальної політики на всіх рівнях, щоб уникнути плутанини та дублювання функцій.

Зважаючи на дану проблематику, є очевидним, що шляхи та механізми реалізації основних принципів, положень, норм та функцій молодіжної політики, їх пріоритетність визначаються та обумовлюються конкретною ситуацією в державі та її позицією на міжнародній арені, а також стратегією соціального розвитку.

Зважаючи на означені тенденції, умовами розвитку молодіжної політики є: демократична організація державної влади; високий економічний потенціал, що дозволяє здійснювати заходи з перерозподілу доходів без пригнічення інтересів власників прибутків; соціально орієнтована структура економіки, що виявляється у розробці дієвих соціальних програм і пріоритетності їхньої реалізації; існування розвиненого громадянського суспільства; дотримання моральних норм громадянами і, насамперед, посадовими особами.

При забезпеченні вищезазначених умов державне регулювання передбачає наявність механізмів молодіжної політики саме для збереження людського, трудового та інтелектуального потенціалу, забезпечення їх захисту і розвитку, але у той же час молодіжна політика є функцією державної діяльності й передбачає відповідальність за використання громадських ресурсів, регулювання приватної діяльності, підтримку приватно-індивідуальної та колективної поведінки з метою максимальної соціальної вигоди та покращення умов життя молоді. Тому ми можемо говорити про циклічний причинно-наслідковий взаємозв'язок результативності державного управління та молодіжної політики.

Зазначений взаємозв'язок знаходить відображення у наступних економічно-орієнтованих завданнях молодіжної політики, що характерні для України: забезпечення матеріальних і культурних потреб та регулювання процесів соціальної диференціації суспільства (доходів економічно активної молоді та її непрацевдатних представників). Ці завдання покликані забезпечити реалізацію найважливіших соціально-економічних прав молоді, насамперед прав на рівень і якість життя, задоволення яких є обов'язковою умовою нормального відтворення і розвитку кожної особистості.

Системна робота у сфері забезпечення прав та розвитку молоді базується на тому, що соціальна політика здійснюється шляхом функціонування мережі інституційних структур:

- профільні інститути – структури, для яких соціальна політика, її формування та реалізація, є основним видом діяльності. Їх називають інститутами соціального блоку, а їх основними завданнями є соціальна підтримка населення, політика зайнятості, соціальне страхування, захист вразливих категорій населення, тощо;

- непрофільні інститути – це структури, які створюють загальні умови для реалізації соціальної політики. До них відносяться установи фінансового блоку (фінансування соціальної політики з бюджету), правові інститути (розробка державних законів та їх контроль), установи-роботодавці (забезпечення соціальних гарантій працівникам відповідно до законодавства).

Проблематика сучасної молодіжної політики в Україні актуалізує об'єднання зусиль вищезазначених інститутів відносно наступних пріоритетів державного втручання:

- створення і регулювання соціально-економічних умов життя молоді з метою підвищення добробуту, забезпечення соціальної справедливості, ефективної роботи соціальних та кар'єрних ліфтів, соціально-політичної стабільності;

- розбудова системи правових, організаційних, регулятивно-контрольних державних заходів, спрямованих на узгодження соціальних та економічних цілей молодіжної політики;

- реалізація соціально-економічних заходів держави, підприємств і місцевих органів влади, спрямованих на захист молоді від безробіття, інфляції та знецінення заощаджень;

- регулювання соціальних процесів, тобто вплив органів державної влади на розвиток соціальних відносин, умови життя та праці молоді.

Отже, за умови націленості держави на стабільний розвиток і добробут молоді державне регулювання передбачає використання інструментів соціальної політики. У той же час реалізація молодіжної політики не тільки базується на процесах державного регулювання, а й використовує його як основний механізм реалізації соціальних прав молоді, а також передбачає розвиток молодіжних програм і проектів шляхом залучення у якості суб'єктів непрофільних інститутів та організацій недержавного сектору.

Сергій ЛУДЕНСЬКИЙ

начальник відділу молодіжної політики та національно-патріотичного виховання управління молоді, позашкільної освіти та національно-патріотичного виховання департаменту гуманітарної політики Дніпровської міської ради

ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ЩОДО ЗАЛУЧЕННЯ МОЛОДІ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ (НА ПРИКЛАДІ М. ДНІПРО)

Розвиток будь-якої територіальної громади значною мірою залежить від молоді, яка відіграє значну роль у суспільно-політичних процесах та інноваційних перетвореннях. А молодіжна політика, яка реалізується органами місцевого самоврядування (далі – ОМС) має ґрунтуватися на відкритості та доступності для молоді, спонукаючи її таким чином проявляти ініціативу, визначати власні цілі, інтегруватись в громаду та брати активну участь у її розбудові і розвитку. Місцева влада повинна створювати механізми залучення молоді до процесів публічної політики, як повноправних членів.

Діючою Державною цільовою соціальною програмою «Молодь України» на 2016 – 2020 роки [1] визначено, що реалізація вищезазначеної програми має ґрунтуватись на системі загальноєвропейських принципів: відкритості, рівності можливостей, реалістичності програми, дієвому та відповідальному підході, а також безпосередньому залученні молоді до її виконання.

Але в практичній діяльності, ОМС зтикаються з великим рівнем недовіри до влади. За даними аналітично-консультативної фірми Gallup, українці мають найнижчий у світі рівень довіри до влади, який дорівнює 9 %. [2] Більшість молодих людей не відчують своєї приналежності до реалізації молодіжної політики. Тому, здійснюючи заходи, направлені на підвищення рівня довіри до влади та використовуючи ефективні комунікаційні інструменти, підвищується залученість молоді.

Для реалізації цього завдання та відповідно до Комплексної програми розвитку молодіжної політики та національно-патріотичного виховання молоді на 2017 – 2021 роки, затвердженої рішенням міської ради від 20.10.2016 № 10/15 (зі змінами) [3] управлінням молоді, позашкільної освіти та національно-патріотичного виховання департаменту гуманітарної політики Дніпровської міської ради (далі – Управління) здійснюється низка заходів.

З 28 по 30 серпня 2019 року міською радою спільно з глобальним молодіжним проектом U-report, впровадженим в Україні UNICEF спільно з Громадською організацією «Український інститут соціальних досліджень імені Олександра Яременка» було проведено соціологічне дослідження на тему «Молодіжна політика. Дніпро» [4].

Основні два питання були сформульовані так: «Яким чином Вам зручніше отримувати інформацію про заходи молодіжного спрямування?» та «Які з можливостей можуть Вас зацікавити?»

Таким чином, визначено, що найбільш ефективний канал комунікації – Telegram, який наразі є найбільш активним серед сторінок у соціальних мережах, які ведуться Управлінням.

Потенційно цікавими можливостями для опитаних виявилися:

Участь в організації міських заходів для молоді – 40 %;

Стажування в органах місцевого самоврядування – 38 %;

Участь в обговореннях та формуванні програми розвитку молодіжної політики – 33,9 %;

Екскурсії до приміщень Дніпровської міської ради – 15,4 %.

Двохмісячне стажування студентської молоді в Управлінні. Стажування здійснюється з метою набуття молоддю практичного досвіду, ознайомлення з роботою і діловими якостями посадових осіб місцевого самоврядування та структурою міської ради і її виконавчих органів. Відбір учасників здійснюється на основі заповненої форми реєстрації. Завершенням стажування є складання іспиту та отримання свідоцтва яке засвідчує набуття відповідних компетентностей посадової особи місцевого самоврядування. Станом на грудень 2019 року заявки подали 252 особи, програму пройшли 47 осіб, понад 30 % з яким зараз працевлаштовані у структурах Дніпровської міської ради та Дніпропетровської обласної державної адміністрації.

День місцевого самоврядування у міській раді: одноденний ознайомчий захід, який реалізується з 2017 по 2019 рік і має на меті активне залучення молоді до публічної політики та підвищення рівня довіри до влади. Участь у заході беруть представники Молодіжної ради Дніпра та студентського активу міста після подачі своєї кандидатури до управління. Після відбору та затвердження кандидатур, учасники закріплюються за посадовими особами – керівниками структурних підрозділів міської ради та її виконавчих органів, від яких протягом заходу переймають досвід та практичні знання. Завершенням заходу є оформлення звіту та підготовка його для звітування міському голові або секретарю міської ради. Одним з питань звіту є підготовка власного бачення щодо висвітлення діяльності того чи іншого виконавчого органу, до якого учасник був «прикріплений».

Кубок Молодіжної ради Дніпра з футболу. Метою заходу є знайомство молодих людей з силовими структурами міста та представниками органів влади у неформальній обстановці. Відмінною рисою цього спортивного турніру є підбір команд, які беруть участь. Так, протягом 2018 – 2019 років було проведено три турніри, у яких брали участь такі команди: Збірна депутатів Дніпровської міської ради, Управління патрульної поліції Дніпра, Служба безпеки України, Державна служба України з надзвичайних справ, Рада молодих вчених Дніпра, Команда Дніпропетровської обласної державної адміністрації та інші.

Форум «Молодь Дніпра». Метою зазначеного форуму є залучення молоді до громадсько-політичної активності, формування у молодіжному середовищі громадянської свідомості, розвиток суспільно-активного молодого покоління в умовах децентралізації та створення можливостей для реалізації молодіжних ініціатив.

У 2019 році Молодіжний форум був проведений втретє і його темою було обрано «Відкрити владу».

Учасники форуму працювали у таких напрямках із залученими експертами:

- «Digital» (СММ, медіа і медіаграмотність, діджиталізація, розробка особистісного бренду та бренду кампанії);
- «Вибір і маніпуляції» (політичні технології, маніпуляції, аналітичне мислення);
- «Безвіз» (можливості і гранти для молоді, туризм у Дніпрі);
- «Ринкові відносини» (бізнес, мотивація, успішні стартапи);
- «Відкрита влада» (механізми взаємодії громадськості та органів місцевого самоврядування).

Міський міжвузівський турнір з нетрадиційних видів спорту «Битва за Виш». Це щорічні відкриті спортивно-інтелектуальні змагання серед команд студентського активу закладів вищої освіти, розташованих на території міста Дніпра, присвячені міжнародному Дню студента. Турнір проходить на засадах доброчесності та взаємоповаги до суперників. Учасниками змагань не можуть бути особи, які мають спортивний розряд відповідно до Кваліфікаційних норм та вимог Єдиної спортивної класифікації України, або займаються професійно тим чи іншим видом спорту.

У 2019 році участь брали 16 команд від закладів вищої освіти. Турнір включав в себе 9 етапів змагань: боулінг, перегони на картах, інтелектуальна вікторина, рольова гра «Мафія», пейнтбол тощо. Перемогу, вдруге поспіль, отримали студенти Дніпропетровської медичної академії Міністерства охорони здоров'я України.

За результатами відбору конкурсу «Кращі практики молодіжної роботи», організованого Міністерством молоді та спорту України спільно з Програмою розвитку ООН в Україні, «Битву за Виш» включено до Каталогу кращих практик молодіжної роботи 2018 [5, с. 60].

Молодь у Дніпрі має змогу відвідувати екскурсії до будівлі міської ради та сесії міської ради. Починаючи з кінця 2018 року проведено понад 300 ознайомчих екскурсій, які відвідали понад 3000 осіб. Під час екскурсій молоді люди від 12 років знайомляться з історією будівлі, розміщення структурних підрозділів в ній та відвідують ситуаційний центр.

Наведені заходи відіграють важливу роль у формуванні позитивного іміджу ОМС та подоланні відчуженості молоді від влади, тим самим підвищуючи ступінь її залученості до реалізації публічної політики у місті.

Список використаних джерел

1. Державна цільова соціальна програма «Молодь України» на 2016 – 2020 роки : затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 18 лют. 2016 р. № 148. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/148-2016-п>.
2. World-Low 9 % of Ukrainians Confident in Government. – Режим доступу : <https://news.gallup.com/poll/247976/world-low-ukrainians-confident-government.aspx>.
3. Про внесення змін до рішення міської ради від 20.10.2016 № 10/15 «Про Комплексну програму розвитку молодіжної політики та національно-патріотичного виховання молоді на 2017 – 2021 роки» : рішення Дніпровської міської ради від 20 березня 2019 р. № 19/43. – Режим доступу : <https://dniprorada.gov.ua/uk/Widgets/GetWidgetContent?url=/WebSolution2/wsGetTextPublicDocument?pID=178839&name=19/43>.
4. Опитування «Молодіжна політика. Дніпро». – Режим доступу : <https://ukraine.ureport.in/v2/opinion/3615/>.
5. Каталог кращих практик молодіжної роботи. – Режим доступу : <http://youth-worker.org.ua/downloads/best-practices-2018/>.

Валерій МАКАШОВ

начальник відділу спортивної роботи та спортивної інфраструктури міста управління спорту департаменту гуманітарної політики Дніпровської міської ради

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ МОЛОДІ В УКРАЇНІ ЧЕРЕЗ ЗАСТОСУВАННЯ РУХОВОЇ АКТИВНОСТІ У ПОВСЯКДЕННІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Здоровий спосіб життя відіграє важливу роль у формуванні, зміцненні, збереженні здоров'я молоді, підвищенні працездатності та збільшенні тривалості активного життя. В Україні склалася критична ситуація у сфері рухової активності молоді: за офіційними даними Міністерства молоді та спорту України лише 13 % молодих людей залучено до занять фізичною культурою і спортом. Недооцінка соціально-економічної, оздоровчої і виховної ролі здорового способу життя, негативно позначається на здоров'ї населення, соціально-економічному розвитку держави.

Починаючи з другої половини ХХ ст. зростає роль використання рухової активності для оздоровчої мети. Це було обумовлено такими детермінантами:

- зростанням негативного впливу на здоров'я людини зменшення обсягу й інтенсивності рухової активності через упровадження автоматизованого виробництва, збільшення частки розумової праці у структурі трудової діяльності, а також через підвищення комфортності транспортних засобів, побутової техніки, комунальних послуг тощо;
- потребою зниження порогу «великого спорту» для залучення до спортивної діяльності нових учасників та впровадження плюралізму в тодішній спортивний рух;
- стрімким розвитком економіки в багатьох країнах Європи після Другої світової війни, який дозволяв значно збільшити обсяги інвестицій у дозвілля та покращити якість життя молоді;
- виникненням нових видів зброї масового знищення, і як наслідок, зменшенням ролі домінуючого до того часу військового спрямування фізичного виховання різних груп населення;
- результатами наукових досліджень, в ході яких обґрунтовувалась ефективність використання рухової активності для підвищення функціональних та фізичних показників й профілактики низки захворювань у людей [1].

В основу Української системи фізичного виховання молоді покладається комплекс показників обсягу щотижневої рухової активності, рівень спеціальних знань про особливості рухової активності сучасної людини, її фізичний розвиток, стан функціональних систем організму, фізичної працездатності та рухових здібностей. Завданнями держави у сфері фізичного виховання і масового спорту є удосконалення системи фізичного виховання в закладах вищої освіти.

Протягом останніх років наша країна проводить значну роботу з питань збереження здоров'я молоді. До цієї діяльності залучені не тільки відповідні державні установи чи заклади різного відомчого підпорядкування, але й громадські організації та представники громади.

Наразі рухову активність визначено одним із пріоритетних напрямків державної молодіжної політики відповідно до Державної цільової соціальної програми «Молодь України» на 2016 – 2020 роки.

Рухова активність в контексті державної політики щодо здорового способу життя реалізується не з погляду досягнення чітко визначеної мети, а стосовно самої діяльності, яка дає можливість людині проявити її фізичні, розумові та творчі можливості. Результати такої роботи проявляються в зміцненні здоров'я, протидії й профілактиці захворювань, корекції будови та маси тіла.

У численних наукових дослідженнях доведено, що рухова активність значною мірою спонукає людей до дотримання вимог всіх інших компонентів здорового способу життя, а також, в окремих випадках, може й нівелювати негативний вплив на організм нездорових

звичок, підвищити стресостійкість. Практика переконує, що залучення до рухової активності сприяє відволіканню молоді від асоціальної поведінки. Отже, рухова активність – це ключовий та генеруючий чинник в системі здорового способу життя. Крім цього, рухова активність має велике значення для профілактики низки хронічних захворювань, насамперед, серцево-судинних».

Від так головними проблемами реалізації Національної стратегії «Рухова активність – здоровий спосіб життя – здорова нація» [2] є погана якість спортивної інфраструктури або її відсутність. Вирішення цієї проблеми безпосередньо базується в закріплення стандартів щодо стану спортивних майданчиків та інших інфраструктурних об'єктів. На законодавчому рівні повинно бути закріплені вимоги щодо можливості забезпечення рухової активності при створенні чи реконструкції спортивних об'єктів, а також зазначений режим доступу до об'єктів. У той же час виникає друга проблема у відсутності застосуванні міжнародного досвіду з роботою по руховій активності. Необхідне запровадження наявного міжнародного досвіду та напрацювань в Українську систему фізичного виховання молоді. Прийняття Національної стратегії і розроблення планів заходів щодо її реалізації у існуючому вигляді слід вважати суттєвим кроком на шляху до оздоровлення молоді. Проте, враховуючи вищесказане, можна стверджувати, що План заходів щодо реалізації Національної стратегії на 2019 рік не може бути повною мірою реалізований через наявність об'єктивних перешкод та стримуючих факторів. Деякі завдання і заходи внесені в нього лише для відображення загального напрямку проведення необхідних досліджень та напрацювань. Намагаючись максимально реалізувати закладені в Національній стратегії завдання урядовці прописали строки виконання більшості з них до кінця 2019 року, упускаючи з виду, що стратегія розрахована на значно більший проміжок часу. Якщо питання інфраструктури можуть бути вирішені на рівні рішень місцевих органів влади, то питання нормативного закріплення проведення агітаційно-організаційних заходів потребують публічного обговорення (принаймні на рівні громадських організацій фізкультурно-оздоровчого спрямування), а вироблення методології і стандартів – наукових досліджень. А це, зазвичай, потребує значних часових затрат. Тому можна стверджувати, що задані строки реалізації в частині випадків не будуть дотримані, або ж заходи будуть реалізовані лише формально.

Це породжує проблему цілісності і послідовності реалізації стратегії. З урахуванням того, що власне сама Національна стратегія має доволі узагальнений вигляд, було б доцільно, окрім щорічних планів, розробити загальний план до 2025 року, який не лише визначав би цілі, а й окреслював етапи, які слід здійснити для їх досягнення. Більше того, для забезпечення максимально ефективного використання ресурсів було б доцільно, в першу чергу, визначити і прийняти методологію вимірювання і нормативні показники рухової активності та способів їх

поліпшення, а вже відповідно до них розробляти як систему інфраструктурного забезпечення, так і організаційних заходів.

Список використаних джерел

1. Про фізичну культуру і спорт : закон України від 24 грудня 1993 р. № 3808-ХІІ. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3808-12>.

2. Про Національну стратегію з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року «Рухова активність – здоровий спосіб життя – здорова нація : указ Президента України від 9 лютого 2016 р. № 42/2016. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/42/2016>.

Віталій МАЛІМОН

*доцент кафедри публічного управління та адміністрування,
Інститут гуманітарної підготовки та державного управління
Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу,
кандидат наук з державного управління, доцент*

ДОСВІД ЕСТОНІЇ У СФЕРІ РОБОТИ З МОЛОДІЮ ЯК ОРІЄНТИР ДЛЯ УКРАЇНИ

Державна політика стосовно окремих соціальних груп суспільства існує багато років, однак як цілісна система політико-правових основ, організаційно-кадрова система із забезпечення практичної реалізації прав і свобод, запитів і потреб молоді в багатьох країнах починає формуватися лише у другій половині ХХ століття.

В результаті, вже в другій половині 80-х – на початку 90-х рр. у багатьох країнах Заходу і Сходу сформувалась комплексна державна молодіжна політика, що мала своїм підґрунтям розвинуту законодавчу базу і відповідну систему державних та громадсько-державних органів для її реалізації. Розглянемо як приклад молодіжну політику Естонії.

Активний розвиток молодіжної політики Естонії розпочато у 1990-х рр. в період, коли було запроваджено навчання молодіжних працівників та створено перший молодіжний центр у м. Нарва. Це сприяло створенню самостійного напрямку молодіжної роботи в системі публічного управління. Молодіжна робота в Естонії регулюється 29 нормативно-правовими актами, основним з яких є Закон «Про роботу з молоддю» (від 17 лютого 1999 р.) [1], який визначає обов'язки та права різних органів публічного управління в молодіжній сфері. У законі дано визначення молодіжній роботі, а саме: молодіжна робота – це створення умов для різнобічного розвитку молодих людей, що дозволяє їм з власної волі діяти поза рамками

родини, незалежно від рівня освіти і роботи. Таке визначення передбачає багатоаспектність, молодіжної роботи, яка охоплює широкий спектр різних видів діяльності.

Молодіжна політика в Естонії є усталеною і майже є особливою сферою політики з часу прийняття Закону «Про роботу з молоддю» в 1999 році. Термін «молодіжна політика» вперше вжито в Естонській концепції роботи з молоддю, яка була прийнята в 2001 році.

Естонія має національну молодіжну стратегію у вигляді «Програми розвитку молодіжної сфери 2014 – 2020». Документ окреслює стратегічні цілі у сфері молодіжної політики. Основною метою Програми є забезпечення молоді можливостями розвитку та самореалізації, які підтримують соціально узгоджене та творче співтовариство в цілому. Цей план розвитку виокремлює причини проблем, що стосуються молоді (наприклад, зростаюча еміграція молоді, високий рівень безробіття молоді у віці 15 – 19 років; кількість молодих людей, які не навчаються і не працюють, високий рівень відносної бідності, рівень здоров'я молоді тощо).

Міністерство освіти виступає координаційним міністерством щодо молодіжної політики та програми «Молодь», тоді як інші міністерства відповідають за окремі аспекти: Міністерство соціальних питань (соціальна допомога); Міністерство внутрішніх справ (поліція неповнолітніх, робота з неповнолітніми правопорушниками); Міністерство культури (молодіжний спорт); Міністерство оборони (підготовка молоді до військової служби); Міністерство юстиції (координація законодавства, запобігання кримінальній справі). На політичному рівні ініціативи або питання молодіжної політики формулюються Парламентом та Комітетом з питань культури.

У процесі (побудови сучасної молодіжної політики Естонія використовує попередні переваги разом із свідомою європейською орієнтацією. На державному та всіх місцевих рівнях існують різні двосторонні та багатосторонні канали для організації навчальних візитів та обміну молодіжними групами, з чіткими цілями набуття позитивного досвіду та формування стратегії роботи з молоддю [4].

На сучасному етапі в Естонії діє «Програма розвитку молодіжної сфери 2014 – 2020», аналог української державної цільової програми «Молодь України» на 2016 – 2020 роки, якій передували «Концепція молодіжної роботи в Естонії» і «Програма розвитку молодіжної роботи в Естонії 2001 – 2004» та перша в країні «Стратегія молодіжної роботи 2006 – 2013» [2].

У Стратегії співпраці в розвитку та гуманітарної допомоги на 2016 – 2020 роки основна мета співпраці в розвитку Естонії визначається наступним чином: сприяння викоріненню бідності та досягненню інших Сталих цілей розвитку.

Цілями співпраці в розвитку Естонії в різних сферах діяльності є:

1. підтримка якості освіти;
2. підтримка розвитку охорони здоров'я;

3. гарантування миру та стабільності;
4. підтримка розвитку демократії, впровадження належних практик управління і гарантування прав людини;
5. сприяння економічному розвитку;
6. сприяння екологічно чистому розвитку;
7. підвищення обізнаності естонської громадськості, особливо молодих людей, стосовно співпраці в галузі розвитку та гуманітарної допомоги [5].

Підтримка та розвиток молоді в Естонії є одним із пріоритетних напрямків уряду країни оскільки вдала реалізація молодіжних програм сприятиме позитивній динаміці у сімейній та демографічній політиці, ринку праці та соціального захисту, спорту та інтеграції. Молодіжна політика в Естонії належить до пріоритетів державної політики. Сьогодні спостерігається активізація роботи з підтримки естонської молоді, створено 227 молодіжних центрів, в яких ведеться основна молодіжна робота, а органи місцевого самоврядування є основними організаторами молодіжної роботи. Вся робота з молоддю ведеться відповідно до рекомендацій ЄС, які містяться у численних Резолюціях Ради ЄС.

Сьогодні естонський уряд підтримує загальнодержавні молодіжні організації у два способи: через тендери (проекти, де до 15 % коштів можна закладати на адміністративні видатки) та стратегічне партнерство (пряме фінансування інституційної діяльності). На цей час в Україні не запроваджений жоден із цих способів.

Загальнодержавні молодіжні організації – а таких в Естонії близько 15 – отримують державну допомогу на інституційний розвиток у розмірі 20 – 40 тис. євро на рік. Загальний бюджет на цю статтю становить близько півмільйона євро, тобто у гривнях це понад 15 млн.

Загалом, в Естонії діє 60 молодіжних організацій, які охоплюють 15 тисяч юнаків та дівчат, тобто 5 % від загальної кількості естонської молоді. Цікаво, що мілітаризовані «Молоді орли» та «Доньки Батьківщини» – молодіжні підрозділи парамілітарного «Кайтселіту» (Союз оборони Естонії) – не входять до цієї кількості. Хоча вони працюють за скаутським методом і налічують загалом близько п'яти тисяч членів, але їх підтримує безпосередньо Міністерство оборони. А визнана у світі естонська скаутська організація налічує лише півтори тисячі членів.

Важливо, що уряд компенсує членські внески естонських молодіжних організацій у загальноєвропейських асоціаціях. Це ефективна модель підтримки євроінтеграції, яка здійснюється не профільним заступником міністра в кожному міністерстві, а інституційно, урядом.

В Естонії на 285 тисяч молоді діє 280 молодіжних центрів, які реалізують загалом концепцію «домівка як квартира (власне житло)». 70 % цих центрів – комунальні, тобто створені громадами. І лише 30 % створені й адмініструються громадськими організаціями.

Майже 2/3 молодіжних центрів входять до Національної асоціації молодіжних центрів. Вступаючи в асоціацію, центри доводять, який корисний внесок можуть зробити в загальнодержавну мережу. Фактично, в них припадає по одному центру на 1000 молодих людей. Часто майже вся тисяча молоді, яка мешкає в селі, принаймні раз на місяць точно відвідує центр. Крім цих 280 центрів, за методами молодіжної роботи працюють майже 600 шкіл за інтересами, які охоплюють 85 тисяч представників молоді [3].

В Естонії зберегли практику радянських трудових загонів, до яких щорічно залучають близько п'яти тисяч переважно неповнолітніх осіб у 55 дружинах. Після аналізу виявилось, що це не лише добрий досвід першої роботи для молоді, а ще й можливість для працедавців у сільській місцевості виконувати прості роботи відносно дешево. Міністерство освіти фінансово підтримує ці трудові загони, але фінансує лише тимблдинговий компонент (спорт, вечірні ватри й пісні тощо). На решту – зокрема на проживання та харчування – «трудовики» заробляють самостійно. Знову проаналізувавши практику трудових загонів, внесли поправку до законодавства, щоб дати можливість молоді заробляти не лише влітку, а й у вихідні та за будь-якої іншої нагоди впродовж шкільного навчального року. Тепер молодь віком від 15 років може цілком легально офіційно працевлаштуватися.

На базі сотні естонських шкіл, зокрема й профтехучилищ та початкових шкіл, у 2017-му навчальному році діяли 326 учнівських підприємств-фірм. Їх підтримує спеціальний недержавний фонд. Уже понад 13 тисяч учнів включені до цього напрямку діяльності. Коли ж юнак чи дівчина починає самостійне сімейне життя – теж є гарантована державна підтримка. В Естонії молода сім'я визначається не за віком чоловіка і дружини – як за українським законодавством, – а за віком дітей. До набуття дитиною 19-річного віку на утримання сім'ї щомісячно виплачується 500 євро. Родина з трьома дітьми отримує додатково ще 300 євро [3].

Таким чином, вивчення естонського досвіду у сфері роботи з молоддю дозволяє виокремити три перспективні напрямки: 1) поступова імплементація європейського досвіду з врахуванням вітчизняних традицій молодіжної політики; 2) диверсифікація джерел фінансування молодіжних заходів; 3) використання можливостей самоорганізації молоді та сучасних комунікаційних технологій.

Список використаних джерел

1. Закон про роботу з молоддю, підписаний Президентом Республіки Естонії (Noorsootöö seadus). – Режим доступу : <https://www.riigiteataja.ee/akt/12851236>.
2. Несват Д. Досвід впровадження та реалізації молодіжної роботи в Естонії: можливості для України. – Режим доступу : http://www.dridu.dp.ua/konf/konf_dridu/2018_material_konference.pdf.

3. Юзич Ю. Молодіжна політика Естонії як практичний досвід для України. – Режим доступу : https://dt.ua/SOCIUM/molodizhna-politika-estoniyi-yak-praktichniy-dosvid-dlya-ukrayini-314533_.html.

4. Youth policy in Estonia. Report by an international group of experts appointed by the Council of Europe. – Access mode : <https://rm.coe.int/16807023f3>.

5. Youth policies in Estonia. 2017. – Access mode : <https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/sites/youthwiki/files/gdlestonia.pdf>.

Тетяна НІКОЛАЙЧУК

*аспірантка кафедри економіки природокористування,
Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАНУ,
магістр правознавства*

КУЛЬТУРА ЕКОЛОГІЧНОГО НАСИЛЬСТВА ЯК НЕГАТИВНИЙ СУСПІЛЬНИЙ ФЕНОМЕН СУЧАСНОСТІ

Природні ресурси і довкілля, як загальнолюдську спадщину, треба використовувати з дотриманням принципу рівних прав нинішнього і майбутніх поколінь на доброякісне природне життєве довкілля і достатню кількість і якість природних ресурсів, свідомо та раціонально споживати природні блага. Сучасний стан природно-заповідного сектору зумовив необхідність екологізації суспільної свідомості, формування вузькогалузевих понять. З метою усестороннього розгляду динаміки розвитку еколого-економічних процесів у суспільстві варто виокремити поняття «культури екологічного насильства», як формалізованого та негативного прояву екологічної культури в цілому.

Культура екологічного насильства представляє собою (eco-violence culture): усвідомлення людини, як істоти, що домінує над природою; виправдане споживацьке та нераціональне ставлення до природних ресурсів; надмірне антропогенне навантаження, яке виправдане домінуванням господарсько-економічних цілей над екологічними імперативами; нераціональне та несвідоме відношення до системи вичерпності природних ресурсів; участь у відносинах охорони збереження та відтворення унікальних комплексів та об'єктів під тиском економіко-юридичної відповідальності (авторське трактування). В свою чергу культура екологічного насильства (далі – КЕН) має свої прояви та суспільні форми, які відображають реальні показники еколого-духовних перетворень у сучасному суспільстві (рис. 1).

Культура екологічного насильства	
Латентна	Відкрита
<p>порушень прямих еколого-економічних відсутність заборон через страх бути притягнутим до еколого-економічної або еколого-соціальної відповідальності;</p> <p>відсутність свідомої еколого-активної позиції;</p> <p>участь у природоохоронних заходах «під тиском» роботодавця, суспільного прошарку, родини, колег тощо;</p> <p>формування еколого-особистісної позиції під впливом сторонніх негативних факторів;</p> <p>«мінливість» внутрішньої еколого-духовної позиції в частині формування пріоритетів</p>	<p>вчинення дій, які містять у собі порушення норм екологічного характеру;</p> <p>бездіяльність, яка може призвести до негативних наслідків екологічного, еколого-економічного, еколого-соціального характеру;</p> <p>здійснення господарської діяльності, що має негативний антропогенний вплив на довкілля;</p> <p>низький рівень екологічної свідомості;</p> <p>домінування економіко-особистісних потреб над еколого-суспільними</p>

Рис. 1. Суспільні форми культури екологічного насильства (розроблено на підставі [1], [2], [3], [4])

З метою нівелювання, як самого суспільного феномену культури екологічного насильства, так і його еколого-суспільних, економіко-екологічних наслідків необхідно комплексно працювати з усіма прошарками населення, особливо з дітьми та молоддю, які стануть майбутніми фахівцями галузі. Молодь має отримувати природоохоронні [природно-заповідні] спеціальності, не тільки через суспільний престиж та економічні переваги, оскільки такі професії користуються попитом на ринку праці, а через внутрішню потребу захищати довкілля вже сьогодні, бажання зміни пріоритетів у соціально-економічному та політичному житті.

По-перше, молоді спеціалісти мають пишатись тим фактом, що саме вони оберігають та захищають природні ресурси, природно-заповідні території та об'єкти від нераціонального або незаконного використання, по-друге, з боку держави має бути створена система заходів економічного, психологічного, соціально-побутового стимулювання та мотивації, щоб уникнути плинності кадрів.

Необхідно розробити та популяризувати літературу еко-спрямування (у вигляді дитячих казок, нарисів, ілюстрацій, коміксів), яка прищепить дітям та молоді любов до довкілля, повагу до ресурсів, які дала нам природа, розтлумачить про необхідність бережливого ставлення до навколишнього природного середовища, що саме від майбутніх поколінь залежить, у якому стані буде природа надалі, що заповідання територій та земель з особливо цінними природними комплексами та об'єктами дасть змогу усім майбутнім поколінням на гідний життєвий рівень, життя в еколого-безпечному середовищі, народження здорових дітей; сформулювати концепцію та імплементувати у суспільство поняття «національна природно-заповідна [природоохоронна] свідомість».

Список використаних джерел

1. Про природно-заповідний фонд України : закон України від 16 червня 1992 р. № 34 // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 34. – Ст. 503 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2456-12>.
2. Про охорону навколишнього природного середовища : закон України від 25 червня 1991 р. № 1264-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 41. – Ст. 546 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/1264-12>.
3. Про додаткові заходи щодо розвитку лісового господарства, раціонального природокористування та збереження об'єктів природно-заповідного фонду : указ Президента України від 21 листопада 2017 р. № 381/2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://законодавство.com/prezidenta-ukrajini-ukazi/ukaz-prezidenta-ukrajini-pro-dodatkovii-zahodi324615.html>.
4. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року : закон України від 21 грудня 2010 р. № 2818-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 26. – Ст. 218 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997-14>.

Микола НІКУЛЬЧЕВ

завідувач кафедри філософії,

Донецький національний технічний університет (м. Покровськ),

кандидат філософських наук, доцент

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ В СФЕРІ НАУКОВО-ТЕХНОЛОГІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Загальні засади створення організаційних, соціально-економічних, політико-правових умов соціального становлення та розвитку молодих громадян України в інтересах особистості, суспільства та держави, основні напрями реалізації державної молодіжної політики в Україні щодо соціального становлення та розвитку молоді визначаються Законом України «Про сприяння соціальному становленню і розвитку молоді в Україні». При цьому до молоді, молодих громадян віднесені громадяни України віком від 14 до 35 років, а соціальне становлення молоді розглядається як процес різнобічного включення молоді в життєдіяльність суспільства як системи, сприйняття її як елементу цієї системи [2].

Включення молоді у систему існуючих суспільних відносин викликає зрушення у суспільстві: процес соціалізації переростає в процес оновлення суспільства. Своєю чергою, змінюючи суспільство, молодь змінюється й сама, стаючи активною часткою суспільства,

включаючись у суспільний механізм. Умовою успішної соціалізації є зміна поведінки особи відповідно до потреб суспільства і згідно з бажанням самого індивіда. Процеси соціалізації молоді і трансформації суспільства мають розглядатися у взаємодії [3, с. 144]. Особливої актуальності ця теза набуває у контексті пошуку площин перетину державної молодіжної політики і державної політики у сфері науково-технологічного й інноваційного розвитку України як державно-управлінської діяльності, спрямованої, у тому числі, на розширене відтворення і найповнішу реалізацію інтелектуального потенціалу суспільства, омолодження наукових кадрів, запобігання відтоку молодих науковців за кордон, підвищенню престижу наукової й науково-технічної діяльності і вітчизняної науки в цілому.

Принциповою особливістю молоді є те, що її сутнісні характеристики й риси знаходяться в стані формування і становлення, коли вагому роль у формуванні індивіда відіграють зовнішні чинники. Водночас для цієї соціальної групи характерним є обмежений доступ до значущих економічних, соціальних і культурних ресурсів за низького рівня готовності взяти всю відповідальність за своє майбутнє на власні плечі [3, с. 143]. Виходячи з цього, актуалізується визначення моделі комунікації «суспільство – молодь», яка б забезпечила баланс інтересів особистості, суспільства та держави в усіх сферах соціального становлення і розвитку молоді України, в тому числі – в науковій і науково-технічній діяльності. Моделі комунікаційних стратегій (презентація, маніпуляція, конвенція) розрізняються за рівнем відкритості, симетрії та способу виробленої комунікації: презентаційна модель є пасивною, маніпуляційна – активною, конвенціональна – інтерактивною комунікацією. Відповідно, основними засобами для презентації є послання, для маніпуляції – повідомлення, для конвенції – діалог [1, с. 62]. При цьому виділяють два рівні конвенціоналізації: ментальний і інституціональний. Відтворення конвенціональних практик здійснюється спочатку ментально (символічно), а у подальшому набуває інституціональних форм; намагання і взаємні інтереси сторін формалізується у вигляді певних документів, основними видами яких є декларації і контракти, що розрізняються розміром обов'язковості і рівнем примусовості [4, с. 15]. Зауважимо, що на формування ментальних характеристик суспільства вплив творчої національної еліти був визначальним в усі часи. Сучасне формування професійних спільнот виводить на перший план конвенціональних комунікацій професійну еліту, яка формує новітні традиції, системи цінностей, принципи конвенціональної взаємодії у своїй сфері, які можуть у подальшому набувати інституціональних форм, складаючи у сукупності кодекси поведінки, зрозумілі і прийнятні для молоді в процесі її соціальної адаптації до професійного середовища.

Отже, державна молодіжна політика в Україні не може зводитися до затвердження соціальних норм та нормативів щодо соціального становлення та розвитку молоді, додержання і виконання яких є обов'язковими для органів виконавчої влади, органів місцевого

самоврядування, об'єднань громадян, а також підприємств, установ та організацій незалежно від форм власності, фізичних осіб, які використовують найману працю, як це проголошено статтею 4 Закону України «Про сприяння соціальному становленню і розвитку молоді в Україні» [2]. Ключовим напрямом вдосконалення державної молодіжної політики в Україні має стати вибудовування конвенціональної комунікації суспільства з молодіжною його частиною, за якої відповідальність держави за створення умов щодо саморозвитку і самореалізації молоді буде сполучатися з її реальною інклюзією до процесів формування молодіжної політики, механізмів її провадження, розбудови інституціональної платформи соціального становлення і розвитку молоді в Україні. В контексті розуміння державної молодіжної політики як наявності у суспільстві чітко і об'єктивно визначених, законодавчо закріплених ідей стосовно місця і ролі молоді в поступальному розвитку суспільства, а також системи різноманітних заходів, що сприяють реалізації цих ідей [3, с. 145], саме розробка такого комплексу заходів є одним із шляхів забезпечення конвенціональності комунікації «молодь – суспільство». У сфері державного регулювання науково-технологічного розвитку країни ефективна реалізація державної молодіжної політики потребує не стільки включення молоді в орбіту наукової діяльності, скільки в організації двостороннього процесу, що має на меті узгодження інтересів молодих науковців і наукової спільноти в цілому через низку консенсусів. В першу чергу це стосується форм і методів організації взаємодії: нові формати наукового обговорення, дебіюрократизація, виведення молодих науковців з-під надмірної опіки і наділення відповідальністю за результати власного наукового пошуку, сприяння становленню молодіжних наукових колективів. Самоорганізація молодих науковців сьогодні проявляється на рівні невеликих і відносно автономних у плані наукового пошуку колективів – при підготовці короткострокових конкурсних проектів, участі у грантових програмах тощо, але у складі великих академічних структур, які володіють значно більшим науковим потенціалом (наявність наукових кадрів вищої кваліфікації, досвід роботи над великими і тривалими у часі проектами, сформовані наукові школи) є суттєво ускладненою. Тому саме такі наукові колективи, в першу чергу – академічні, можуть стати платформою створення пілотних проектів, апробації їх результатів для забезпечення конвенції науково обдарованої молоді і переважно традиціоналістської наукової спільноти, а також подальшої інституціоналізації новітніх форм їх взаємодії, що сприятиме реалізації державної молодіжної політики в сфері забезпечення науково-технологічного розвитку України.

Список використаних джерел

1. Ворніков В. Конвенціональність та її роль у соціальній адаптації в Україні. *Вісник Львівського університету. Серія філософські науки*. 2018. Випуск 20. С. 58 – 68.

2. Про сприяння соціальному становленню і розвитку молоді в Україні : закон України від 5 лютого 1993 року № 2998-ХІІ (зі змінами і доповненнями) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2998-12> (дата звернення: 01.12.2019).

3. Радченко Олександр, Крюков Олексій. Державна молодіжна політика: основні поняття та принципи як архетипи формування та реалізації в публічному просторі. *Публічне управління: теорія та практика*. 2014. Вип. 2 (спец. вип.). С. 142 – 147.

4. Судакова В. М. Конвенціональні практики в умовах глобалізацій них впливів як теоретична проблема. *Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки*. 2011. № 13. С. 13 – 15.

Тетяна НЕСВАТ

*заступниця начальника управління молоді та спорту
Мелітопольської міської ради Запорізької області*

МОНІТОРИНГ РЕАЛІЗАЦІЇ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ У СФЕРІ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ

Прийнята 25 січня 2015 року Резолюція Генеральної Асамблеї ООН «Перетворення нашого світу: порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року» надала вектор розвитку світу на подальші роки. Україна, як і всі держави – члени ООН зобов'язалась імплементувати 17 цілей, зазначених у документі, так з 1 січня 2016 р. у країні було розпочато виконання 169 завдань, які рекомендовані для досягнення Цілей сталого розвитку (далі – ЦСР) до 2030 року.

Указом Президента України від 30 вересня 2019 р. № 722/2019 «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» зазначається, що ЦСР є орієнтирами для розроблення проектів прогностичних і програмних документів, проектів нормативно-правових актів з метою забезпечення збалансованості економічного, соціального та екологічного вимірів сталого розвитку України [1]. Особлива увага ЦСР приділяється молодим громадян, так у цій Резолюції висловлено занепокоєння станом працевлаштування молоді, дотримання прав і свобод молодих громадян, якістю освіти, залученням молоді до прийняття рішень. Враховуючи це передбачається до 2030 року збільшити кількість молоді, яка буде володіти затребуваними навичками, зменшити кількість безграмотного та безробітного населення, в тому числі і молодих чоловіків та жінок.

У контексті державної молодіжної політики України здійснюється адаптація 5 Цілей сталого розвитку, які зазначені у державній цільовій соціальній програмі «Молоді України» на 2016 – 2020 роки, яка затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 18 лютого 2016 р. № 148, а саме:

Ціль 3. Забезпечення здорового способу життя та сприяння благополуччю для всіх в будь-якому віці;

Ціль 4. Забезпечення всеохоплюючої і справедливої якісної освіти та можливості навчання впродовж усього життя для всіх;

Ціль 8. Сприяння поступальному, всеохоплюючому та сталому економічному зростанню, повній і продуктивній зайнятості та гідній праці для всіх;

Ціль 11. Забезпечення відкритості, безпеки, життєстійкості й екологічної стійкості міст і населених пунктів;

Ціль 17. Зміцнення засобів здійснення й активізація роботи в рамках Глобального партнерства в інтересах сталого розвитку [2].

Реалізація цілей та заходи щодо їх досягнення описані у завданні цієї програми. Важливим фактом, є те, що розділи Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, корелюються із завданням Цілей сталого розвитку, так наприклад, Ціль 4 зазначена у ст. 432 Розділ V. «Економічне і галузеве співробітництво» Глава 23. Освіта, навчання та молодь, що свідчить про актуальність реалізації Цілей для України [2].

Міністерством економічного розвитку і торгівлі України було створено національну моніторингову систему ЦСР та відповідної інформаційної платформи, що дозволяє нам проаналізувати стан виконання Цілей сталого розвитку за окремими показниками, які конкретизовані у Моніторинговому звіті, як молодіжні. Так, станом на початок 2019 р. щодо Цілі 8 (8.4) «Скоротити частку молоді, яка не працює, не навчається і не набуває професійних навичок» було досягненні наступні результати: у 2016 р. частка такої молоді у загальній чисельності осіб віком 15 – 24 роки становила 17,8 %, а на початок 2019 р. 14,5 %. Ціль 9 (9.7) «Забезпечити збільшення участі молоді у наукових дослідженнях» на початок 2019 р. склала 33,5 %, а у 2016 р. цей показник становив 37,1 %. Дані по Цілі 8 свідчать про покращення показників, щодо Цілі 9 маємо невелике зниження відсотка участі молодих громадян у науковій діяльності. Сьогодні необхідно більш конкретно проаналізувати стан виконання ЦСР та завдань у державній молодіжній політиці, що потребує ресурсного забезпечення [3].

На підставі вище викладеного можна зробити висновок, що реалізація Цілей сталого розвитку до 2030 р. в Україні спирається на нормативно-правову базу, але потребує комплексного підходу, який буде гарантувати єдність соціального, екологічного, економічного аспектів сталого розвитку.

На нашу думку, важливим завданням у забезпеченні реалізації ЦСР у сфері молодіжної політики є удосконалення підходів діяльності органів публічної влади до формування та реалізації цієї політики. Зокрема, можна рекомендувати органам місцевого самоврядування приймати програми з урахуванням глобальних цілей, що значно покращить ситуацію з

реалізацією завдань ЦСР та стане інвестицією в дітей та молодь. Пріоритетним є й стимулювання створення молодіжного простору, які мають стати базою для всебічного розвитку молодих громадян та зміцнення партнерства молодь – влада та молодь – влада – громадські організації, для пропагування та дотримання Цілей сталого розвитку.

Список використаних джерел

1. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року : указ Президента України від 30 вересня 2019 р. № 722/2019. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019>.
2. Аналіз державних стратегічних документів щодо врахування адаптованих для України Цілей Сталого Розвитку до 2030 року : аналітична доповідь. – Київ : Інститут суспільно-економічних досліджень, 2017. – Режим доступу : https://www.ua.undp.org/content/dam/ukraine/docs/SDGreports/RIA_complete%20report_ukr.pdf.
3. Моніторинговий звіт Цілі сталого розвитку. – Режим доступу : https://www.unicef.org/ukraine/media/1831/file/SDGforChildren_monitoring_Ukr.pdf.
4. Transforming our world : the 2030 Agenda for Sustainable Development : Resolution adopted by the General Assembly on 25 September 2015. – Режим доступу : https://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/70/1&Lang=E.

Майя ТИТАРЧУК

*аспірантка кафедри історії
педагогіки і порівняльної педагогіки,
Харківський національний педагогічний
університет імені Г.С. Сковороди*

САМОРЕАЛІЗАЦІЯ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ В УКРАЇНІ

Проблема самореалізації молоді в Україні дуже актуальна. Пошук та підтримка молодих талантів, турбота про їх духовне та творче зростання, залучення суспільної уваги до проблем і потреб поступово зросли в проблему збереження національного генофонду країни. У цій ситуації перед державою, громадськістю, освітніми та культурно-виховними закладами стоїть завдання надзвичайної важливості: домогтися того, щоб кожен з тих, хто сьогодні навчається в школі, навчається у вузі, виріс не тільки здоровою людиною, не тільки свідомим членом суспільства, але і обов'язково ініціативним, думаючим працівником, здатним на творчий підхід до будь-якої справи.

Інтерес до проблем молоді постійний і стійкий у вітчизняній філософії, соціології, психології, педагогіці. Соціально-філософські проблеми молоді як важливої соціальної групи

суспільства знайшли своє відображення в дослідженнях С. М. Іконнікової, І. М. Ільїнського, І. С. Копа, В. Т. Лисовського та інших вчених. Значний вклад у дослідженні дозвілля молоді внесли Г. О. Пруденський, Б. О. Трушин, В. Д. Петрушев, В. М. Піменова, О. О. Гордон та ін.

Молодість охоплює період життя від 14 до приблизно 29 років, коли людина більш-менш міцно затверджується в дорослому житті. Верхня межа молодості може істотно зрушуватися. Деякі автори продовжують її до 35-ти років. Молодість – це, насамперед, час створення родини і сімейного життя, час освоєння обраної професії, визначення відношення до громадського життя і до своєї ролі в ньому. Молодісті властивий оптимізм. Людина приступає до реалізації свого життєвого задуму, вона повна сил і енергії, бажання здійснити свої мрії та ідеали. У молодості найбільш доступні найскладніші види професійної діяльності, найбільш повно й інтенсивно відбувається спілкування, найлегше встановлюються і розвиваються відношення дружби і любові. Молодість вважається оптимальним часом для самореалізації.

Тема самореалізації як основний критерій здоров'я людини, одна з базових потреб була розглянута А. Маслоу, який акцентував на тому, що кожному властиве прагнення до задоволення потреб, які забезпечують фізичне і психологічне виживання та актуалізацію вроджених потенційних можливостей самореалізації. Потреби – це необхідність підтримки стабільності оптимальних параметрів життєдіяльності організму – комфортного стану. Учений розробив ієрархію потреб людини. У список фундаментальних А. Маслоу включає: фізіологічні потреби – їжа, вода, притулок, відпочинок, секс; потреба в безпеці збереження життя і здоров'я, упевненість у майбутньому тощо; соціальні – потреба бути прийнятим, отримати підтримку, доброзичливе ставлення людей; потреба у визнанні – потреба відчувати почуття власної значущості та потрібності, соціального престижу, повага оточуючих, високий соціальний статус; потреба самовираженості – прагнення до розкриття своїх здібностей і самовдосконалення, до творчості та розвитку. Відповідно до концепції А. Маслоу, потреби більш високого ступеня виникають і починають виступати мотивуючим фактором, якщо задоволені хоча б частково (перші чотири рівні ієрархії) [2]. Слід зазначити, що чим вищий рівень потреб, тим вищі психологічні якості людини. Таким чином, і А. Маслоу, і попередні науковці розглядають самореалізацію як процес реалізації поступово накопичуваних досягнень, які сприяють психологічному зростанню людини.

Спрямованість у майбутнє та розвиток тих внутрішніх процесів, які сприяють формуванню стійких і самостійних поглядів, оцінок, систем ставлення підлітків до оточуючих і до самих себе, підкреслювала Л. Божович. Це, з позиції автора, забезпечує активне включення підлітків у творчу самореалізацію [1]. Отож для підліткового віку особистості характерний інтерес до себе, свого внутрішнього світу. Здатність до самореалізації виникає на основі здатності особистості до самооцінки власної активності, постійної корекції власної взаємодії з

оточенням. На наш погляд, самореалізацію підлітка логічно розглядати як процес виявлення і подальшої реалізації своїх потенційних здібностей, що є мотивом особистісного зростання. Самореалізація підлітка – це найбільш повне виявлення і реалізація своїх потенційних здібностей, можливостей, талантів у різних видах діяльності, його прагнення до особистісного зростання. Основними детермінантами самореалізації в такому віці, на наш погляд, можуть бути соціальне середовище та смисложиттєві орієнтації самого підлітка. Ураховуючи зазначене вище, підлітковий вік розглядається нами як період інтенсивного формування ціннісних орієнтацій особистості. Саме тоді дитина досягає того рівня когнітивного розвитку, який дає змогу їй сформуванати власні ціннісні уявлення про дійсність. Підліток прагне розширити свої соціальні горизонти, ознайомитися з альтернативним соціальним досвідом, отримати уявлення про системи цінностей, на які орієнтуються його однолітки, і знайти власне бачення світу. Крім універсальних загальнолюдських цінностей (істина, краса, добро, цілісність, живість, унікальність, досконалість, необхідність, завершеність, справедливість, гармонія, простота, вільність, грайливість), назвемо такі, як пізнання себе, розвиток своїх здібностей, повноцінне спілкування з людьми, успішна навчальна діяльність [4, с. 373 – 375]. Тому ефективно засвоєння загальнолюдських цінностей може бути ще однією ознакою самореалізації підлітка. У такому контексті Д. Фельдштейн вважав, що результатом процесу соціалізації, частиною якого є процес самореалізації, виступає всебічно розвинена гармонійна особистість, яку можна визначити за наступними критеріями: активність; прагнення до реалізації себе; потреба принести благо іншим [7]. Як один з основних показників самореалізації Е. Фромм особливо виділяв позитивну свободу, що передбачає спонтанну активність у житті, коли людина діє відповідно до своєї внутрішньої природи, використовуючи ключові компоненти – любов і працю [6]. На думку К. Роджерса, результатом процесу самореалізації є повноцінно функціонуюча особистість, «авангард людської еволюції» [5, с. 513]. Він охарактеризував критерії, за якими можна визначити повноцінно функціонуючих людей: відкритий до переживання, сприйнятливий до суб'єктивних і об'єктивних подій життя; «проявляє зростаючу тенденцію до повноцінного переживання кожної миті» [5]; під час керування своєю поведінкою опирається на внутрішні переживання; кожену секунду переживає свободу вибору; живе креативно; завжди знаходить нові способи жити й не залишається у минулих переживаннях.

Отже, самореалізацію можна розглядати через якість життя і комплексну оцінку життєдіяльності людей, що представляє собою систему показників, яка характеризує рівень реалізації потреб людини, ступінь досягнення своїх життєвих цілей, співвіднесених з мінімальними соціальними стандартами і з ресурсними можливостями суспільства.

Список використаних джерел

1. Божович Л. И. Личность и ее формирование в детском возрасте / Л. И. Божович. – М. : Просвещение, 1968.
2. Маслоу А. Новые рубежи человеческой природы: [текст] / А. Маслоу; [под. общ. ред. Г. А. Балла]. – М. : Смысл, 1999. – 423 с.
3. Національна доктрина розвитку освіти : затверджена Указом Президента України від 27 квіт. 2002 р. № 347 // Освіта. – 2002. – С. 2 – 4.
4. Психология человека: от рождения до смерти [текст] / [под ред. А. А. Реана]. – Санкт-Петербург : Прайм-ЕВРОЗНАК ; Москва : ОЛМА-ПРЕСС, 2002. – 652 с.
5. Роджерс Н. Творчество как усиление себя / Н. Роджерс // Вопросы психологии. – 1990. – № 1. – С. 164 – 168.
6. Фромм Э. Бегство от свободы [текст] / Э. Фромм ; пер. с англ. Г. Ф. Швейника. – М. : Прогресс, 1990. – 269 с.
7. Фельдштейн Д. И. Психология развития личности в онтогенезе [текст] / Д. И. Фельдштейн. – М. : Педагогика, 1989. – 208 с.

Олександр ЧЕПЕЛЄВ

*аспірант кафедри історії
педагогіки і порівняльної педагогіки,
Харківський національний педагогічний
університет імені Г.С. Сковороди*

ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ЯК ГОЛОВНИЙ НАПРЯМ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ ТА САМОСВІДОМОСТІ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ В УКРАЇНІ

Патріотизм (грец. *πατριότης* – співвітчизник, грец. *πατρίς* та лат. *patria* – батьківщина) – громадянське почуття, змістом якого є любов до батьківщини і готовність пожертвувати своїми інтересами заради неї, відданість своєму народові, гордість за надбання національної культури, особливе емоційне переживання своєї приналежності до країни і свого громадянства, мови, історії, традицій, готовність діяти в інтересах вітчизни та постати на її захист у разі необхідності [8].

Патріотичне виховання розглядається як складова національного виховання, головною метою якого є становлення самодостатнього громадянина – патріота України, гуманіста і демократа, готового до виконання своїх громадських і конституційних обов'язків, до успадкування духовних і культурних надбань українського народу, досягнення високої культури взаємин.

Як результат ефективного патріотичного виховання у молоді формується патріотизм, який характеризується любов'ю до Батьківщини, прив'язаністю до місця свого народження, проживання, гордістю за надбання національної культури, піклуванням про історичну долю держави, повагою до історичного минулого й успадкованих від нього традицій.

Одним із головних напрямів здійснення патріотичного виховання є формування національної свідомості та самосвідомості. Це передбачає виховання любові до рідної землі, свого народу, віру в його духовну силу, готовності до праці в ім'я України, освоєння національних цінностей (мови, території, культури), готовність свідомо служити інтересам своєї держави, патріотизм, що сприяє утвердженню національної гідності, формування почуття гордості за свою Батьківщину.

Національна свідомість – основа патріотичного виховання, це глибинне усвідомлення своєї етнічної належності та своєрідності історичної долі, невід'ємний атрибут кожної нації. Вона свідчить про зрілість народу як самочинного суб'єкта історичного процесу, є показником морального здоров'я, духовного та інтелектуального потенціалу особистості [2, с. 12 – 14]. За змістом національна свідомість виступає діалектичною єдністю загальнолюдського і національного, в якій загальнолюдське виявляється у неповторному бутті нації. Основою національної свідомості виступає національна самосвідомість [7].

Історики, філософи та літературознавці М. О. Бердяєв, М. С. Грушевський, С. Ф. Єфремов, Ян Коллар, Г. С. Сковорода, Д. І. Чижевський визначали основні компоненти патріотичного виховання свідомого громадянина. Зокрема, чеський філософ Ян Коллар схилявся до того, щоб орієнтувати патріотичні почуття не лише на Батьківщину, а й на народ, націю. На думку вченого, протиставлення в патріотичних почуттях спрямованості на батьківщину і народ ніколи не приносило і не принесе добра. Ці обидва складники патріотизму повинні поєднуватися і підсилювати один одного [4, с. 111].

На важливому аспекті патріотизму акцентував увагу М. С. Грушевський: «Україна – не тільки для українців, а для всіх, хто живе на Україні, а живучи, любить її, а люблячи, хоче працювати для добра краю і його людності, служити їй, а не обирати, не експлуатувати для себе» [3, с. 4].

На сьогоднішній день, емоційний прояв патріотизму виявляється у готовності української молоді відстоювати незалежність своєї держави. Саме молодь забезпечує соціальну мобільність суспільства та постає джерелом ініціативи та вдосконалення всіх сфер суспільного життя. Тільки їй належить особлива відповідальність за долю країни. В наш час необхідною умовою включення молоді у суспільне життя є розвиток її самоорганізації та соціальної активності.

Соціальна активність – це сукупність форм людської діяльності, свідомо орієнтованої на

рішенні завдань, які постають перед суспільством, соціальною групою в цей період. Соціальна активність може проявлятися у різних сферах: трудовій, громадсько-політичній, культурній.

Сьогодні важливого значення набувають пошуки і розробки сучасних підходів до створення якісно нових основ у виховній діяльності з підростаючим поколінням, орієнтованих на оновлену структуру його цінностей і інтересів, відповідних найважливішим тенденціям розвитку нашого суспільства.

У роботі, присвяченій патріотичному вихованню молоді, О. Н. Ванєєв виділяє наступні види та форми молодіжної діяльності [1, с. 88 – 91]:

- участь в різних молодіжних організаціях, органах студентського самоврядування і координаційних радах;
- соціальні проекти молоді на громадських засадах;
- волонтерські проекти.

За допомогою участі в соціальних проектах, молодь має можливість самореалізації, налагодження зв'язків і комунікацій, підвищення творчого потенціалу, що безпосередньо впливає на процес її патріотичного виховання.

Отже, поняття «патріотизм» дає змогу визначити патріотичне виховання як цілісний, цілеспрямований, свідомо організований процес становлення та розвитку особистості активного громадянина-патріота України, якому притаманне ціннісне ставлення до Батьківщини, рідної природи, українського народу, до історії, матеріальних та духовних надбань суспільства.

У вирішенні проблеми національно-патріотичного виховання, у першу чергу, має брати участь сама особа та повністю усвідомлювати важливість своєї участі в житті країни, оскільки найважливішим пріоритетом національно-патріотичного виховання є формування ціннісного ставлення особистості до свого народу, Батьківщини, держави, нації.

Слід зазначити, що патріотизм виступає в єдності духовності, громадянської та соціальної активності особистості, яка усвідомлює свою єдність з державою.

Список використаних джерел

1. Ванєєв О. Н. Патриотическое воспитание: возможности муниципальной политики // Право и образование. – 2010. – № 2. – С. 83 – 92.
2. Волошина Н. Порівняльний аналіз понять «патріотизм» і «націоналізм» в Україні / Н. Волошина, І. Пампуха // Науковий вісник Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка. – 2015. – №4. – С. 122 – 129.
3. Грушевський М. С. Нарис історії Київської землі від смерті Ярослава до кінця XIV сторіччя / М. С. Грушевський. – К. : Наукова думка, 1991. – 560 с.
4. Датский В. А. Патриотическое воспитание старшеклассников в учебно-

воспитательном процессе общеобразовательной школы : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. / Виктор Анатольевич Датский ; Московский государственный открытый педагогический университет им. М. А. Шолохова ; науч. руков. Солдатенков А. Д. – М., 2006. – 153 с.

5. Коменский Я. Сочинения / Я. Коменский. – М. : Наука, 1997. – 480 с.

6. Кон И. С. Психология предрассудка // Новый мир. – 1969. – № 9. – С. 186 – 193.

7. Савицька О. В. Етнопсихологія : навч. посіб. / О. В. Савицька, Л. М. Співак. – К. : Каравела, 2011. – 264 с.

8. Явір В. Патріотизм // Політична енциклопедія / редкол. : Ю. Левенець (голова), Ю Шаповал (заст. голови) та ін. – К. : Парламентське видавництво, 2011. – С. 546.

Володимир КНИГИНИЦЬКИЙ

студент Інституту гуманітарної підготовки

та державного управління

Івано-Франківського національного

технічного університету нафти і газу

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ З НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДІ

Проблема підвищення ефективності патріотичного виховання є провідною у світовій педагогічній практиці. Ця проблема гостро постала і в Україні. На мою думку, національно-патріотичне виховання дітей та молоді має стати одним із пріоритетних напрямів діяльності держави та суспільства, адже вони наше майбутнє. Як це зробити пропоную, розглянути досвід інших держав.

США. В цій країні дана проблема активно розробляється педагогічною наукою. Американська педагогіка відзначається своєю практичною спрямованістю та експериментальною та матеріальною базами, які вона має завдяки фінансуванню з боку державних органів влади. У Сполучених Штатах Америки накопичено достатній досвід патріотичного виховання молоді. Врахування багаторічного досвіду практичної реалізації принципів демократії і гуманізму у вихованні учнів у цілому, і у вихованні патріотизму зокрема, має важливе значення для процесу гуманізації і демократизації освіти в Україні. У досягненні мети патріотичного виховання педагоги Сполучених Штатів Америки значну увагу приділяють вихованню патріотизму молодого покоління у позашкільних закладах, що забезпечує неперервність його підготовки. Ця ініціатива набула підтримки на урядовому рівні й активно впроваджується в життя у наш час. До позашкільних закладів, що приділяють значну увагу патріотичному вихованню учнів слід віднести молодіжні організації, музеї, бібліотеки,

національні парки, інші державні й громадські заклади, установи місцевого й національного рівнів.

У Сполучених Штатах Америки існує велика кількість громадських патріотичних організацій для дітей і молоді. Більшість з них має свої філії у середніх школах США. Найбільш яскравим прикладом такої організації, яка має велику популярність в Сполучених Штатах є організація скаутів «Бойскаути Америки». Це найкрупніша організація країни. Її було створено у 1910 році, і з того часу 110 мільйонів американців вважали і вважають себе скаутами. Сьогодні понад чотири з половиною мільйони дітей і молоді шкільного віку є членами організації «Бойскаути Америки». У 1912 році за допомогою Джульєтти Гордон Лоу засновано скаутську організацію для дівчат. Зараз у її заходах беруть участь більш, ніж 3 мільйони дівчат. Американські організації скаутів пропонують для дітей і підлітків програми з формування характеру, виховання добropорядного громадянина і патріота, формування якостей лідера. Керівники скаутських організацій вважають своїм обов'язком виховувати відповідального громадянина, який би вболівав за долю своєї батьківщини, захищав її, хотів і вмів працювати задля її розквіту. Держава сприяє розвитку даної організації, адже деякі американські чиновники також були скаутами.

Ще однією причиною чому я вибрав дану організацію для прикладу є те, що в нас існує ідентична скаутська організація «Пласт», яка також має давню історію. Але на відміну від американських побратимів наші «пластуни» не мають такої матеріально-технічної бази, бо не мають підтримки з боку державних органів. Згідно опитування американських студентів і школярів, Дев'ять із 10 американців погоджуються із твердженням «Я дуже патріотичний» (Doherty, 2007). Більше семи з 10 старшокласників США повідомляють, що вони будуть ображені тим, хто веде бесіду, коли грає державний гімн (Hamilton College, 2003). Такі статистичні дані говорять про те, що американці згодні з ідеєю патріотизму [3].

Багато людей може сказати, що де Америка, а де Україна, що ми мовляв молода держава і тому в нас існує ця проблема. Тоді давайте розглянемо нашого західного сусіда Польщу.

Усі поляки, як один, з гордістю промовляють: «Jestem Polakiem». Польська держава дбає про патріотичне виховання своїх громадян ще з дошкільного віку. А кілька років тому польське Міністерство культури запустило в Інтернет для 4 – 5-річних дітей освітній веб-сайт, який допомагає юним полякам засвоїти стандарти рідної культури. Тут діти можуть в ігровій формі помандрувати теренами Польщі, довершити художні полотна Яна Матейка і допомогти Фридеріку Шопену скомпонувати музичні твори. У Польщі за підтримки місцевих органів влади популярною формою патріотичного виховання стало театралізоване відновлення історичних подій. На вулицях багатьох польських міст розгорталися барвисті баталії, що відтворювали перебіг повстання проти царської Росії, що розпочалося 29 листопада 1830 року.

З віддаленої у часі історичної події полякам вдалося зробити переконливий урок патріотичного виховання для молоді. Польська держава охоче підтримує різноманітні заходи, присвячені таким подіям, як Листопадове повстання. Мовляв, через вшанування героїчних історичних подій виховується патріотизм. Уряд Польщі розробив і впроваджує розраховану на молодих людей програму «Патріотизм завтрашнього дня», за якою місцева влада організовує дні національного прапора, в аудіо- та відеороликах розповідає про досягнення країни і заохочує молодих поляків розбудовувати рідну країну, а не їхати за кордон.

Що з переліченого маємо ми? Ми маємо не менше визначних подій, ніж поляки, у нас така ж багата історія, як і в них, але ми не ніколи не проводили реконструкції, скажімо, бою під Крутами. В наших закладах освіти не надають таку велику увагу патріотичному вихованню молоді, як це робить наш «західний сусід». Також згідно, закону «Стратегія розвитку Польщі до 2020 року» ми бачимо, що реформа програм навчання і виховання, спрямована на забезпечення взаємодії між освітою і культурою, тобто у всіх навчальних закладах дітям доносять їхні національні звичаї, традиції, тощо [2].

Отже, наша влада справді мало сприяє національно-патріотичному вихованню дітей та молоді, їй справді є ще чому повчитися в інших країн, адже вкладаючи гроші у виховання молоді, вона, одночасно, і вкладає гроші і в армію, і в спорт, тощо, тому що саме молодь це майбутнє, працюючи у даній сфері політики виховують свої послідовників, які через декілька десятків років також управлятимуть державою, але і кожному з нас, безумовно, потрібно працювати над собою.

Список використаних джерел

1. Виховання патріотизму в американських школярів у позашкільній діяльності / Є. О. Барилко, С. М. Барилко // *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*. – 2012. – Вип. 6. – С. 3 – 12. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/domtp_2012_6_3.
2. «Strategia rozwoju Polski do roku 2020» Synteza, Warszawa 2000, s. 35. URL: <https://rpo2007-2013.slaskie.pl/zalaczniki/2014/01/17/1389965536.pdf>.
3. Westheimer Joel. Thinking of Patriotism. // *Educational Leadership*. – 2008. – № 5. Teaching Students to Think Pages 48 – 54.

ЗМІСТ

ДОПОВІДІ

БОРОДІН Євгеній Молодіжне відомство національного рівня: досвід, стан та перспективи розвитку в Україні	3
ПЕША Ірина Сучасна молодіжна політика в системі державного управління	7
МОЛОКАНОВ Юрій Залучення інститутів громадянського суспільства до законотворчої діяльності (на прикладі Комітету Верховної Ради України восьмого скликання з питань сім'ї, молодіжної політики, спорту та туризму)	10
FRAS Max International donor support and youth policy development: Ukraine's youth worker programme	13
ДЕГТЯРЬОВА Ірина Регулювання волонтерської діяльності шкільної молоді у системі загальної середньої освіти у Республіці Польща	17
ТАРАСЕНКО Тетяна Трансверсальність як виклик молодіжної політики на регіональному та місцевому рівні	21
КУЛІНІЧ Олег Класифікація моделей публічної молодіжної політики	23
ОСТРІКОВА Анна Аналіз ресурсного забезпечення молодіжної політики в Україні на прикладі реалізації конкурсу кращих практик молодіжної роботи	30

ПОВІДОМЛЕННЯ

КРАВЧЕНКО Мілена, ГРИНЬ Анастасія Сучасні міжнародні підходи до формування та реалізації молодіжної політики	34
ЯГОДЗІНСЬКИЙ Сергій, ОЛІЙНИК Анастасія Освітня політика відкритого суспільства: два фокуси на зміст і форму	37
БАЯЛЫ Азимхан Формирование у студентов целостного представления о молодежной политике	39
БІЛА Дар'я Інституційний аспект реалізації молодіжної політики у великому місті на прикладі Дніпровської міської ради	42
БОРИСОВА Юлія, ЧУМАК Інна Доступне житло як чинник соціальної успішності молоді: досвід країн ЄС	45
ГНИПА Ольга Стан та перспективи розвитку державної молодіжної політики в Україні	48
ГРИГОРЯН Віола, МКРТИЧЯН Оксана Робота за кордоном для молоді – зарубіжний досвід	51
ГУРЖІЙ Олена Підвищення громадської активності молоді на місцевому та регіональному рівні в умовах децентралізації	54
ЖОРНЯК Андрій Законодавчі засади соціальної інтеграції дітей та молоді з інвалідністю	57

КОЛОХІНА Анна	
Ставлення молоді до реформ в Україні: соціологічний моніторинг 2015 – 2019 рр. ...	61
КОРНІЄВСЬКИЙ Сергій	
Створення мережі публічних сервісів та послуг у сфері молодіжної інфраструктури в Дніпропетровській області	64
КРИШЕНЬ Олена	
Працевлаштування молоді як фокус регіональної соціальної політики: досвід Польщі	68
ЛЕБІДЬ Ольга	
Комунікативна діяльність вузькогалузевого призначення як запорука успіху в контексті сучасної молодіжної політики	70
ЛЕБЕДЄВА Надія	
Діяльність Херсонської обласної організації ветеранів Афганістану з національно-патріотичного виховання молоді	73
ЛИСОГОРЯ Анна	
Реалізація державної політики з питань національно-патріотичного виховання дітей та молоді (на прикладі м. Дніпра)	76
ЛОЗА Тетяна	
Сучасні тенденції молодіжної політики в контексті державного регулювання соціальної політики України	79
ЛУДЕНСЬКИЙ Сергій	
Діяльність органів місцевого самоврядування щодо залучення молоді до реалізації публічної політики (на прикладі м. Дніпро)	82
МАКАШОВ Валерій	
Державна політика формування здорового способу життя молоді в Україні через застосування рухової активності у повсякденній діяльності	85
МАЛІМОН Віталій	
Досвід Естонії у сфері роботи з молоддю як орієнтир для України	88
НІКОЛАЙЧУК Тетяна	
Культура екологічного насильства як негативний суспільний феномен сучасності ...	92
НІКУЛЬЧЕВ Микола	
Напрями вдосконалення державної молодіжної політики в сфері науково-технологічного розвитку України	94
НЕСВАТ Тетяна	
Моніторинг реалізації Цілей сталого розвитку у сфері молодіжної політики	97
ТИТАРЧУК Майя	
Самореалізація сучасної молоді в Україні	99
ЧЕПЕЛЄВ Олександр	
Патріотичне виховання як головний напрям формування національної свідомості та самосвідомості сучасної молоді в Україні	102
КНИГИНИЦЬКИЙ Володимир	
Зарубіжний досвід діяльності органів державної влади з національно-патріотичного виховання молоді	105

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

МОЛОДІЖНА ПОЛІТИКА ТА МОЛОДІЖНА РОБОТА

*Матеріали IV всеукраїнської науково-практичної конференції
за міжнародною участю
20 грудня 2019 р. м. Дніпро*

За загальною редакцією Є. І. Бородіна

Комп'ютерна верстка – О. В. Каїнова

*Дніпропетровський регіональний інститут державного управління
Національної академії державного управління при Президентові України*

Всі матеріали подано в авторській редакції.